

114. TIISTAINA 7. JOULUKUUTA 1999

kello 20

Päiväjärjestys**Ilmoituksia****Toinen käsittely**

- 1) Hallituksen esitys ulkomaanliikenteen kauppaa-alusluettelosta annetun lain 4 §:n väliaikaisesta muuttamisesta..... 3841
Hallituksen esitys HE 173/1999 vp
Liikennevaliokunnan mietintö LiVM 5/1999 vp
- 2) Hallituksen esitys laiksi rakennerahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista..... 3841
Hallituksen esitys HE 140/1999 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 9/1999 vp

Kolmas käsittely

- 3) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 27 §:n muuttamisesta..... 3841
Hallituksen esitys HE 79/1999 vp
Sosiaali- ja terveystoimi- ja sosiaalivaltiosihteerin mietintö StVM 18/1999 vp
- 4) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta 3855
Hallituksen esitys HE 77/1999 vp
Sosiaali- ja terveystoimi- ja sosiaalivaltiosihteerin mietintö StVM 19/1999 vp
Lakialoite LA 57, 112/1999 vp
Toivomusaloite TA 359, 368, 405, 481, 501, 508/1999 vp

- 5) Hallituksen esitys vuodelta 2000 suoritettavaa vakuutetun sairaus-
vakuutusmaksua ja työnantajan sosiaaliturvamaksua koskevaksi
lainsäädännöksi..... 3882
Hallituksen esitys HE 151/1999 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 21/1999 vp
Lakialoite LA 118, 123, 142, 151/1999 vp
Toivomusaloite TA 397, 410—412, 422, 429, 452, 462, 473,
477, 500/1999 vp
- 6) Hallituksen esitys laiksi kansaneläkelain muuttamisesta annetun
lain voimaantulosäätöjen muuttamisesta..... 3884
Hallituksen esitys HE 78/1999 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 22/1999 vp
Lakialoite LA 51/1999 vp
Toivomusaloite TA 387, 426, 453, 464, 472, 488, 502/1999 vp
- 7) Hallituksen esitys eläkkeelle siirtymistä myöhentävistä ja työssä
jatkamista edistävistä muutoksista eläkelainsäädäntöön 3890
Hallituksen esitys HE 93/1999 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 23/1999 vp
Lakialoite LA 168/1999 vp
- 8) Hallituksen esitys laeiksi valtion eläkelain ja valtion perhe-eläke-
lain 5 §:n muuttamisesta 3892
Hallituksen esitys HE 118/1999 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 24/1999 vp
- 9) Hallituksen esitys laiksi eräiden kirkollisten kiinteistöjen luovutta-
misesta Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle, Suomen ortodok-
siselle kirkkokunnalle sekä näiden seurakunnille 3892
Hallituksen esitys HE 142/1999 vp
Valtiovarainvaltiokunnan mietintö VaVM 29/1999 vp
- 10) Hallituksen esitys metsästyslain 87 §:n muuttamisesta 3892
Hallituksen esitys HE 59/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaltiokunnan mietintö MmVM 13/1999 vp
- 11) Hallituksen esitys laiksi eläinlääkärintamattain harjoittamisesta 3892
Hallituksen esitys HE 30/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaltiokunnan mietintö MmVM 14/1999 vp
- 12) Hallituksen esitys esiopetusta koskevaksi lainsäädännöksi..... 3893
Hallituksen esitys HE 91/1999 vp
Sivistysvaltiokunnan mietintö SiVM 7/1999 vp
Lakialoite LA 59, 121/1999 vp
Toivomusaloite TA 330/1999 vp

- 13) Hallituksen esitys laeiksi opintotukilain ja asumistukilain muuttamisesta 3893
 Hallituksen esitys HE 73/1999 vp
 Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 8/1999 vp
 Lakialoite LA 49, 110/1999 vp
 Toivomusaloite TA 289, 295, 311, 319, 320/1999 vp
- 14) Hallituksen esitys laiksi vapaasta sivistystyöstä annetun lain 16 §:n muuttamisesta 3893
 Hallituksen esitys HE 130/1999 vp
 Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 9/1999 vp
- 15) Hallituksen esitys laiksi elokuvataiteen edistämisestä 3894
 Hallituksen esitys HE 120/1999 vp
 Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 10/1999 vp
- 16) Hallituksen esitys laiksi Suomen Teollisuussijoitus Oy -nimisestä valtionyhtiöstä..... 3894
 Hallituksen esitys HE 132/1999 vp
 Talousvaliokunnan mietintö TaVM 14/1999 vp
- 17) Hallituksen esitys laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain 20 §:n muuttamisesta 3894
 Hallituksen esitys HE 162/1999 vp
 Talousvaliokunnan mietintö TaVM 15/1999 vp
 Lakialoite LA 95/1999 vp
- 18) Hallituksen esitys laiksi valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain 2 §:n väliaikaisesta muuttamisesta.. 3894
 Hallituksen esitys HE 160/1999 vp
 Talousvaliokunnan mietintö TaVM 16/1999 vp

Lähetekeskustelu

- 19) Hallituksen esitys laiksi eräistä kiinteistöjärjestelyistä..... 3895
 Hallituksen esitys HE 166/1999 vp
- 20) Hallituksen esitys laiksi kirkkolain muuttamisesta..... 3895
 Hallituksen esitys HE 167/1999 vp
- 21) Hallituksen esitys laiksi ortodoksisesta kirkkokunnasta annetun lain muuttamisesta 3895
 Hallituksen esitys HE 168/1999 vp
- 22) Hallituksen esitys panostajalaiksi 3895
 Hallituksen esitys HE 169/1999 vp

- 23) Hallituksen esitys 87. Kansainvälisen työkonferenssin hyväksymän lapsityön pahimpien muotojen kieltämistä ja välittömiä toimia niiden poistamiseksi koskevan yleissopimuksen hyväksymisestä..... 3895
Hallituksen esitys HE 170/1999 vp
- 24) Hallituksen esitys laiksi ulkomailla asuvien ja ulkomaisten yhteisöjen kiinteistönhankintojen valvonnasta annetun lain kumoamisesta 3895
Hallituksen esitys HE 171/1999 vp
- 25) Hallituksen esitys laiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta..... 3895
Hallituksen esitys HE 172/1999 vp

Mietintöjen pöydällepano

- 26) Hallituksen esitys laiksi verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi..... 3895
Hallituksen esitys HE 149/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 30/1999 vp
- 27) Hallituksen esitys laiksi sähköisestä asioinnista hallinnossa..... 3895
Hallituksen esitys HE 153/1999 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 10/1999 vp
- 28) Hallituksen esitys laiksi maaseutuelinkeinojen rahoituslain muuttamisesta 3895
Hallituksen esitys HE 105/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 15/1999 vp
- 29) Hallituksen esitys laiksi porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 3896
Hallituksen esitys HE 104/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 16/1999 vp
- 30) Hallituksen esitys laeiksi työttömyysturvalain ja työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta..... 3896
Hallituksen esitys HE 135/1999 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 25/1999 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuuto

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

1) Hallituksen esitys ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain 4 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 173/1999 vp
Liikennevaliokunnan mietintö LiVM 5/1999 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 5. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 4 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laiksi rakennerrahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 140/1999 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 9/1999 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 9. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—5 § ja 1 luvun otsikko, 6—9 § ja 2 luvun otsikko, 10—15 § ja 3 luvun otsikko, 16—24 § ja 4 luvun otsikko, 25—34 § ja 5 luvun otsikko, 35—42 § ja 6 luvun otsikko sekä 43 § ja 7 luvun otsikko, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 27 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 79/1999 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 18/1999 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

¹ **Juha Rehula /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Sosiaali- ja terveydenhuollon perustamishankkeiden valtionosuusjärjestelmän uudistamisessa on kysymys merkittävästä periaatteellisesta asiasta: Miten valtiovalta osallistuu niihin kustannuksiin, joita aiheutuu lainsäätäjän asettamien velvollisuuksien täyttämistä palvelujen toteuttamisesta vastuussa olevan kannalta? Esityksen mukaisesti on kyse uudistuksen ensimmäisestä vaiheesta. Tulevaisuudesta ei sitten muuta tietoa juuri olekaan. Hallituksen esityksestähän ei ilmene millään tavoin seuraavan vaiheen uudistuksen sisältö. Aavistus meillä jokaisella varmaankin on siitä, mitä tuleman pitää.

Keskusta on valmis olemaan mukana valtionosuusjärjestelmien uudistamistyössä niin käyttömenojen kuin investointien ja perustamishankkeidenkin osalta. Tämän kuitenkin tulee tapahtua niin kuin hallintovaliokuntakin on asiaan liittyen todennut tähdentäessään, että uudistuksen toteuttamisen lähtökohtana tulee olla se, että sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien määrä kunnille ei pienene. Nyt ei ole valtionosuusjärjestelmän romuttamisen aika perustamishankkeiden osalta. Kuntien voimavarat ja mahdollisuudet on huomioitava. Valtio ei voi vetäytyä vastuustaan.

Palvelujärjestelmät muuttuvat ja uusiutuvat monestakin syystä. Tämä ei kuitenkaan hallintovaliokunnan lausuntoon viitaten voi tarkoittaa sitä, että suoralta kädeltä luovutaan rakentamishankkeiden tukemisesta. Julkisten palveluiden järjestelmämme ei ole vielä tänään, toisenlaisista puheista huolimatta, siinä vaiheessa, että maa olisi valmiiksi rakennettu. Vaikka palvelun laadun tulee aina olla ympäröiviä seiniä tärkeämpiä, seinien ollessa siis toisarvoisia, pitää ensin olla toimivat ja tarkoitukseensa soveltuvat puitteet, ennen kuin palvelujen laatuun voi olla meidän yleisesti hyväksymällämme tasolla. Valtion vastuulla on se, että tulee huolehditaksi valtionosuusjärjestelmien toimivuudesta niin, että kunnat kykenevät huolehtimaan valtion velvoittamista tehtävistään ja kansalaisten peruspalvelutarpeesta. Kyse on myös siitä, että varsinkin niin sanottujen pienten hankkeiden osalta lain vaikutukset kohtaantuvat nimenomaan niihin kuntiin, joiden talouteen niillä on erityinen merkityksensä.

Arvoisa rouva puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunnan käsittelyn aikana laki parantui oleellisesti siitä, mitä hallituksen alkuperäinen esitys oli. Tämä on totuus. Siirtymäajan jatkaminen pienten hankkeiden osalta ja sosiaali- ja terveysministeriön voimavarapäätöksessä hyväksytyjen suurten hankkeiden valtionosuuden tason turvaaminen hyväksytyllä tasolla ei keskustan mielestä kuitenkaan ole ratkaisu silloin, kun on ennakoitavissa näköpiirissä oleva tulevaisuus, joka ei ole kuntien kannalta toivottava. Pitkät hankelitat viestittävät olennaisimmasta ongelmasta, joka on rahanpuute. Kyse ei siis suinkaan ole järjestelmän heikkouksista tai puutteista. Kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamiseen tulee ryhtyä olemassa olevien, jos niitä kerran on, epäkohtien poistamiseksi, mutta tilanteessa, jossa kokonaiskäsitystä aivan keskeisestä elementistä kuntien tulonmuodostukseen ei ole, ei nyt valittu malli ole hyväksyttävissä.

Valitettavana pidän sitä, että eduskuntakäsittelyn kuluessa mielestäni liian monen edustajan huoleksi tuli kokonaisuus ja unohtettiin oman seutukunnan hankkeen turvaaminen. Eihän tässä luonnollisestikaan mitään väärää ole, mutta silloin kun on kyse koko järjestelmän perusteisiin menevästä uudistuksesta, pitäisi mielestäni kyetä tekemään korjauksia ja muutoksia keskeisimpiin ongelmakohtiin. Ymmärrettäväähän tämä tilanne toki on.

On tuotu esiin väite, että nyt on eduskunnan tilaisuus viestittää siitä, mihin suuntaan valtionosuusjärjestelmää tulee uudistaa. Hyvä niin, mutta tässä tapauksessa olisi pitänyt paremmin ottaa huomioon hallintovaliokunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle antama yksimielinen lausunto, josta puuttuu vain se, että lopputulemana päädyttäisiin esittämään hallituksen lakiesityksen hylkäämistä. Tiedän paineita tähänkin suuntaan olleen. Laki on ristiriidassa kuntien velvoitteiden ja kansalaisten tarpeiden kanssa.

Arvoisa rouva puhemies! Tällä lailla annetaan siis jatkovaltuudet jatkaa kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamista perustamishankkeiden osalta. Samalla tulee hyväksytyksi koko järjestelmän kannalta periaatteellisia heikennyksiä nykyjärjestelmään verrattuna. Tätä tilannetta ei paikata siirtymäajan jatkamisella. Kuntien taloudelliset voimavarat tulee huomioida myös jatkossa. Ei ole perustamishankkeiden valtionosuusjärjestelmän purkamisen aika, niin kuin jo aikaisemminkin olen todennut.

Edellä olevan perusteella ehdotankin, että ehdotus laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 27 §:n muuttamisesta tässä eduskunnan kolmannessa käsittelyssä hylätään, minkä seurauksena nykyinen laki jää tältä osin voimaan. Eduskunnalla on tällöin selkeä tahtotila siitä, mitä tulevaisuudessa halutaan, mihin suuntaan valtionosuusjärjestelmämme tulee kehittää.

² Marjatta Stenius-Kaukonen /vas: Arvoisa puhemies! Ed. Rehula antaa mielestäni kyllä väärän todistuksen valiokunnan niiden jäsenten työstä, joiden alueella nyt hyväksytyt suuret hankkeet tulevat toteutumaan entisen valtionosuusprosentin mukaisesti. Itse en kuulu näihin edustajiin, mutta olin mukana valiokunnan sekä puheenjohtajan että varapuheenjohtajan ja muiden jäsenten kanssa edesauttamassa sitä, että juuri tällaiset muutokset, joita valiokunta teki, saatiin aikaan. Pidän sitä perusteltuna kokonaisuuden kannalta, koko sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusjärjestelmän tulevaisuuden kannalta. Mutta se, mitä nyt valiokunnassa tehtiin, oli mielestäni se, mitä tässä vaiheessa voitiin ja tuli tehdä.

Valiokunta siis muutti vuosien 2000 ja 2001 osalta suurten hankkeiden valtionosuusprosentin hallituksen esittämän 25 prosentin sijaan vanhojen valtionosuusprosenttien mukaisiksi. Tämä

merkitsee esimerkiksi Oulun Kontinkankaan sosiaali- ja terveystoimen hankkeelle 42 prosentin valtionosuutta, Kangasniemen terveyskeskukseen 50 prosentin valtionosuutta, Vaasan sairaanhoitopiirin kuntayhtymälle 43 prosentin valtionosuutta ja Vantaan ympäristökeskukselle 29 prosentin valtionosuutta aloitettavaan hankkeeseen.

Toinen muutos, jonka valiokunta teki, oli se, että pienissä hankkeissa vielä vuosina 2002 ja 2003 noudatetaan vanhoja valtionosuusprosentteja. Hallitushan oli esittänyt kahden vuoden siirtymäaikaa. Tämä on myös erittäin tärkeää kunnissa vireillä olevien hankkeiden toteuttamisen kannalta, nimenomaan jottei tule liian suurta ja nopeaa muutosta.

Kun hallitusryhmien budjettineuvottelujen tuloksena on vielä varmistettu se, että ensi vuonna perustamishankkeisiin saatiin lisätyksi 10 miljoonaa markkaa, se valiokunnan tavoite, että suuret hankkeet voidaan toteuttaa entisillä prosenteilla eikä ole esimerkiksi vaaraa, että jokin niistä pudotetaan tai pieniä hankkeita karsitaan listalta, tuli varmistetuksi.

Mitä tulevaisuudessa tapahtuu? Myös ed. Rehula antoi kannatuksen sille, että valtionosuusjärjestelmää kehitetään nimenomaan niin, että jatkossa koko palvelurakenteen kehittämistä katsotaan kokonaisuutena ja tätä kautta pyritään saamaan entistä toimivampi järjestelmä.

Mielestäni Maaningan palveluasuntojen dementiaosaston järkyttävä palo on osoitus siitä, että tarvitsemme paitsi valtionosuusjärjestelmän kehittämistä, myös koko rahoitusjärjestelmän kehittämistä niin, että kuntien ei tarvitse miettiä sitä, miten saa suuremman valtionosuuden ja milloin palvelutalot ovat avohuoltoa ja milloin laitoshuoltoa. Määräyksillä siitä, onko yöhoitaja pysyvästi paikalla, ei tehdä avopalvelusta laitoshuoltoa. Tämän koko rahoitusjärjestelmän selvittäminen on mielestäni kiireellinen tehtävä, siis ei vain valtionosuusjärjestelmän kehittäminen vaan myös muiden, sosiaaliturvalainsäädännön, myös vakuutettujen ja palvelun saajien etuuskien ja maksujärjestelmän kokonaisuudistuksen ja vastaavasti Kansaneläkelaitoksen ja kuntien rahoittamien palvelujen arviointi kokonaisuudessaan.

Miten tätä pitäisi mielestäni kehittää? Siten, että palvelujärjestelmän keskeinen lähtökohta on se, että tuetaan ihmisten mahdollisuuksia kotona asumiseen, olivatpa he nuoria tai vanhoja. Usein myös vammaiset lapset tarvitsevat palvelua ja tä-

hän asti ovat monesti joutuneet olemaan laitoksessa. Mutta koko järjestelmän kehittämislähtökohdan tulee olla se, että tuetaan ihmisiä asumaan kotona mahdollisimman pitkään ja saamaan tarvittavat palvelut niin, että kotona asuminen on mahdollista omaisten ja esimerkiksi kunnan terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelujärjestelmän sekä järjestöjen ja yksityisten palvelujen avulla.

Toisena askeleena lähtökohtana on, että avopalvelut, esimerkiksi tällaiset palveluasunnot ja tukiasunnot, ovat ensimmäinen muoto silloin, kun ei kotona pysty enää asumaan. Se on se ensimmäinen tavoite, jossa voitaisiin tätä hoitoa ja tukea antaa, ja kolmantena vaihtoehtona olisi pysyvä laitoshuolto. Tämän järjestelmän tukeminen kokonaisuudessaan ja sen rakentaminen niin, että nämä eri järjestelmät eivät lyö toisiaan korville, olisi mielestäni ihmisten kannalta paras lähtökohta. Samalla uskon vakaasti siihen, että se olisi myös yhteiskunnan etu.

Toivon, että tämän suuntaiseen kehitykseen päästään ja nämä kaikki puolet mietitään siinä, kun tätä sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusjärjestelmää ruvetaan kehittämään. On erittäin tärkeää, että se on osa koko valtionosuusjärjestelmän kehittämistä. Siksi valiokunta on mielestäni nyt tässä hankkinut lisää aikaa tälle kehitystyölle. Oltiin menossa liian nopeasti eteenpäin. Tarvitaan vielä pohtimista ja valmistelua, selvitystä siitä, miten edetä. Mutta totta kai kaikkein suurin kysymys tästä eteenpäin on se, että turvataan kunnille riittävät mahdollisuudet hoitaa lakisääteisiä tehtäviä, huolehtia niistä peruspalveluista, niistä palveluista, joita lainsäädännöllä on kuntien edellytetty hoitavan. Tässä mielessä en ole ollenkaan varma, että ne taloudelliset voimavarat, joita esimerkiksi tässä hallituksen voimavaroapäätöksessä tuleville vuosille on nyt tässä vaiheessa suunniteltu annettavaksi, ovat riittävät. Mutta tämä on myös kysymys, johonka eduskunnan on syytä ottaa aktiivisesti kantaa ja pyrkiä vaikuttamaan.

3 Jaana Ylä-Mononen /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tuossa ed. Stenius-Kaukonen otti esiin myös viime viikonlopun hyvin surullisen tapauksen Maaningalta, ja se on vain yksi esimerkki siitä, missä tämän päivän vanhustenhuolto on ja menee. Rahanpuute on huutava. Tämä näiden perustamishankkeiden alasajo, joka nyt

toteutuu, vielä vauhdittaa sitä kehitystä, mikä on menossa. Tarvitaan rahaa.

Sen pidemmälle toistamatta, mitä ed. Rehula sanoi puheenvuorossaan, esitän oman kantani ja kannatan ed. Rehulan tekemää ehdotusta.

4 Marjatta Vehkaoja /sd: Arvoisa rouva puhemies! Me saimme tietää ministeri Biaudet'ltä, että tämä suurten hankkeitten valtionosuusraha oli sidottu siihen, että tähän uudistukseen lähdettiin. Muutaman vuoden ajanhan suuriin hankkeisiin ei ollut saatu mitään valtionosuuksia, vaan koko tämä kenttä oli ollut vailla valtion tukea ja nämä hankkeet olivat viivästyneet taikka jääneet toteuttamatta ja jääneet odottamaan ratkaisuja myöhemmiltä vuosilta. Voidaan sanoa, että ministeri Biaudet osti valtiovarainministeriöltä rahat suurille hankkeille lupaamalla vastaavasti aloittaa tämän perustamiskustannushankkeitten valtionosuusreformin. Tämä on tullut meille ihan selväksi. Aikataulu oli kuitenkin niin niukka, että hän ei kyennyt tuomaan sitä suunnitelmaa vielä kokonaisuutena eduskunnan käsittelyyn, vaan hän jakoi tämän kahteen osaan ja sanoisin kyllä hieman onnettomasti, koska näin eduskunta ei oikein päässyt perille siitä, mistä kaiken kaikkiaan tuli olemaan kysymys.

Täällä on yritetty moittia sitä, että tässä olisi ollut, oliko se nyt aluepolitiikkaa vai mitä politiikkaa mukana. Jos se on sen jonkinlainen seurannainen, niin en pidä sitäkään pahana, mutta lähtökohta se ei ollut siinä mielessä, että valiokuntavaiheessahan tarjottiin myös semmoista ajatusta, että valtion rahoja ei olisi tarvittu yhtään lisää, mikäli olisi tehty tasapuolisesti se vähennys niihin valtionosuuksiin. Se ei vain maistunut kaikille kansanedustajille, ja näin ollen katsottiin, että palaamalla niihin valtionosuusprosentteihin, jotka nyt ovat voimassa, olkoot ne sitten oikeat tai väärät, voidaan rauhoittaa tilanne, kunnes enemmän tiedetään siitä, mitä kokonaisuudessaan tavoitellaan.

Minun mielestäni hallituksen esityksen sisältö, ajatus siitä, että yhtäkkiä olisi pudotettu joidenkin hankkeiden valtionosuusprosentit 50:stä 25:een ja toisten taas ei prosenttiyksikönkään vertaa alemmaksi kuin nykyiset valtionosuudet, oli täysin kestävä. Voikin olla, että huolimatta siitä, että tätä prosenttimäärä on tullut tähän päätökseen nyt sisälle, tämä jatkoaika, joka tässä tulee otettavaksi, tullaan käyttämään myös sen uudelleenarvioimiseen, onko tämä prosentti oi-

kea, koska sehän täytyy myös asettaa nyt suhteiksi, ihan niin kuin ed. Rehulakin totesi. Pitää pystyä tällaiseen kokonaisvaltaiseen uudistukseen, joka sosiaali- ja terveyshankkeitten lisäksi sisältää ainakin opetuspuolen hankkeet. Siinä kokonaisuudessa tulee väkisinikin uudelleenarvioida, mikä on valtionosuutena riittävä taso tulla vastaan näissä hankkeissa.

Minä itse jaksan olla aika epäileväinen siihen 25 prosentin tasoon nähden. Tämä etsikköaika tulee varmaan näyttämään, että tarve on niin huikea, että ihan sillä ei voida varmaan jatkossa selvitä. Myös se periaate, että kaikilla kunnilla olisi sama valtionosuusprosentti, on toinen kysymys, joka tulee hiertämään, kun siitä tosissaan päästään keskustelemaan. Nythän on sanottava, että oikeastaan tästä temasta me emme edes pahemmin keskustelleet valiokunnassa, vaikka kuitenkin olisi ollut tämän reformin ydinkysymyksiä keskustella siitä, onko aiheellista poistaa kato-kykyluokituksen mukaista haarukkaa ja päätyä vain yhteen valtionosuusprosenttiin. Uskon, että siitä yksinkertaisesta syystä me emme keskustelleet, että me emme halunneet, että tämä hanke välittömästi toteutuu, vaan kyllä me korviamme välissä laveasti ajattelimme niin, että nyt tämä siirtymäaika tulee merkitsemään sitä, että nyt tässä ovat kaikki osaset uudelleen pöydällä.

Miksemme sitten tätä hylänneet? Siihen on helppo sanoa alkuperustelun johdostakin, että koska ministeri Biaudet oli ikään kuin ostanut ne rahat budjettiin sillä hinnalla, että hän aloittaa tämän reformin, se on yksi syy. Sitten voidaan sanoa, että tuskin kukaan ministeri tykkää siitä, että hänen vaivannäkönsä kohtaa eduskuntakäsittelyssä sellaisen kohtalon, että se tulisi hylkynä takaisin. Ennen kaikkea halusimme viestiä ministeri Biaudet'n suuntaan pientä vihreää vilkuvaa valoa kuitenkin siitä, että kyllä näitä asioita voidaan uudelleenarvioida. Minusta se on tärkeä viesti.

Mietin, että jos meillä olisi jo valiokunnan kannanotoksi tullut hylky, mitä olisi mahtanut tapahtua eduskuntakäsittelyn jatkuessa niille rahoille, jotka oli, niin kuin sanoin, sidottu siihen, että tämä reformi aloitetaan. Kukapa sen tietää, vaikka näitä suurten hankkeitten alkuperäisiä rahoja olisi pyyhkäistyt valtiovarain käsittelyssä pois, jos selvä hylky olisi tullut sosiaali- ja terveysvaliokunnan enemmistön kantana esiin jo riittävän aikaisessa vaiheessa. Siinäkin oli tämän asian yksi riski, minkä takia missään tapaukses-

sa en katsonut voivani lähteä tälle tielle johtamaan valiokuntaa.

Nyt tilanne on tietysti siinä mielessä toinen, että valtiovarainvaliokunta on työskennellyt valiokunnan enemmistön mietinnön pohjalta ja rahat ovat siellä viittä vaille loppusilausta valmiina, joten hylyn esittäminen tässä vaiheessa saattaa olla strategisesti eri paikassa kuin se olisi ollut valiokunnan työskentelyn aikana. En pidä sitä enää mitään lisäarvoa tuottavana, päinvastoin se voi tavallaan riitauttaa tätä kysymystä, mihin minusta ei mitenkään ole varaa näin rauhan aikana tämän kokoisissa asioissa. Minusta työrauhakin on ihan kohtuullinen vaatimus ministerin puolelta. Kun hän tietää, ettei tästä tule hylkyä, hän tietää, että hän voi jatkaa toimenpiteitä tämän uudistuksen tiellä.

Mutta minä toivon myös ministeri Biaudet'n ymmärtävän sen, että me olemme yrittäneet häntä auttaa tässä asiassa. Me olemme ensinnäkin hankkineet pontevalla toiminnalla 10 miljoonaa markkaa lisää toimialan käyttöön, suurten hankkeiden kustannuksiin. Toisekseen me olemme auttaneet toimialaa myöskin siinä mielessä, että tämän siirtymäajan pidentäminen tulee tarkoittamaan sitä, että sosiaali- ja terveysalan ei tarvitse uudistaa systeemiänsä nopeammin kuin esimerkiksi opetusalan täytyy tehdä. Siinä mielessä minusta oli aika palata päiväjärjestykseen. Kyllä suurten alojen pitää kulkea käsi kädessä.

⁵ **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa rouva puhe mies! Oli todella ilo kuulla asiantuntevaa sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtajan puheenvuoroa. Moni asia siinä, totta kai, selkisi, ja ymmärrän myöskin sen, mitä tässä on lakiesityksen taustalla tapahtunut, että todella suurten hankkeiden valtionosuusraha oli sidottu siihen, että tähän uudistukseen lähdettiin ja että ministeri Biaudet osti valtiovarainministeriltä rahat lupaamalla suurten hankkeiden valtionosuusreformin. Nyt tietysti jää miettimään, miten tämä yhteistyö jatkuu. Tietysti itsekkin haluaisin nähdä, että tällaiseen yhteistyöhön pitäisi pyrkiä, ja ymmärrän siltä kannalta, miksi sosiaali- ja terveysvaliokunta ei lähtenyt hylkäämään tätä esitystä. Mutta kaiken kaikkiaan olen kovasti pohdiskelemassa sitä, mikä tilanne kunnissa nyt todella on tällä hetkellä, mitkä ovat valmiudet ottaa vastaan tällaista päätöstä, joka tässä on käsittelyssä. Olen myös yhtymässä tähän ajatukseen, että toteutus

on hieman onneton, niin kuin valiokunnan puheenjohtaja Vehkaojakin totesi.

Näemme, että sosiaali- ja terveydenhuolto on monien todella suurten haasteiden edessä, palvelurakenteita korjataan ja muutetaan ja järjestelmiä kehitetään. Sitä taustaa vasten ajattelisin näin, että nyt ei olisi aika lähteä tällä tavalla perustamishankkeiden valtionosuuksia pois ottamaan. Siinä mielessä näkisin myös, että olisi laajemmasta asiasta kysymys eli periaatteellisemmasta asiasta, jossa on kysymys siitä, miten valtio todella kantaa vastuun nyt rahoituksen ohjaamisen avulla sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisestä koko maassa. Vaikka totta kai uudistuksia ja tätä reformia varmasti tarvitaan, näkisin, että nyt olisi pitänyt olla enemmän aikaa keskusteluun ja selvityksiin, mihin tässä on jo viitattu.

Valiokuntakäsittelyssä toki tuo lakiesitys on parantunut hallituksen alkuperäisestä esityksestä, mutta mielestäni asia on sen kaltainen, että olisin todella toivonut, että näin suuri asia olisi ollut linjattuna jo hallitusohjelmassa, että jo hallitusohjelmaa tehtäessä olisi menty tähän asiaan syvemmälle. Nyt näin ei ole tehty, ja siksi olen sitä mieltä, että tätä lakiesitystä ei tulisi tällaiseksi hyväksyä. Yhdyn niihin perusteluihin, jotka valiokunnan mietinnön vastalauseessa on esitetty.

Valtion tulisi nyt ennen kaikkea selvittää seurausvaikutuksia pidemmälle ja nähdä kunnallistalouden vakava tilanne. On hyvinvointia kuntia, mutta hyvin monessa kunnassa on taloudellisia vaikeuksia. Näin ollen kunnat tulevat entistä eriarvoisempaan asemaan ja palvelurakenteiden kehittäminen saattaa vaarantua. Myös esimerkiksi lääninhallituksen ohjausvaikutus poistuu, se väline, joka on ollut käytettävissä. Se, miten jatkossa muut rahoituskanavat toimivat, esimerkiksi mikä tulee jatkossa olemaan Raha-automaattiyhdistyksen rooli, olisi perusteellisemmin avattava, ja se, minkälaisia muita keinoja kunnat ovat löytämässä rahoituksen osalta, miten ne rahoittavat palvelujaan ja tarvittavien rakenteiden rakentamista. Tämä on laajempi, iso kokonaisuus. Kuntien tilanne on todella mielestäni huolestuttava, ennen kaikkea, niin kuin monissa yhteyksissä on todettu, vanhentuneen rakennuskannan osalta. Siellä on monenlaisia korjaamistarpeita, ei vain uudisrakentamistarvetta. On myös huoli siitä, miten nämä järjestelmät voidaan säilyttää

hyvinä ja tehokkaina ja miten kehittämistoimet etenevät kunnissa taloudellisista syistä johtuen.

Hallintovaliokunnan lausunnossa on oikein todettu, että valiokunta pitää välttämättömänä, että perustamiskustannusten valtionosuusjärjestelmän mahdolliset muutosehdotukset valmistellaan muun muassa edellä esitetyt seikat huomioon ottaen — siinä on kuvattu tilanteita kunnissa, mikä rakennuskannan, korjaamistarpeiden ja rakentamisten osalta on — perusteellisesti ja ensisijaisesti valtionosuusjärjestelmän laajemman uudistamisen valmistelun yhteydessä osana valtionosuusjärjestelmän kokonaisuutta.

Vielä valiokunta tähdentää sitä, että uudistuksen toteuttamisen lähtökohtana tulee olla se, että sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien määrä kunnille ei kokonaisuudessaan pienene. Uudistamistyö todella on tarpeen, mutta kunnille on annettava valtionosuusjärjestelmän kautta ja rahoituksen ohjauksella riittävät mahdollisuudet laadukkaiden sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämiseen.

6 Timo Ihamäki /kok: Arvoisa puhemies! Lakimuutoksen tarkoitus oli tehdä valtionosuus uudistus niin, että perustamishankkeisiin ja ennen pitkää niin sanottuihin pieniin hankkeisiin ei tulevaisuudessa enää annettaisi valtionosuuksia, vaan nekin rahat suunnattaisiin lisäyksenä sosiaali- ja terveydenhuollon muunlaiseen toiminnan kehittämiseen. Valtionosuusjärjestelmän uusiminen on järkevää siten, että se tehokkaasti tukee palvelujärjestelmän kehittämistä ja esimerkiksi investointia osaamiseen ja tietotaitoon. Tätä on pidettävä kannatettavana sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisen kannalta.

Lakiehdotus hallituksen antamana piti sisälleen oletettaman, että Suomi on sosiaali- ja terveydenhuollon laitosten osalta jo valmiiksi rakennettu eikä ainakaan suurempiin korjauksiin ole tarvetta. Hallituksen esityksen mukaan laki olisi tullut voimaan heti ensi vuoden alussa, jolloin jo tarpeellisiksi katsottuja ja vuorolistalle hyväksytyjäkin hankkeita olisi kohdeltu niin, että valtionosuudet olisivat poistuneet tai vähentyneet monilta.

Hallituksen esitys olisi johtanut valtionosuuksien merkittävään pienenemiseen niin sanotuissa suurissa hankkeissa jo vuosina 2000—2001. Vaikuttusta olisi ollut kahdeksaan aikaisemmin hyväksytyyn hankkeeseen, jotka ovat olleet pitkään jonossa odottaen valtionosuuspäätöstä. Ta-

loudellisesti se olisi merkinnyt suoraan 70 miljoonan markan menetystä niille kunnille tai kuntayhtymille, joihin menetys aika yllättäen kohdistui.

Valiokunta ehdottikin ja se meni täällä läpi toisessa käsittelyssä, että lain voimaantulosäännöstä muutetaan siten, että nykyisen valtionosuusjärjestelmän voimassaoloa jatketaan pari vuotta ja siirtymävaihe hoidetaan nykyisellä valtionosuusjärjestelmällä. Mainittakoon, että valiokunnan päätös oli pitkän ja seikkaperäisen ratkaisun hakemisen tulos, josta lopulta löytyi ainakin hallituspuolueiden yksimielisyys. Niinpä ensi vuoden valtion talousarvioon tullaan ottamaan 10 miljoonaa markkaa, jolla asia nyt voidaan hoitaa kaikkia tyydyttävällä tavalla. Rahaa tulee nimenomaan lisää sosiaali- ja terveyssektorin valtionosuusraamiin, mistä seikasta voi olla vain iloinen. Tällä ratkaisulla saatiin kuntien ja kuntayhtymien kannalta myönteinen ratkaisu, etteivät ne menetä valtionosuutta hankkeista, joita oli suunniteltu jo pitkään ja jotka ovat olleet valmiina toteutettaviksi jo kauan.

En kannata myöskään lain hylkäämistä, jota täällä on esitetty. Mielestäni valtionosuusjärjestelmääkin pitää voida kehittää eikä jäädä siiliasemaan loputtomiin. On katsottava, mitä tällä uudella tavalla saadaan aikaan.

Yhdyn ed. Vehkaojan näkemykseen, että jos laki olisi hylätty, olisi ilmeisesti nämäkin rahat, jotka tähän on nyt suunnattu, ollut helppo ottaa valtion talousarvion yleiskatteeksi, kun yleiskatetta on niin kovasti haettu.

Järjestelmän uusiminen siten, että jatkossa voimavaroja suunnataan perustamishankkeiden, siis seinien rakentamisen, sijasta sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan kehittämiseen ja tehostamiseen sekä toimintatapojen uudistamiseen, jolloin investointeja kohdistetaan nimenomaan osaamiseen ja tietotaitoon, on mielestäni mielenkiintoinen ja kannustava, koska siten esityksen mukaan toivottavasti sosiaali- ja terveydenhuolto kehittyy ja ennen kaikkea laatu paranee. Lain toimivuuden seuranta on kuitenkin tärkeätä, jotta rahat tulevat käytetyiksi mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti.

Tiedän, että sosiaali- ja terveysministeriössä ja Stakesissa on paljon valmiita suunnitelmia kehittää terveydenhuoltoa uudella tavalla, jolle hallituksen esitys olisi antanut nyt hyvät kehykset. Mutta on ymmärrettävää, että eräät tahot olisivat toivoneet nopeampaa vauhtia lain voimaantu-

loon. Siitä olisi tullut kuitenkin turhaan oheisvaurioita, jotka voitiin nyt ohittaa valiokunnan ehdottamalla tavalla eli siirtymäaikaa pidentämällä. Lisäksi valiokunta tähdensi vielä mietinnössään, että lain hyväksyminen ei sulje pois mahdollisuutta edelleen käyttää varoja ja valtionosuutta myös rakennusinvestointeihin. Peruskorjaukset ovat välttämättömiä vanhenevissa laitoksissa. Kaiken kaikkiaan jatkossa kaikki on kiinni siitä, paljonko varoja on tulevaisuudessa suunnata tälle sektorille.

⁷ **Leena Rauhala /skl:** Rouva puhemies! Täällä on jo tullut esille se, miten sosiaali- ja terveysvaliokunta on tehnyt tässä hyvää työtä, perusteellisesti käsitellyt tätä. Ne muutokset, jotka on saatu aikaan, varmasti ovat oikean suuntaiset, koska katson myös, että jos on hankkeita aloitettu, niin ne pitää saada viedä loppuun saakka. Mutta näen kuitenkin, että tämän esityksen kohdalla on kysymys periaatteellisista asioista ja erityisesti siitä, että perustamishankkeiden valtionosuusjärjestelmän uudistamisessa asetetaan vastakkain rakennukset ja tilat ja sitten toiminta osaamisena ja taitotietona. Näen, että näitä ei pitäisi asettaa vastakkain. Molempiin tarvitaan aivan samalla tavalla resursointia ja sillä tavalla kunnille tukea, että nämä toiminnot yhtä hyvin kuin uudet rakennukset ja rakennusten korjaamiset pystytään viemään asiallisesti loppuun saakka. Sen vuoksi näen, että lakiesitys on kuitenkin ikään kuin keskeneräinen eikä palvele kokonaisuutta. Yhdyn vastalauseessa esitettyihin perusteluihin.

⁸ **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toivon, että ed. Rauhala lukee sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön ja katsoo, miten valiokunta on siellä perustellut näkemystään näiden rakennushankkeiden ja peruskorjaushankkeiden kohdalla. Mehän olemme juuri esittäneet, että tulevassa järjestelmässä investointeja rakennuksiin ja laitteisiin ei saa jättää pois, koska ne ovat merkittävä osa palvelujärjestelmän kehittämistä yhtä lailla kuin tietotaito. Meillä on ollut siinä aivan selkeästi ed. Rauhalan kanssa yhdenmukainen näkemys.

⁹ **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Valiokunnan puheenjohtaja ed. Vehkaoja kävi aika hyvin läpi sen lähtötilanteen, mistä tämä juontaa juurensa, ja sillekin pitää jokin arvo an-

taa, mitä tässä on tehty, koska jos olisi käynyt niin, että tämä olisi jossakin määrättyssä vaiheessa ja alussa jo ammuttu alas, niin todennäköisesti se olisi johtanut huomontaan lopputulokseen. Siinä mielessä ei valiokunnan työtä pitäisi ihan kokonaan romukoppaan heittää ja kaataa koko juttua.

Sen sijaan siitä jatkotyöstä sitten: Mitä tässä pitäisi tulevaisuudessa tehdä, kun nyt ollaan tässä tilanteessa, ja todennäköisesti laki tulee näin hyväksytyksi? Minusta tässä pitäisi edellyttää hyvin tiukkaa seurantaä sillä tavalla, että jos ongelmia tulee, ja todennäköisesti niitä tulee, niin eduskunnalla ja sosiaali- ja terveysvaliokunnalla erityisesti pitää olla tiukka ote tässä koko ajan ja sen pitää tarvittaessa puuttua, jos näyttää siltä, jotta eriarvoisuus jossakin lähtee rehottamaan ja jossain päin Suomea eivät kansalaiset saakaan sitä palvelua, mitä kuuluu saada.

On todettava kuitenkin tässä tilanteessa, että kunnat eivät ole sillä tavalla veljiä keskenään, jotta jotkut ovat huutolaispojan asemassa ja jotkut ovat vähän rikkaampia. Siksi minä pelkään, että tässä voi käydä niin, jotta köyhemmät kunnat eivät pystykään järjestämään palveluja samalla tavalla ja tekemään niitä seiniä. Siihen pitää erityisesti panostaa ja seurata tätä ja sitten puuttua. Meillä on eduskunta, joka päättää ja muuttaa ja voi tehdä mitä hyvänsä, jos huomataan, että epäkohta syntyy. En minä olisi hyvin huolissani siitä kuitenkaan, jotta tässä nyt ihan mennään kivikolle.

¹⁰ **Marjatta Vehkaoja /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluaisin ed. E. Lahtelalle todeta, että ei valiokunta edes keskustellut tällaisesta seurantalisäyksestä tässä sen johdosta, että nythän on kysymyksessä tämän hankkeen ensimmäinen vaihe. Tiedossa oli jo valiokuntakäsittelyn varhaisessa vaiheessa, että joka tapauksessa tulee kakkosvaihe, ja itse asiassa aikataulutettiin sitä niin, että me saisimme jo ensi keväänä mahdollisesti käsiteltäväksemme tämän kakkosvaiheen. Siinä vaiheessa pitää sitten arvioida, miltä tämä näyttää ja nämä seurantavaateet siihen laittaa. Tähän yhteyteen, olen kyllä sitä mieltä, seuranta ei mitenkään ollut sopiva ase.

¹¹ **Liisa Hyssälä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Lähtökohta sille, että keskusta on esittänyt hylkyä tälle lakiesitykselle, on se, että mieles-

tämme kunnissa ei turhaan investoida. Kyllä kuntapäätäjät miettivät moneen kertaan valtuustossa, mihin kunnan niukkenevia resursseja käytetään, enkä tiedä, missä kunnassa olisi turhaan investoitu sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksiin tai seiniin. Allekirjoittaneelle on tehty lukuisasti yhteydenottoja esimerkiksi Varsinais-Suomen kunnista. Riippumatta siitä, mikä on kunnan väri niin sanotusti, viesti on ollut selkeä. Heillä on tarpeita, ja he haluavat kehittää kuntalaisten palveluja jatkossakin. Heillä ei ole mahdollisuuksia selviytyä lakisääteisistä velvoitteistaan ja kansalaisten peruspalveluista, ellei valtionosuusjärjestelmää turvata. Uudistukset esimerkiksi vanhustenhuollossa eivät ole mahdollisia, jos nykyjärjestelmää heikennetään.

Mihin tämä sitten johtaa? Tämä on johtamassa siihen, että kun kunnat eivät pysty palveluja järjestämään, niin yksityissektori tietenkin ottaa yhä enenevässä määrin peruspalveluja huolehtiaakseen. Siinä ei sinänsä ole mitään väärää tai mitään pahaa, terve kilpailu on hyväksi, mutta jos enemmistö kunnan palveluista alkaa olla yksityissektorin tuottamia, esimerkiksi vanhusten palvelujen kohdalla, niin silloin kunnan perustehtävä huolehtia kuntalaisten palveluista hämärtyy ja myös potilaan tai asiakkaan oikeus ja kustannukset saattavat karata käsistä. Nythän on taattu, että kunnan laitoksissa asukkaalle jää aina 450 markkaa tai 20 prosenttia eläketulosta, mutta tämä ei koske yksityisiä palvelun tuottajia. Yksityisissä palvelulaitoksissa saatetaan asiakkaalta tai potilaalta periä koko eläke hoidon vastineeksi tai katteeksi ja hänelle ei jää penniäkään kuukaudessa rahaa omaa käyttöön. Olen tehnyt asiasta lakialoitteen, jolla tämä voitaisiin turvata. Se on juuri nyt ajankohtainen, koska yhä enenevässä määrin tämänkin seurauksena varmasti yksityinen palvelutuotanto lisääntyy.

Esitys merkitsee myös sitä, että taloudellisesti heikoimmissa kunnissa rakennusten kunto heikenee ja välttämättömiä investointeja ei voida tehdä. Valtionosuuksien alentaminen köyhimmiltä kunnilta lisää entisestäänkin kuntien välistä eriarvoisuutta. Ensi vuoden budjetti ei lupaa tässä mielessä hyvää, vaan kaikki merkit viittaavat siihen, että se yhä kiihdyttää eriarvoistumista.

Täällä on todettu, että seiniin investointien sijasta raha käytettäisiin muunlaisen tietotaidon parantamiseen. Mutta mitä se sitten on, mihin sillä tähdätään? Tähdätäänkö sillä siihen, että henkilökuntaa tulisi laitoksiin enemmän, vai mistä

on kysymys? Se ei ole minulle kyllä selvinnyt. Meillä on hirveän monenlaisia instituutioita ja instansseja, jotka tietotaitoa kohottavat ja tällä saralla työskentelevät, mutta nyt ikään kuin on laitettu vastakkain tietotaito ja seinien rakentaminen. Toivoisi todella, että sillä tarkoitettaisiin henkilöstön määrän lisäämistä esimerkiksi vanhusten huollon kohdalla, päiväkodeissa ryhmien pienentämistä, mutta tähänhän ei ole mitään takeita.

Lakiehdotuksella ja sen sisältämällä heikennyksillä voimassa olevaan valtionosuusjärjestelmään verrattuna annetaan valtuudet asian jatkovalmistelulle. Samalla tulevat sitten hyväksytyiksi ne heikennykset, jotka ensi vaiheessa tulevat, vaikka siirtymäkautta toki pidennetään. Uudistuksen toteuttamisen lähtökohtana tulisi olla, että sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien määrä kunnille ei kokonaisuudessaan pienene, koska kuntien tehtävät ja velvoitteetkaan eivät pienene tai vähene.

Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni kuntien taloudellinen tilanne ja kantokyky tulee ottaa huomioon myös jatkossa, kun järjestelmiä kehitetään. Tältä pohjalta olen kannattamassa ed. Rehulan tekemää esitystä, että ehdotus pitää hylätä, koska siinä ei selkeästi turvata sitä, miten kunnat pystyvät jatkossa peruspalveluita tuottamaan ja minkälaisissa laitoksissa, vai viekö se kohti yksityistämistä. Miten sitten jatkossa myöskin koulu- ja sivistyspuolella turvataan investoinnit? Siihen tämä ei tietenkään sanele mitään ratkaisua, mutta huoli kalvaa, että seuraava askel on heikennykset siellä.

12 Eero Akaan-Penttilä /kok: Arvoisa rouva puhemies! Lakiesityksessä on tietysti kysymys hyvin isosta hallinnonalasta. Koko kunnallisessa sosiaali- ja terveydenhuollossahan työskenteli 220 000 henkilöä vuonna 1998. Tästä henkilöstöstä 96 000 työskenteli sosiaalipalveluissa ja 50 000 näistä 96 000:sta työskenteli lasten päivähoidossa. Nämä jo ovat mielenkiintoisia tietoja, jos mietitään asioiden toiminnan tehokkuutta ja toisaalta rahan niukkuutta. 111 000 henkilöä kaikkienensa toimi terveyspalveluissa ja 13 000 sosiaali- ja terveydenhuollon hallintotehtävissä. Kuitenkin käyttökustannusten valtionosuus muutettiin laskennalliseksi vuonna 93, ehkä osittain näiden aikaisempien lukujen takia. Silloin on minusta jo loogisesti aivan selvää, että myös in-

vestointien valtionosuudet otetaan jonkinlaiseen tarkasteluun ja jonkinlaisella aikataululla. Kaikki muu on kyllä vanhanaikaista. Ainoastaan hyvä on se, että toimintaa tarkastellaan ja yritetään tehdä siihen positiivisia muutoksia. Ei se tietenkään itsetarkoitusta saa olla, mutta kuitenkin.

Esityshän on vasta ensimmäinen vaihe, jossa perustamishankejärjestelmää asteittaisesti uudistettaisiin. Minusta asteittain-sanaa pitäisi painottaa. Tavoitehan on kaiken lisäksi se, että painopiste siirtyisi rakentamisen tukemisesta toiminnan kehittämiseen eikä kaikki heilahtaisi laidasta laitaan, niin kuin meillä Suomessa niin monet kerrat erilaisissa asioissa ikävä kyllä tehdään, että laitetaan yksi hana kokonaan kiinni ja avataan jokin toinen hana jossain muualla. Minusta lakiehdotuksen perustelut ovat erinomaiset, ne ovat hyvin harkitut.

Ainoa floppihan oikeastaan tuli siinä kohtaa, että huomattiin erinäisistä syistä johtuen, että tällä olisi ollut hyvin negatiivinen vaikutus kahdeksaan jo hyväksyttyyn suureen hankkeeseen ja myös osaan pienistä hankkeista. Kunnathan olivat menettämässä 70 miljoonaa markkaa, joka eräässä mielessä oli jo luvattu niille. Tämä valiokunnassa erityisesti huomioitiin, ja sen takia on ihan myönteistä, että voimaantulosäänöstä muutettiin. Minusta esimerkiksi oppositio voisi katsoa tämän jonkinlaiseksi voitoksi itselleen, vaikka en edes muista, kummalta puolelta ehdotus tuli. Valiokunta on meillä niin solidaarinen näissä kokouksissaan. Mutta joka tapauksessa pehmeästi tässä päätettiin mennä eteenpäin ja niin, että siirtymävaihe hoidetaan nykyisellä valtionosuusjärjestelmällä. Minusta se on valiokunnalta hyvin harkitseva ja luontevakin kannanotto asiaan. Järjestelmä on sitten tarkoitus uudistaa niin, että voimavaroja selvästi suunnataan valtioneuvoston vahvistamien menokehysten asettamisen rajoissa toiminnan kehittämiseen, tehostamiseen, toimintatapojen uudistamiseen vaikkapa niin, että henkilöstölle annetaan uutta ammatillista osaamista sekä kunnallisesti, alueellisesti että valtakunnallisesti, ja minä jäin vähän kyllä miettimään, minkä takia tällainen laki sitten pitäisi opposition toimesta hylätä. Se tuntuu vähän desperado-toimenpiteeltä minusta opposition taholta, koska minulla on oppositiosta sellainen käsitys kuitenkin, että tekin haluatte kehittää maan asioita eikä ettekä vain voimakkaasti jarrutaa. Siinähan lopulta aina käy kuitenkin huonosti.

Se, että seinistä siirrytään enemmän henkilöstöön päin, on modernia johtamista, mutta se ei tarkoita sitä, että ne seinät unohdetaan kokonaan. Totta kai ne pitää pitää kunnossa. Kun meidän maamme muutenkin on aikamoisen muutto liikkeen kourissa, niin monenlaista muuta tarkasteluahan täytyisi liittää tähän mukaan. Minusta laki ei ole myöskään mitenkään ristiriitainen, niin kuin täällä aikaisemmin on väitetty. Sen hylkääminen, kuten sanottu, ei ole järkevää. Osa edustajista ainakin tietää, mitä tarkoittaa terveydenhuollossa statuksen tekeminen, jolloin tutkitaan potilaan tilanne, mikä se on tänä päivänä. Tutkijat tietävät, että se muuttuu päivittäin. Tuskinpa kukaan teistä väittää, että status quo eli pysyvä olotila olisi hyvä myös rakenteiden osalta, ovat ne sitten uusia tai vanhoja. Kaikki muuttuu koko ajan. Siihen, miten saadaan kypsä, voimakas ote, joka on eteenpäin katsova, uudet tekniikat huomioiva, uudet ammattikunnat huomioiva, niin että voidaan sanoa, että elämme tältäkin osin modernissa yhteiskunnassa ja kuitenkin niin, että potilas on se ykkönen kaiken tämän keskellä, siihen minusta tämä lainsäädäntö ihan selvästi tähtää. Minusta tämä on hyvin harkittu kokonaisuus. Se, että valiokunta teki tämän lausumaehdotuksen, on aivan erinomaista, ehkäpä pieni yksityiskohta, mutta tässä vaiheessa se säästi tai pelasti 70 miljoonaa markkaa kunnille.

13 Anne Huotari /vas: Arvoisa puhemies! Ed. Akaan-Penttilä aiemmin totesi julkisen sektorin suuruuslukuja. Kyllä taustalta, jos oikein kovasti halusi, voi myös kuulla sen, että ovatko ne liian suuria, mitä niille pitäisi tehdä, ja onkohan tämä sitten se toimenpide, jota sille suuruudelle pitäisi tehdä.

Ed. Akaan-Penttilä nosti myös toisen asian esille puheenvuorossaan eli muuttoliikkeen. Tarkoittikohan tämä sitä, että pienissä kunnissa ei kannattaisi rakentaa ollenkaan, vaan pitää odottaa, että ihmiset muuttavat pois, koska se vaara kuitenkin saattaa olla olemassa, että he kuitenkin muuttavat. Mielestäni asioita voidaan tarkastella myös toisella tavalla, mutta väkisininkin tämän asian yhteydessä on tullut esille ideologinen keskustelu siitä, mihin suuntaan julkista sektoria halutaan kehittää. Halutaanko julkiselle sektorille rakentaakaan niitä seiniä enää vai halutaanko kehittämishankkeilla toteuttaa jotakin muuta tavoit-

tetta kuin julkisen sektorin valmiutta toimia sosiaali- ja terveydenhuollon perustana?

Kehittämisoitteeseen voidaan velvoittaa myös perustamishankkeissa. Minusta se ei ole joko tai, kun ed. Akaan-Penttilän puheenvuorosta helposti, kun hän moitiskeli oppositiota, saattoi jäädä sellainen käsitys, että se on joko tai, mutta sehän ei missään tapauksessa ole niin, kun kuitenkin joka tapauksessa tarvitaan kehittämisotetta. Minä kyllä uskon ja luotan kuntiin siinä, että kehittämisotetta on ollut koko ajan, myös viimeisinä vuosikymmeninä. Vaikka se näyttääkin seiniin rakentamiselta, siellä taustalla on aina ollut syvä pohdinta siitä. Koska kunnan rahoitusta on ollut suurin osa näistä hankkeista, silloin ainakin tällä vuosikymmenellä on pakostakin jouduttu miettimään, miten rakenteet tehdään sillä tavalla toimiviksi, että se olisi tehokasta ja edullista.

Kuntien yhteistoimintaa sen sijaan voisi olla mielestäni enemmän myös perustamishankkeissa. Pitäisi aina miettiä, mihin paikkaan esimerkiksi uusi terveyskeskus tai sosiaali- ja terveyskeskus, niin kuin pienemmissä kunnissa ne monesti tänä päivänä ovat, on järkevää rakentaa, etteivät uudisrakennukset olisi kunnan rajasta johtuen esimerkiksi kilometrin välein vain siksi, että kuntien raja kulkee siinä välissä.

Kunnissa on muutettu viime vuosina laitospaikkoja paljon avopalvelupaikoiksi, erityisesti vanhusten hoidossa. Tällainen kehityslinja ja toive on valtion taholta myös esitetty. Kun siihen liittyy kehittämisote ja siihen mitetään myös palvelun sisältöä, silloin se on ok. Mutta jos lähtökohtana on pelkästään kustannusten säästö tai kustannusten siirto valtiolle, se ei mielestäni ole oikea lähtökohta näihin muutoksiin.

Maaningan järkyttävä tapahtuma viime viikonloppuna on nyt kiihdyttänyt sitä keskustelua, olemmeko siirtyneet laitoshoidosta avopalveluihin nopeammin kuin ne säännökset, joita avopalveluihin liittyy, ovat kehittyneet tai paremminkin niin päin, että eivät ole kehittyneet. Minulle soitti sunnuntai-iltanakin eräs henkilö, joka työskentelee avopalvelupaikassa vanhustenhoidossa, ja hän oli sitä mieltä, että läheltä piti -tilanteita syntyy koko ajan. Oli ikävää, että Maaningalla näin tapahtui, koska silloin, kun ollaan avopalvelukodissa, ei voi määritellä, mitä henkilö kotonaan tekee, polttaako hän tupakkaa omassa asunnossaan. Hän oli myöskin pahoillaan siitä, että hänen mielestään Kela ei suostu asumistukime-

noihin, mikäli avopalvelukodissa on ympärivuorokautinen valvonta. Tämä yhtälö on aika mahdollon, varsinkin jos paikassa on dementiaa sairastavia henkilöitä.

Tämä liittyy keskusteluun siinä suhteessa, miten meidän pitäisi kehittämis- ja perustamishankkeiden suhdetta tarkastella ja ovatko sääntelymme ja toivomukset ja suositukset oikeassa suhteessa näiden kanssa. Pienille kunnille kehityssuunta, joka kehittämishankkeissa on, on ongelmallinen sen vuoksi, että rahoitus tulee täysin mahdollottomaksi, jos ei päästä järkevään lopputulokseen. Tästä on lukuisia esimerkkejä.

Muistuttaisin vielä, että selvitysmies Pekkari on alue- ja kuntaministerin pyynnöstä lähdessä selvittämään kunta ja valtio -suhdetta. Mielestäni tätä asiaa voitaisiin myös siellä kokonaisuutena tarkastella. Tähän on tulossa uusi laki, mutta millainen se on, onko se parempi tai huonompi, ja mikä sen suunta on, se riippuu tietenkin hallituksen tahdosta.

¹⁴ **Mirja Ryyänen /kesk:** Arvoisa puhemies! Kun keskustelussa on jo useaankin kertaan viitattu kotikuntani Maaningan traagiseen onnettomuuteen, joka on tietysti erittäin syvästi järkyttänyt meitä maaninkalaisia, kaikkia pienen kunnan asukkaita, niin toivon tässä yhteydessä, että tämän onnettomuuden kohdalla ei kuitenkaan tehtäisi keskustelussa sellaisia johtopäätöksiä, että tässä tapauksessa jotenkin olisi säästetty ihmisten turvallisuuden kustannuksella. Mitään sellaisia laiminlyöntejä tai edes taustalla olevia pohdintoja, että turvallisuus sitä kautta olisi vaarantunut, ei tässä yhteydessä voida osoittaa.

Tuen toki sitä, että jatkossa kehitetään valtionosuuksia ja myös koko lainsäädäntöä sillä tavalla kokonaisvaltaisesti, että katsotaan aina palvelujen tarjoajaa eikä sillä, käsitelläänkö jotain avohoitona, laitoshoidona, erilaisille valtionosuuksille tule olemaan merkitystä. Ydinasia on varmasti turvata jokaiselle kunnalle, myös pienelle kunnalle riittävät resurssit palvelujen järjestämiseen. Siinä mielessä nykyjärjestelmän heikentämiseen ei ainakaan ole varaa, ei myöskään investointien kohdalla. Vanhustenhuollossa on turvattava mahdollisimman pitkään oikeus ja mahdollisuus asua omissa asunnoissa ja sen jälkeen juuri näitten tasokkaiden palveluasuntojen tarjoaminen seuraavana vaihtoehtona ennen pakollista laitoshoidoa.

¹⁵ **Anne Huotari /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En missään tapauksessa tarkoittanut, että juuri Maaningalla olisi ollut säästöstä kysymys, enkä muutenkaan puhunut tässä yhteydessä säästöistä vaan siitä, että kun mennään avopalveluihin ja palveluasumiseen, silloin siinä eivät ole enää samat säännökset. Silloin ihminen asuu hyvin itsenäisesti. Mutta ongelma, joka tässä yhteydessä on onneksi nostettu keskusteluun, siis yleisellä tasolla, ovat Kelan ilmeisesti sosiaali- ja terveysministeriön kanssa yhdessä tekemät säännökset siitä, että ympärivuorokautista valvontaa ei näissä yksiköissä saisi olla, koska on kyse palveluasunnoista. Se on minusta suurin ongelma ja myös se, että henkilökunta yksiköissä ei enää tiedä, mikä heidän vastuunsa on, ja läheltä piti -tilanteita syntyy ja ikäviä onnettomuuksia. Muun muassa kotikunnassani Vaalassa on tapahtunut onnettomuuksia nimenomaan sen vuoksi, että yksiköissä, joissa on dementoituneita potilaita, ei ole yövalvontaa.

¹⁶ **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aloitin keskustelun Maaningan järkyttävästä onnettomuudesta, ja tämä on, kuten ed. Ryyänen hyvin tietää, myös minua läheisesti koskettanut, koska Maaninka on myös minulle erittäin läheinen kunta, vaikka se on kaukana. Keskustelu, johon ed. Huotari myös palasi, liittyi juuri yöpäivystykseen ja siihen, että avohuolto ja laitoshoito tulkitaan sen mukaan, onko yöpäivystys järjestetty vai ei. Juuri tämä mielestäni ei ole oikea kriteeri arvioida, mikä on avopalvelua ja mikä laitoshoitoa.

Ed. Huotari aikaisemmassa puheenvuorossaan sanoi, että Kela ei myönnä asumistukea tai ottaa sv-kortin pois, tai ed. Huotari ei puhunut sairausvakuutuskortista, mutta näinhän myös tapahtuu, että jos on laitoshoidossa, silloin näitä etuuksia ei anneta. Tässähän ei suinkaan ole kysymys Kelan tulkinnasta, vaan silloin, kun nämä asiat olivat uusia, hyvin pitkäaikainen, voi sanoa, selvittely ja myös kuntien ja valtion välinen erimielisyys oli siitä ja sosiaali- ja terveysministeriö ja Kela yhdessä päätyivät näihin tulkintoihin, mutta mielestäni ne ovat sellaisia, että niitä pitää uudestaan arvioida koko palvelujärjestelmän kehittämisen kannalta.

¹⁷ **Juha Rehula /kesk**: Arvoisa rouva puhemies! Kokoomuksen taholta viestitetään meille

oppositioon keskustaan, että me emme halua suhtautua uudistuksiin positiivisesti, emme halua nähdä, mitä huomenna tapahtuu.

Ed. Huotaria on helppo lainata. Tämähän vastaa täysin kokoomuksen tavoitteita siitä, millaisen tulevaisuuden he näkevät kuntakentällä, millaisen tulevaisuuden he haluavat nähdä julkisten palvelujen osalta.

Tämä lakiesitys aikanaan täytäntöön tullessaan tarkoittaa sitä, että jopa noin 15 000 asukasta omaavat kunnat eivät jatkossa kykene investoimaan sosiaali- ja terveydenhuollon investointeihin, ja tämähän noudattaa sitä, mikä on useaan kertaan, viimeisimmäksi muistaakseni ministeri Häkämiehen suulla sanottu, että tässä maassa sata kuntaa riittää. Tällaisia esityksiä lisää eduskuntaan, niin tilanne ajetaan siihen, että maassa on sata kuntaa.

Arvoisa rouva puhemies! Ettei ed. Stenius-Kaukoselle ja valiokunnan puheenjohtaja Vehkaojalle jää väärää kuvaa siitä kuvasta, joka meillä keskustalla on ollut tämän asian ja monen muunkin asian yhteydessä valiokunnassa, keskustan valiokuntavastaavana ihan vilpittömien mielin voin kiittää tämän syksyn työstä tämän asian ja monen muunkin asian yhteydessä. Meillä on ollut hyvä keskustelu siellä, ja meitäkin on oppositiossa kuultu. Se koskee niin tätä kuin monta muuta asiaa. Se, että meidän johtopäätöksemme ovat hieman erilaiset kuin hallituspuoleilla, kai sitten on pelin politiikkaa.

¹⁸ **Pentti Tiisanen /vas**: Arvoisa rouva puhemies! Todella keskusteltu on paljon. Kolmatta kertaa käydään näitä puheenvuoroja nyt täällä lävitse. Aina välillä tulee mieleen, että kun edustajat Rehula ja Hyssälä käyttävät puheenvuoroja, siinä on aina sellaista katastrofin tunnetta. Mutta uskon, että ed. Stenius-Kaukonen oli silloin ensimmäisen käsittelyn yhteydessä oikeassa, kun hän totesi, että tämä laki tuskin tulee koskaan käytännössä voimaan.

Mutta ihan muutama huomio. Todellakin Kansaneläkelaitoksen korvausjärjestelmä yleensä ottaen ja monessa erityistapauksessa erikseen, muun muassa potilaiden sijoitteluasioissa, johtaa vääristymisiin. Se on aika tärkeä asia, ja todellakin sen huomioimiseen, niin kuin äskeisessä vastauspuheenvuorossa, syytä olisi paneutua.

Sitten vielä seinistä. Niiden rakentaminen on edelleenkin tärkeää. Myös homeisten seinien putsaaminen on tärkeää. Kun olemme kuitenkin

tällä hetkellä ikään kuin sellaisen kehityskulun vietävinä, että sairaalat muuttuvat kotisairaaloiksi, on toki tärkeää myös muistaa, että aina tarvitaan todellakin ne kunnan toimivat yksiköt, joita nimitetään siis sairaaloiksi, neuvoloiksi, terveyskeskuksiksi ja muiksi palvelun tuotantoyksiköiksi. Kun muistelen viime kautta, silloin joku ministeri aina toisti sen, että ruokapöytä on tärkeämpi kuin leikkauspöytä. Näin varmasti on mutta vasta tietyn viiveen jälkeen, ja aina toki joitakin leikkauksia, siis operaatioita, joudutaan tekemään huolimatta siitä, miten pöytä on katettu. Mutta kaiken kaikkiaan uskoisin nyt lopuksi vielä syytä olevan todeta valiokunnan työn olleen hyvää ja aivan ratkaisevalla tavalla vaikuttaneen, niin kuin ed. Rehulakin totesi, hallituksen esityksen n:o 79 kulkuun.

¹⁹ **Liisa Hyssälä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tiusanen totesi puheensa aluksi, että kun edustajat Rehula ja Hyssälä puhuvat, on katastrofin tunnelma. Tässä ei tarvitse sen kummempaa katastrofia maalaillla, kun voi todeta, että nyt, kun ääriivasemmistokin on hallituksessa, yksityisten palvelujen tuottaminen kunnissa kiihtyy ja kuntien omien palvelujen tuottaminen heikentyy. Tämähän on aivan selkeä viesti siitä, että kun kunnat eivät voi investoida, niiden peruspalvelujen tuottaminen heikenee, totta kai siihen tyhjiöön tulee yksityisiä palveluja. En sinänsä vastusta niitä, mutta kuten totesin jo puheessani, jos kunnan kyky huolehtia väestönsä peruspalvelujen tuottamisesta heikentyy, niin kuin nyt tapahtuu, se ei ole kuntalaisten edun mukaista. Me tiedämme, mitä ongelmia on ollut kunnissa, kun palvelutuotanto on hyvin nopeassa tahdissa muuttunut. Se on muuttunut nimenomaan yksityisten palvelujen suuntaan.

Toivoisin todella, että huolehtisimme yhdessä siitä, että kunnat kykenevät investoimaan ja tuottamaan peruspalveluja. Ne eivät rakenna turhaan. Yksikään kunta ei investoi turhaan.

²⁰ **Pentti Tiusanen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Todellakin, ed. Hyssälä, mielestäni nyt valiokunta on työskennellyt juuri sillä tavalla, että uhka, jota hallituksen esitys n:o 79 tuo, lykkääntyy tai sitä ei ehkä synny ollenkaan, koska voimaantulosäädös esimerkiksi muuttui oleellisella tavalla valiokuntatyöskentelyssä.

Toteaisin, että todellakin kuntien pitää päästä mukaan kilpailuun. Tarkoitin esimerkiksi kuntien omistamien laboratorioden mahdollisuutta myydä vaikkapa omia tuotteitaan kaikille kuntalaisille taikka yleensäkin potilaille niin, että heillä olisi mahdollisuus käyttää julkista, kaikkien kuntalaisten omistamaa laboratoriotä eikä kallista yksityislaboratoriotä. Tämä on esimerkki. Uskon, että jos tätä rataa yhdessä seuraamme, pääsemme myös tulokseen.

²¹ **Olavi Ala-Nissilä /kesk**: Arvoisa rouva puhemies! Haluan yhtyä niihin esityksiin, jotka esittävät lakiehdotuksen hylkäämistä. Syksyn mittaan valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja tarkastusjaostossa on kuultu paljon eri kuntia niiden taloudellisesta tilanteesta, ja kautta linjan tuli se viesti, että kuntien tilanne on eriarvoistumassa. Tämä osin liittyy myös kuntien kokoon. Nimenomaan pienet kunnat joutuvat kohtuuttomaan tilanteeseen, elleivät ne voi suorittaa välttämättömiä peruspalveluinvestointeja. Varsinais-Suomessa monet kunnat ovat viestittäneet, että niiden tilanne ajautuu kohtuuttomaksi, mikäli tämä laki tulee voimaan, kun meidän maakuntamme on pienikuntavaltainen.

Uudistuksen paneminen vireille ei ole myöskään järkevää tilanteessa, jossa valtionosuusjärjestelmän kokonaistarkastusta ollaan juuri valmistelemassa. Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä on ponsi, jossa todella evästetään selvitysmies Pekkarista, että nyt kaikki asiat nostettaisiin pöydälle hänen selvittelyssään juuri tästä kuntien erilaistumisnäkökulmasta. Tässäkin mielessä kannattaisi nyt odottaa tätä selvitystä valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistuksen toteutumisesta, ennen kuin tällaista esitystä eduskunnassa hyväksytään.

²² **Leea Hiltunen /skl**: Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä todeta, että julkisten palvelujen monipuolistamista todella tarvitaan, erityisesti nyt sosiaali- ja terveydenhuollossa, monipuolista palveluvalikoimaa, ja silloin tarvitaan nimenomaan investointeja ja kehittämistä. Tämä edellyttää mielestäni sitä, että kuntien ja valtion välistä tehtävänjakoa kaiken kaikkiaan selvitetään hyvin pikaisesti. Meillä pitäisi olla näky siitä, mikä hyvinvointiyhteiskunta rakenteeltaan tulee olemaan. Rakentaminen ja saneeraaminen ja toisaalta kehittäminen eivät saa olla toisistaan irral-

lisia asioita, vaan niiden tulee kulkea käsi kädessä.

Ajattelen, että 2000-luvulla meillä tulee olemaan aivan uudenlaiset mahdollisuudet järjestää näitä palveluja, ja lopuksi näkisin, että erittäin suuri haaste 2000-luvulla on nimenomaan, miten avopalvelut toimivat siten, että palvelujen tarvisijat saavat oikeaan aikaan oikeita palveluita. Silloin tarvitaan varmasti suositusten ja ohjeiden uudelleenarvointia myös.

23 Esa Lahtela /sd: Arvoisa rouva puhemies! Minä kyllä uskon, jos eduskunnalla tämä järki päässä säilyy, joka sillä nyt on, että tämä homma kestää hanskassa. Mutta ed. Hyssälä, aina pitää logiikkaa olla näissä hommissa, ja logiikan täytyy olla aika selvä. Muistan aikaisempia puheita joskus, jopa keskustan aloitteitakin, liittyen siihen, jotta kuntien palvelut tai kuntaliittojen palvelut eivät voi olla sellaisia, että ne saavat kilpailuetua jostakin. Voisi näin päin ajatella — en toivo sitä tilannetta — mutta ellei näihin hankkeisiin tulisiakaan valtionosuutta, eikö silloin, kun yksityisen henkilön hankkeisiin ei tule valtionosuutta, kilpailutilanne ole tasan? Joskus kuulin puheita siitä, jotta kun kunnat saavat valtionosuuksia, siinä tapauksessa yksityinen palvelulaitos ei pysty kilpailemaan, koska kunnat saavat jo vähän etumatkaa.

Mutta tämä on vain tämmöinen ajatuksen heitto. Missään tapauksessa en ole kannattamassa tällä puheenvuorolla sitä, että yksityistä palvelujen tuotantoa lisättäisiin, vaan kyllä minusta kunnallinen palvelutuotanto on joka tapauksessa ollut tasa-arvoa lisäävä. Pitää todeta, että kun yksityinen tuotanto on tullut rinnalle, se on luonut tehokkuusajattelua kunnalliselle puolelle. Kysymys on aina hinnasta. Jos yksityinen pystyy tarjoamaan vaikka jonkin vanhuspalvelun edullisesti, edullisemmin kuin kunta, jos kunnassa olisi laskettu oikein se hinta, okei, miksi me emme ostaisi yksityiseltä?

24 Anne Huotari /vas: Arvoisa puhemies! Suomi on harvaan asuttu, mutta kohtalaisen iso maa. Kun äskeisessä puheenvuorossani puhuin pienistä kunnista, en tarkoittanut maantieteellisesti vaan asukasmäärältään pieniä kuntia, jotka eivät välttämättä ole maantieteellisesti pieniä. Esimerkiksi Kainuussa voi olla noin sata kilometriä kuntien rajojen väli, eikä kunnassa kuitenkaan ole kuin alle 5 000 asukasta. Se tarkoittaa sitä,

että kun samanaikaisesti näissä paikoissa ei ole julkista liikennettä kovinkaan paljon tarjolla niin että esimerkiksi terveydenhuoltopalveluja sitä kautta saisi, niin julkisia palveluja pitää olla kohtuullisen matkan päässä saatavana.

Kun sitten ruvetaan miettimään, kuka ne palvelut järjestää, onko se julkinen sektori vai yksityinen sektori, pitää muistaa, että olennaista on palveluvalmius. Julkisen sektorin tehtävänä on palveluvalmius, jolle ei voi laskea sellaista hintaa, joka esimerkiksi kilpailtaessa yksityisen sektorin kanssa pitäisi laskea yksityisen sektorin kustannuksiksi, koska yksityinen sektori tarjoaa vain täydentäviä ja kohdistettuja palveluja. Siinä mielessä ei voida siirtyä kokonaan sellaiseen järjestelmään tai ei ole ainakaan minun mielestäni järkevää siirtyä Suomen kaltaisessa maassa, jossa yksityinen sektori vastaisi palveluvalmiudesta, koska sillä ei ole halukkuutta siihen. Se haluaa olla tällainen täydentäjä. Siinä mielessä täytyy myös kaikille tasavertaisesti ympäri Suomea olla näiden palvelujen tarjolla.

25 Timo Ihamäki /kok: Arvoisa puhemies! Haluan vielä yksinkertaistaa tätä asiaa siten, että mielestäni ei riitä, että on seinät ja vuoteet. Tärkeitähän nekin ovat, mutta niitä on rakennettu jo vuosikausia. Tärkeintä on kuitenkin se, mitä seinien sisällä tapahtuu. Tavallisen ihmisen kannalta on tärkeintä ei yksin palvelu vaan palvelujen laatu. Jokainen ihminen arvostaa sitä, että kun hän hoitoa tarvitsee, hän saa mahdollisimman laadukasta hoitoa. Nyt on tarkoitus satsata tulevaisuudessa osaamiseen ja tietotaitoon.

26 Liisa Hyssälä /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Itse asiassa pyysin tämän puheenvuoron vastauspuheenvuoroksi ed. Lahtelalle. Hän nimittäin totesi puheessaan, että minulle hän haluaisi sanoa, että logiikan pitää olla olemassa. Haluan todeta, että kun olen nyt liki viisi vuotta kuunnellut ed. Lahtelan puheenvuoroja, että en olisi odottanut, että hän olisi ollut ensimmäinen, joka täällä puhuu logiikasta.

Nythan tässä on ihan selkeä logiikka. Tätä esitystä ei pidä hyväksyä, koska se huonontaa kuntien mahdollisuuksia järjestää peruspalveluja. En tiedä, minkä muun logiikan perään ed. Lahtela puheessaan kuulutti.

Ed. Ihamäki totesi, että seinien sijasta on panostettava tietotaitoon, mutta tässä ei mitenkään kerrota, millä tavalla. Tarkoittaako se sitä, että

henkilöstöä voidaan lisätä, vai mitä ihmeen tietotaitoa? Meillä on koulutettu henkilökunta, jolla on jo tietotaitoa. Meillä on valtionhallinnon organisaatiot ja kuntien organisaatiot, jotka nimenomaan ovat valjastetut kehittämiseen. Nyt kun nista puuttuu ainoastaan rahat tuottaa näitä palveluja, pitää niitä yllä, koska valtionosuuksia on niin paljon leikattu. Minä ihmettelen, mitä tässä peräänkuulutetaan tietotaidon osalta.

27 Mauri Pekkarinen /kesk: Arvoisa puhemies! Tietotaidosta minäkin toteaisin, että eivät-hän nämä asiat ole millään tavalla toisiansa pois-sulkevia. Totta kai tietotaitoon kannattaa ja tulee satsata myös palvelutuotannossa ilman muuta. Ed. Ihamäki, jos ja kun on käymässä niin, että valtion julkinen tuki investointeihin loppuu, niin käy niin, että niitä puitteita, joissa tietävä ja taitava henkilökunta antaa palveluja, ei pystytä enää rakentamaan ja tuottamaan. Tämä on se pulma, iso pulma, joka tässä nyt uhkaa isoa määrää kuntia, monen kokoisia kuntia, ei pelkästään pienimpiä kuntia, vaan vähän suurempiakin kuntia. Tästä syystä me emme esitystä voi hyväksyä emmekä tässä muodossa kannattaa. Olisimme toki toivoneet, että vasemmallakin, kun niin laajalti pohjimmiltaan ollaan samaa mieltä, olisi rohjettu tässä asiassa olla vähän tiukempia kuin käytännössä on oltu.

28 Anne Huotari /vas: Arvoisa puhemies! Tarkoittaako ed. Ihamäki, joka on ilmeisesti sisäpiirissä näissä asioissa ja melkein ministeri, että nyt tietotaitoa ei julkisella sektorilla ole riittävästi? Ja että kun perustamiskustannukset muutettaisiin kehittämiskustannuksiksi, niin sitten yhtäkkiä julkiselle sektorille tulisi sosiaali- ja terveyspalveluihin niin paljon ylimääräistä rahaa, että sitä tietotaitoa, josta ei vielä ole selvinnyt, mitä se on, yhtäkkiä syntyisi enemmän kuin tällä hetkellä? Kysynkin, oletteko halukkaita nimenomaan kehittämään julkisen sektorin tietotaitoa, ja miten se tapahtuisi, vai onko kyse sisään piilotetusta yksityistämisestä.

29 Timo Ihamäki /kok: Arvoisa puhemies! Esitettyyn kysymykseen täytyy vastata. En tarkoita, että nyt puuttuu tietotaitoa ja osaamista. Tarkoitetaan, että tietotaitoa ja osaamista voi aina lisätä. Lääketieteen teknologia kehittyä, mahdollisuudet antaa mitä erilaisimpia hoitoja kehittyvät ja yleisön vaatimukset kasvavat. Jotta tässä tilan-

teessa pysytään mukana, on pakko satsata yhä enemmän tälle sektorille ja näihin asioihin. Nyt valitettavasti on niin, että kun käytettävissä oleva rahamäärä on rajoitettu, niin täytyy priorisoida. Eli tässä on nyt kysymys itse asiassa siitä, että enemmän keskitytään sisältöön.

Mitä tulee julkisen sektorin terveydenhuoltoon, niin haluan todeta, että minusta julkinen terveydenhuolto on aivan välttämätöntä. Mutta toki kannatan, että sen ohella voi olla myös yksityistä palvelutuotantoa.

30 Marjatta Vehkaoja /sd: Arvoisa rouva puhemies! Pyysin puheenvuoron vielä sen johdosta, että ed. Huotari ensimmäisessä puheenvuorossaan minusta aivan oikein huomasi sen, että tähänkin mennessä ne perustamiskustannushankkeet, joita on toteutettu sosiaali- ja terveydenhuollon puolella, ovat olleet itse asiassa kehittämishankkeita. Itselläni on ollut mahdollisuus aikaisemmassa työpaikassani sekaantua näihin hankkeisiin, jos näin sanotaan. Olen ollut nimenomaan valvomassa sitä puolta asiassa, että ne niveltyvät tiedossa oleviin uusiin tuuliin niin sanotusti ja jotakin uutta näkemystä tuovat tullessaan. Siinä mielessä voi olla vähän naivismia kuvitella, että voidaan tulevaisuudessakaan puhua näistä hankkeista ilman seinää. Kyllä ne kuuluvat varmasti jatkossakin yhteen.

On hyvä, että keskustelu on aloitettu. Mutta ed. Pekkarinen ei ollut läsnä, kun totesin, että itse asiassa tältä osin tätä substanssikeskustelua emme oikeastaan halunneet aloittaa vielä valiokunnassa, koska näimme, että siirtymäkausi antaa meille mahdollisuuden ihan oikeasti ottaa pöydälle kaikki nämä osaset vielä kertaalleen. Jos katsotaan lakipykälämuotoilua, niin ei myöskään lakipykälän sisältö edellyttänyt sisältöihin paneutuvaa keskustelua. On hyvä, että sitä käydään tässä vaiheessa salissa. Korvan taakse se varmasti pannaan myös ministeriön puolella, kun lähdetään hanketta viemään eteenpäin. (Ed. Pekkarinen: On kyllä erikoista lainsäädäntöä!)

31 Timo Ihamäki /kok: Arvoisa puhemies! Kun jäi äsken vastaamatta ed. Pekkariselle, niin haluan vielä korostaa sitä, että valiokunta tähdensi nimenomaan mietinnössään, että lain hyväksymisen ei sulje pois mahdollisuutta edelleen käyttää varoja ja valtionosuutta myös rakennusinvestointeihin.

³² **Mauri Pekkarinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Tässä on vähän selittelyn maku. Ymmärrän sitä, mitä esimerkiksi ed. Vehkaoja edellä sanoit, minä ymmärrän teidän hyvän tahtonne, joka lähtee pohjimmiltaan siitä, että te ette hyväksy hallituksen esitystä. Näin olen ymmärtänyt teidän tulkintanne. Mutta nyt te olette joutunut toisessa käsittelyssä sisällön osalta tämän esityksen hyväksymään, ja siitä syystä teidän täytyy jonkinlainen selite julkisuuteen saada, että te olette olleet pakotettu hyväksymään hallituksen esityksen. Tämä on valitettavaa. Ei voi muuta kuin toivoa rohkeutta ja voimia teille, että te hallituksen sisällä näissä kädenväännöissä pärjätte. Kuitenkin selittelyistänne huolimatta te kannatte sataprosenttisen vastuun siitä, miten toisessa käsittelyssä tässä asiassa äänestitte.

Aivan samalla tavalla tämä koskee myös ed. Ihämäkeä. Voidaan ja voidaan. Jos kerran näin on, että tässä ei tule heikennyksiä perustamiskustannushankkeiden osalta, niin miksi piti säätää niin kuin säädettiin? Siinä minusta kysymys.

³³ **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! Vaikka näen, että puhemies on erittäin vihainen keskustelun jatkumisesta, niin ed. Pekkarisen viimeinen puheenvuoro vaatii vastauksen. Emme me tässä mitään selittele. Hallituksen esityksessä on jo sanottu, että ensi vuoden keväällä annetaan uusi esitys, ja nyt olemme hankkineet lisää aikaa, että sitä voidaan vielä pohtia enemmän. Tarkoitus on nimenomaan kehittää näitä hankkeita. Ajattelempa nyt monia sairauksia. Tällä hetkellä esimerkiksi joudutaan pitämään osastolla uusia potilaita kaksi viikkoa, koska puuttuu hoitajia, jotka osaisivat opettaa heitä, kun vastaavassa tilanteessa olisi mahdollista, kun olisi hyvä avohoito, että voitaisiin polikliinisesti nämä henkilöt opettaa hoitamaan todettua uutta sairautta.

Ed. Pekkarinen, kuten puheenvuorossani sain, rahasta on tietysti viime kädessä kysymys, ja siitä me joudumme vääntämään todella lujasti kättä vielä tulevinä vuosina.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

4) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys HE 77/1999 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 19/1999 vp
Lakialoite LA 57, 112/1999 vp
Toivomusaloite TA 359, 368, 405, 481, 501, 508/1999 vp

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista, joista toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

¹ **Juha Rehula /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Terveidenhuollon asiakasmaksujen korotuksesta päättää valtioneuvosto antamalla käsittelyssämme olevaan lakiin liittyvän asetuksen. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan saaman selvityksen mukaan annettavalla asetuksen muutoksella kuntakenttä saisi täysimääräisenä asiakasmaksuasetuksen toteutuessa 379 miljoonaa markkaa terveydenhuollon maksujen kautta. Asiakasmaksuasetuksen muutos lähti liikkeelle tavoitteesta täyttää kunnallistaloudessa olevaa rahoitusaliäämää. On myönteistä, että ainakin jossain joskus on tunnustettu tämä ja ryhdytty toimiin. Jää kuitenkin kysymään, tämäkö on todella tämän hallituksen arvovalintojen tulos: nostetaan paljon sairastavien ja muutoinkin omaan elämäntilanteeseensa vaikuttamaan kykenemättömien ihmisten omavastuuta oman terveytensä hoidosta paikatessa kunnallistaloutta. Valtiovallan jo vuosia jatkunut vetäytyminen kuntien palvelutuotannon rahoitusvastuusta siis paikataan muun muassa tätä kautta. Maan hallituksella olisi käytettävissään muitakin keinoja niin halutessaan.

Kunnallispäättäjienhän ei ole mikään pakko korottaa terveydenhuollon asiakasmaksuja, niin kuin minua on useita kertoja tämän asian yhteydessä tässä salissa opetettu. Näyttää kuitenkin siltä, että tietoisesti vyörytetään vastuu ikävistä

päätöksistä tuhansien kuntapäätäjien harteille. (Ed. Pekkarinen: Kyllä!)

Tässä keskustelussa aika ajoin esiin nostettu väite siitä, että tämä on kaikki kuntien vastuulla, koska päätökset tehdään siellä, on täysin tietois- ta väärän maalin syylistämistä, vastuun siirtä- mistä taholle, jolle se ei kuulu. Myös se peruste, että nyt on terveydenhuollon maksujen korotuk- sen aika, kun sitä ei ole pitkään aikaan tehty, on kestävä. En periaatteellisesti vastusta sitä, että myös julkisista maksuista asiakas joutuu suorittamaan omavastuuosuuden, mutta kyllä meillä päättäjillä on vastuu siitä, miten tehdään, milloin tehdään, miten kohdennetaan. Näillä maksukorotuksilla tulisi olla myös terveystoimen- tiset perusteensa, jotka tässä yhteydessä on erit- täin vaikea löytää. Mikäli mukaan halutaan ottaa kansainväliset vertailut, näissä asioissa Suomi on jo valmiiksi aivan kärkipäässä.

Arvoisa rouva puhemies! Siteeraan tässä yhtey- dydessä jo asian toisessa käsittelyssä siteeraama- ni sosiaali- ja terveysministeriön selvitystä "Ter- veydenhuollon asiakasmaksut, mistä tosiasiaa on kyse?": "Omavastuuosuuden vaikutuksista terveyspoliittisiin tavoitteisiin voidaan todeta, että se siirtää taloudellisia riskejä asiakkaille, jot- ka käyttävät palveluja paljon, sekä siirtää varalli- suutta asiakkailta palveluja käyttämättömille ve- ronmaksajille. Näin tapahtuu, koska verotaakka on suoraan verrannollinen tuloihin, mutta sairau- det ja niiden kustannukset käänteisesti verran- nollisia tuloihin." Tätäkö eduskunta todella halu- aa?

Moneen kertaan puolustetun pohjoismaisen hyvinvointimallin eräs peruspilari on se, että ve- rovaroista maksetaan niin sanottujen peruspalvelu- jen kustannuksia. Kun samanaikaisesti perus- teeksi nyt esitetyille korotuksille esitetään se, et- tei maksuja siis ole pitkään aikaan korotettu, on mielestäni jotain mennyt väärin. Palvelusta mak- settava asiakkaan omavastuuosuus ei saa olla missään olosuhteissa este palvelujen käyttämi- selle. Terveydenhuollon maksuilla siis tulee olla muiden "hyvien" perustelujen lisäksi myös ter- veyspoliittiset perusteensa. Yhteiskunnalle kuu- luu vastuu siitä, että jokainen voi käyttää tarvit- semiaan palveluja tuloistaan riippumatta. Ter- veyspoliittisena tavoitteena tulee pitää sitä, että väestön terveyttä ylläpidetään ja eri väestöryhmi- en välisiä terveyseroja kavennetaan.

Olemme hyväksyneet periaatteelliselta merki- tykseltään isona asiana pidettävän maksukaton

paljon terveydenhuollon palveluja käyttävien tu- eksi. Tämä tulee osaltaan lievittämään ainakin joidenkin kohdalla maksuista aiheutuvaa lisära- situsta, ja sillä on myönteinen vaikutus paljon sairastavien toimeentuloon. Valtiovallalle kuulu- vaan rooliin ei kuitenkaan tule vastuuttaa niitä ih- misiä, joiden vastuulle ei esimerkiksi kuntien ja valtion välinen kustannusten jako lakisääteisten palveluiden järjestämisestä voi millään tavoin kuulua.

Asetuksen muutoksesta päättää siis valtioneu- vosto. Tässä tilanteessa eduskunnalla on viralli- sesti käytettävissään vain yksi tapa lähettää oma viestinsä siitä, mitä terveydenhuollon asiakas- maksuista annetulle asetukselle tulee tehdä, tar- kemmin ottaen tässä nimenomaisessa tapaukses- sa jättää tekemättä.

Edellä olevan perusteella ehdotankin keskus- tan vastalauseessa esitetyllä tavalla, että tässä asian kolmannessa käsittelyssä eduskunta hyväk- syisi lausuman, jossa eduskunta edellyttää, että hallitus ei muuta voimassa olevaa sosiaali- ja ter- veydenhuollon asiakasmaksuista annettua ase- tusta ja täten pidättäytyy terveydenhuollon asia- kasmaksujen korotuksista.

2 Marjatta Stenius-Kaukonen /vas: Arvoisa puhemies! Olen useita kertoja toistanut näke- mykseni siitä, että hallitusohjelman vaikein koh- ta oli sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmak- sujen korotusesitys 350 miljoonalla markalla. Olen tuonut esille näkemykseni, että se ei sovi mielestäni yhteen hallitusohjelmassa kirjattujen hyvien tavoitteiden kanssa eli niiden tavoittei- den, joiden mukaan hallitus toimii köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Kun budjettiriihessä maksukattoasia saatiin lävitse, pidän sitä erittäin tärkeänä asiana, se on vuosien työn tuloksena saatu nyt konkretisoiduk- si. Mutta sitä, että maksukatto maksatetaan toisil- la sairailta, pidän, kuten olen todennut, eettisesti täysin kestävämmänä linjauksena. Eduskunnas- sa ei maksujen korotuksia päätetä, mutta jos eduskunta ja sosiaali- ja terveysvaliokunta olisi halunnut näihin vaikuttaa, niin mielestäni me oli- simme voineet tehdä vielä enemmän.

Kun valiokunnassa ei löytynyt enää valmiutta näiden maksujen korotusten osalta enempään toi- miin, hallituskumppanit tietysti ovat lähteneet siitä, että se on hallitusohjelmaan kirjattu, ja se- hän on tosiasia, mutta ei tämä olisi ollut ainoa kohta, jossa hallitusohjelmasta on poikettu, niitä

poikkeamia on valtiovarainministeri Niinistön toimesta tehty jo useassa kohdassa. Kun ei valmiutta valiokunnassa ollut, vaadin, että asia vietään hallituspuolueiden ryhmyreiden neuvotteluun, koska en ollut valmis tässä yksimieliseen päätökseen ilman tätä kierrosta. Valitettavasti se kierros ei tuonut mitään. Se, mitä viime kädessä olemme yrittäneet, oli laitoshoidon perusmaksu. Kyllä meillä valiokunnassa minun käsitykseni mukaan on hyvin laajasti sama näkemys, että uusi maksu ei ole perusteltu ylipäänsä ja erityisesti terveyspoliittisesti se ei ole perusteltu.

Mutta kun tätäkään maksua ei ole saatu pois ja kun olen tuonut esille eri yhteyksissä, miten kohtuuton tämä maksu on, niin vielä viimeisenä toin esille päivystystapaukset. Olen hankkinut siihen tietoa eri terveydenhuollon yksiköistä, ja tietysti jo niistä on kokemuksen kautta aika paljon tietoa erilaisia pitkäaikaissairauksia ja myös äkillisiä sairauksia sairastavien osalta. Se, mikä nyt on myönteisenä tuloksena saavutettu, on hallitusryhmien neuvotteluissa viime lauantaina saatu tulos, että laitoshoidon perusmaksun tuottoarviota on pienennetty 20 miljoonalla markalla, jotta sosiaalipoliittinen ministerityöryhmä voi sitten tarkemmin määritellä, miten juuri tällaisia kohtuuttomia tilanteita voidaan ehkäistä.

Ei voi olla oikein, että päivystysluonteisesti hoitoon hakeutuneelta henkilöltä peritään 420 markkaa yhden yön hoidosta ja tarkkailusta. Tässä myös erilaiset sairaudet ja sairausryhmät ja erilaiset hoitopaikat, erilaiset sairaalat ovat hyvin eriarvoisessa asemassa. Mutta myös saman sairaalan sisällä toiset pannaan tarkkailuosastolle ja toiset siirretään osastolle, liittyen juuri kyseiseen sairauteen tai sairauskohtaukseen, joka on tuonut potilaan hakemaan apua sairaalasta.

Olen tietysti erittäin tyytyväinen, että tämä on nyt hallituksessa ja hallitusryhmien puheenjohtajien keskuudessa ymmärretty ja että tähän ongelmaan haetaan ratkaisua. Mutta kaiken kaikkiaan pidän näitä maksujen korotuksia kyllä kohtuuttomina edelleen sekä köyhille ihmisille että köyhille kunnille. Sairaudet johtavat köyhyyteen, tämän ovat kansanterveysjärjestöt selvityksissään meille varsin selkeästi tuoneet esille. Toivon, että näissä asioissa vielä löydettäisiin sellaisia ratkaisuja, että maksujen korotuksen sijaan Suomessa päästäisiin selkeästi siihen, että maksuja alennettaisiin ja sitä kautta voitaisiin auttaa ihmisiä hakeutumaan ajoissa hoitoon ja näin myös ehkäisemään ylipäänsä sairauksien puhkeamista ja myös

sairauksien pahenemista. Tällaisella toimintalinjalla uskoisin saavutettavan niitä paljon haettuja säästöjä. Mutta kuten olen todennut, väestörakenteen ikääntyminen tietysti osaltaan johtaa siihen, että ei meillä nyt lähitulevaisuudessa ole näköpiirissä, että nämä menot pienenevät. Mutta se, minkä mielestäni meillä pitää olla näköpiirissä, on, että meidän on huolehdittava sairaista ja vammaisista ja vanhuksista, se on meidän keskeisiä velvoitteitamme, kun puhutaan ihmisoikeuksien turvaamisesta.

3 Mauri Pekkarinen /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun hallitus julkisti alkusyksystä budjettiesityksensä ensi vuodelle, ed. Stenius-Kaukonen kiirehti sanomaan julkisuudessa tuomitsevat sanat näiden asiakasmaksujen korottamisen suhteen. Hän sai tavattoman paljon julkisuutta, joka vastasi varmasti hänen pohjimmaisista näkemyksiään ja ajatuksiaan asiasta. Nyt täällä on toteutumassa kuitenkin ratkaisu, jossa ed. Stenius-Kaukonen syö ne sanansa, jotka hän tuolloin julkisuuteen kertoi.

Ed. Stenius-Kaukonen, ei voi luottaa määrätömästi siihen, että kansalaiset muistavat vain sen hyvän, jonka jossakin yhteydessä sanoo, teidän tapauksessanne elokuussa 99. Demokratian ja kansanvallan toimivuuden kannalta on aivan välttämätöntä, että meidän ja tässä tapauksessa opposition täytyy näköjään kehittää toimintatapojamme niin, että kun ensiksi sanotaan noin ja sen jälkeen äänestetään toisella tavalla, tämä totuus, tämä koko kuvio on saatava jollakin tavalla kansalaisten tietoon tässä maassa. Tekisitte suuren palveluksen, jos tästäkin nyt, miten täällä olette käyttäytynyt ja äänestänyt, tekisitte samanlaisen referaatin kuin silloin elokuussa, jolloin kerroitte, että vastustatte näitä hankkeita. Kansanvallan kannalta se olisi oikein ja reilua.

4 Marjatta Stenius-Kaukonen /vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun kuuntelee ed. Pekkarista, tulee sellainen käsitys, että me ikään kuin päättäisimme täällä eduskunnassa nämä maksut. (Ed. Pekkarinen: Asiallisesti ottaen!) — Ed. Pekkarinenhan tietää sen, että näin ei ole.

5 Jaana Ylä-Mononen /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kun kolmannessa käsittelyssä asia on jo menossa, niin tuntuu siltä, että kaikki tähdellinen on jo asiasta sanottu. Siksi odotan vain mie-

lenkiinnolla, mitä nappia kukakin edustaja sitten äänestyksessä painaa. Tässä merkityksessä en toista ed. Rehulan esittämiä asioita enkä sanoja, vaan kannatan hänen tekemäänsä ehdotusta.

6 Liisa Hyssälä /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Voin vakuuttaa ed. Stenius-Kaukoselle, että asia kyllä päätetään täällä ja voitte äänestää siitä. On aivan turha kuntiin sysätä vastuuta. Kyllä eduskunnan täytyy käyttää sitä valtaa, jonka mandaatin kansa sille on antanut. Sitä me tulemme käyttämään ja tästä asiasta täällä äänestetään.

Olen iloinen siitä kuitenkin, että ed. Stenius-Kaukonen on selvästi tuonut ilmi puheessaan sen, että tässä on suuri epäkohta, jos esitys toteutuu ja että se on eettisesti väärin. On huomattava, että Pohjoismaista Suomessa on potilaan ylivoimaisesti kalleinta sairastaa, vaikka muutkin maat perivät asiakasmaksuja. Ajatelkaapa, että sairaalahoido on Norjassa, Tanskassa ja Islannissa maksutonta. Ruotsissa peritään enimmillään noin 50 markan hoitopäivämaksu. Ruotsissa maksukatto tulee vastaan jo 800 Suomen markan kohdalla ja siihen sisältyy myöskin yksityisiä palveluja. Norjassa katto on 1 200 markkaa. Isossa-Britanniassa ei peritä lainkaan asiakasmaksuja ja lääkkeetkin ovat puoli-ilmaisia. Yhdestä reseptilääkkeestä täytyy maksaa enintään 25 markkaa, mutta siitäkin on monet vapautettu.

Stakes järjesti juuri hiljattain eduskunnassa terveyseroista seminaarin. Sen seminaarin selkeä viesti oli se, että huolimatta siitä, että meillä on kansantalous kasvanut ja tuntuu siltä, että menee hyvin ja lujaa, terveyserot eivät ole pienentyneet, vaan ne ovat jopa kasvussa. Jotenkin kuvittelisi, että hallituksen tavoitteena olisi terveyspolitiikassa terveyserojen kaventaminen. Mutta siihen eivät todellakaan täällä tehtävät esitykset nyt tähtää, vaan maksujen korotukset, kuten ed. Stenius-Kaukonen totesi, siirtävät rahoitusvastuuta terveydenhuollon kustannuksista pienituloisille. Hyvätuloiset ja terveet hyötyvät maksuista. Pienituloiset ja sairaat häviävät, koska sairastuvuus on suurempaa pienituloisten ryhmässä ja prosentuaalisesti he tietenkin maksavat tuloistaan huomattavasti suuremman osan kuin hyvätuloiset.

Suuret asiakasmaksut ovat myöskin ristiriidassa terveydenhuollon tavoitteiden kanssa siinä mielessä, että paitsi että terveyseroja ei pystytty kaventamaan, niin myöskin palvelujen käyttäminen ja hoitopääsy erityisesti heikentyvät pienituloisten kohdalla. En millään voi myöskään olla

puolustamassa sitä, että myös hammashuollon maksut nousevat 10 prosenttia terveyskeskuksissa ensi vuoden alusta, kun nyt ollaan odottamassa sitä uudistusta ja kun tiedämme, kuinka suuria vaikeuksia vähävaraisilla on edes terveyskeskuksen hammashuoltomaksuja maksaa. Nekin ovat liian korkeita. Ei millään voi puolustella sitä, että yhä enemmän sosiaaliryhmien välisiä eroja kärjistetään.

Mitä näillä maksuilla kunnille kerättävällä lisätulolla aikaansaadaan, kun toisella kädellä kunnilta koko ajan ollaan ottamassa? Suhtaudun erittäin skeptisesti tähän ajatuksenkulkuun, kun on seurannut viime päivinä, kuinka kuntataloutta yhä edelleen raketetaan. Ovatko sairaat ja pienituloiset ihmiset edelleen näiden maksujen kautta kuntatalouden vajeen maksajina, vielä suurempina maksajina jatkossa? Siltä vähän tuntuu.

Arvoisa rouva puhemies! Keskusta tulee äänestettävään asiasta. Silloin toivon todella, että terveyspuolue täältä löytyy ja voidaan olla viemässä suomalaista terveydenhuoltoa eteenpäin sillä tavalla, että ihmisillä on mahdollisuus käyttää palveluja ja että tulotaso ei palvelujen käyttöön enenevässä määrin vaikuta.

7 Timo Ihamäki /kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hyssälä otti aika tärkeän asian esille, kun hän puuttui terveyseroihin. Haluan kuitenkin todeta, että keskimääräinen elinikä on Suomessa noussut voimakkaasti sekä miehillä että naisilla ja kaikissa sosiaaliluokissa. Samalla haluan todeta, että terveys on suuresti parantunut kaikissa sosiaaliluokissa. Mutta myönnän, että terveyserot ovat edelleen olemassa. Erot eivät ole kovin paljon kaventuneet, vaikka terveys onkin parantunut. Näen kuitenkin asian niin, että tässä vaikuttavat enemmän ennalta ehkäisevät ja terveydenedistämistoimenpiteet kuin korjaavat toimenpiteet.

8 Marjatta Stenius-Kaukonen /vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hyssälä sanoi, että asiasta päätetään täällä. Jos tästä päätettäisiin täällä, teidänhän pitäisi esittää lakiehdotuksen hylkäämistä, mutta sitähan te ette tee, koska tekin kannatatte sitä meidän aikaansaamaamme maksukattoa, jonka markkamäärän olemme saaneet myöskin laissa säädetyksi.

Keskusta haluaa äänestettävää ponnesta. Jos ed. Hyssälä kuunteli tarkkaan, mitä sanoin, niin sanoin aivan selkeästi, että jos hallitusryhmät ja

hallitus olisivat päässeet asiasta yksimielisyyteen, silloin olisimme voineet vaikuttaa siihen, että maksut eivät nouse. Mutta tämä on selkeästi valtioneuvoston päätöksellä säädettävä asia ja se on hallituksen päätettävä.

Mitä tulee sairastavuuteen, niin huomenna on käsittelyssä hallituksen työssäjaksamisohjelma ja siellä on muun muassa todettu, että vuonna 90 kymmenessä prosentissa ammattiryhmistä vähintään kolmanneksella palkansaajista oli jokin lääkärin toteama pitkäaikaissairaus ja, ed. Ihmäki, vuonna 97 vastaava luku oli 24 prosenttia, niin että aika paljon se on lisääntynyt.

9 Liisa Hyssälä /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Stenius-Kaukosen puhe on kyllä käsittämätöntä. Ihan kuin hallituspuolueitten edustajilla ei olisi vastuuta päätöksestä tai oltaisiin jollakin tavalla esityksen ulkopuolella. Kyllä hallitus ja hallituspuolueen kansanedustajat ovat vastuussa tästä päätöksestä, joka nyt ollaan tekemässä. Aivan turha sitä on kieltää. Todellakin muistan hyvin tiedotteet, jotka ed. Stenius-Kaukonen elokuussa laittoi, että tämä on väärin ja tätä pitää vastustaa. Toivon, että todellakin loppuun saakka niin teette.

10 Marjatta Stenius-Kaukonen /vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hyssälä ei ymmärrä kuultua. Olen aivan selkeästi sanonut, että jos hallitusryhmät ja hallitus olisivat päässeet tästä sopimukseen, silloin hallitus ei olisi näitä esityksiä vienyt eteenpäin. En ole tässä millään tavalla vastuuta yrittänyt kieltää enkä selittää asiaa mitenkään muutoin kuin miten asia on. Hallitus tekee päätökset, ja eduskunta olisi asiaan voinut vaikuttaa, jos olisi halunnut, nimenomaan hallitusryhmät.

11 Marjatta Vehkaoja /sd: Arvoisa rouva puhemies! Jos olisin opposition kansanedustaja tällä hetkellä, niin luulen, että tekisin suunnilleen samalla lailla kuin keskustapuolue on nyt tekemässä. Kun huikkasin, että ettekö esitä hylkyä tämänkin kohdalla, kun se näyttää tulleen keskustapuolueen strategiaksi tällä kierroksella, niin ei nyt sitten esitetä hylkyä, koska keskustapuolueellekin maistuu, niin kuin todettiin, se saavutus, joka nimenomaan vasemmistopuolueiden tahol-

ta tapahtuneen työn tuloksena kokonaisuudessa on, nimittäin maksukatto. Kannattaa muistaa, että jos ei maksukattoa olisi saatu tähän yhteyteen, meillä ei olisi mitään hallituksen esitystä muilta osin kuin päivähoitomaksujen 100 markan korotuksesta ylimmässä maksuluokassa. Muuta emme koko asiakokonaisuudesta tällä kierroksella näkisi, vaan vasta muutaman vuoden päästä olisi palattu tähän yhteyteen, joka nyt terveyskeskusmaksuilla ja maksukatolla tietysti onkin.

On tietysti surtava sitä, että hallitusohjelmaan tuli tällainen kohta. Itse olen avoimesti sanonut monessa eri yhteydessä, olen yrittänyt vaikuttaa siihen, että sitä ei olisi tullut, ja rohkenen sen tässä sanoa, että hallitusohjelma ei tältä kohdin perustu asiantuntemukseen. Se on ikävää, mutta näin se on. Hallitus myös vastaa niistä perusteista, joiden pohjalta sosiaali- ja terveysvaliokunta on joutunut työn maksukaton osalta tekemään. Perustelut, niin kuin aikaisemmin sanoin, ovat olleet hyvin ohuet, ja sen takia tämä on ollut erityisen vaivalloinen työskenneltävä valiokunnassa. Meillä on ollut hirveän paljon asiantuntijoita, ja olemme kyllä päässeet varmasti viimeistä jäsentä myöten hyvin perille siitä, mistä on kysymys.

Meille on varmasti jokaiselle tullut selville se, että tämä on ainoastaan maksukaton osalta alku-soitto ja joudumme varmasti erittäin pian tässä salissa palaamaan asiaan. Tähän viittaa myös se, että olemme valiokunnassa edellyttäneet hyvin monipuolisen ja kireän seurantapöytäkirjan. No, jotka ovat kiinnostuneita, voivat sen sieltä lukea. Siitä tulee aika perin pohjin esiin se, että emme ole kuvitelleet luomuksemme olevan millään tavalla täysin valmis tai edes kovin kauan kestävä.

Valiokunnan mietinnöstä käy esille myös se, että itsekin tein aihepiiriin liittyen toivomusaloitteen jossakin vaiheessa aivan valtiopäivien alussa. Silloin ajattelin, että maksukaton osalta pitäisi tarkastella mahdollisuuksia porrastaa omavastuu maksukyvyistä riippuvaiseksi, niin kuin nyt oikeastaan omavastuu on porrastettu tällä hetkellä esimerkiksi päivähoito maksuissa. Voidaan sanoa, että esimerkiksi kotipalvelun maksuissa maksukyky on niin ikään otettu huomioon ja pitkäaikaisen laitoshoidon maksuissakin se on otettu huomioon. Ei olisi siis mitään syntyperäistä syytä sitä kieltämään, että koko terveydenhuollon omavastuun osaltakin se kannattaisi vähin-

täänkin tutkia ja kenties kannattaisi jopa siihen tulevaisuudessa pyrkiä.

Nyt on vain niin, että viiden puolueen hallituksessa mielipiteet eroavat yksityiskohdissa jonkin verran ja missään sellaisessa, mistä ei saavuteta yksimielisyyttä, ei päästä helposti eteenpäin. Ei kai ole mikään uutinen ajatella, että nimenomaan kokoomuspuolueessa vastustetaan ajatusta porrastuksesta, kun tuodaan esiin se, että verotus on valmiiksi progressiivista. Se on tietysti osiltaan tottakin, mutta jokainen meistä myös tietää, että olemme verotuksen palkkaprogressiota yrittämässä laimentaa ja sitä mukaa tietysti tulee tilaa myös ajatella, että maksukykyä voisi jossakin muualla ottaa huomioon paremmin kuin aikaisemmin.

Jos progressio on perustelu, niin silloinhan meidän täytyisi loogisuuden nimissä piankin ruveta poistamaan tietysti muita maksukykyyn perustuvia maksuja. No, se seikka jäi. Vaikka selvityspyynnössä ei ole erikseen sanottukaan, niin olen aivan varma, että jokainen järkvyö selvittäjä tajuaa, totta kai, myös tällaisen puolen asiasta panna pöydälle, kun selvitysten aika tulee. Ja se tulee hyvin pian, sillä olemme vaatineet, että tämä eduskunta saa vielä eteensä, ja hyvin kokonaisvaltaisen selvityksen saakin, siitä, mitä kokemuksia ja kehittämistarpeita tässä asiakokonaisuudessa on. Ei silloin tutkita pelkästään maksukattoa, vaan pitää ottaa se kokonaisuus, jonka nämä maksut ja omavastuu muodostavat, tekemättä mitään rajaa esimerkiksi yksityisen ja julkisen, laitosten tai avohoidon, sosiaali- tai terveydenhuollon välille, vaan ihan aidosti nyt paremmalla aikavälillä siihen pitää päästä paneutumaan.

Hallituksen esitys on valmisteltu hirveän lyhyessä ajassa, ja sehän näkyy tekstistä. Se on todella pieni alku, mutta olkaamme siitä iloisia. Kun sitä tarjottiin, en voinut missään tapauksessa ajatella lähteä sen puutteistakaan johtuvista syistä torpedoimaan näin tärkeää alkusoittoa. Sen merkityksen hän on nyt oppositiokin huomannut. Ei täällä oppositiokaan ole tuonut esiin, mitä hirveitä puutteita maksukatossa on. Kas, kun ei ole tuonut, vaikka me jokainen tiedämme tässä salissa, että siinä on tiettyjä käyntiinlähtövaikeuksia muun muassa hirveän nopean toteuttamisaikataulun johdosta. Se on suurpiirteisyyttä, jolle annan suuresti arvoa. Kollegat ovat kaik-

ki tässä suhteessa kunnioitettavia henkilöitä, kun näkevät metsän puilta.

Mitä tulee terveystmaksuihin, minä haluan alleviivata sitä, ettei se ole mikään väittelyn asia, että se on valtioneuvoston päätettävissä oleva kysymys. Totta kai, kun hallitusohjelma on mennyt tältäkin osin niin tarkkaan kirjaukseen, se on harmillista. Mutta sanon, että valiokunnan mietintö tulee asettamaan kyllä tästä poliittisen vastuun kantavan ministerin hyvin tiukkaan väliin, koska me olemme valiokunnan puitteissa päässeet selvittämään terveystmaksujen korotuksien vaikutuksia paljon pitemmälle kuin näköjään ministerin pöydälle on koskaan tullutkaan näistä asioista. Eli kyllä asiantuntijalausunnat, jotka me olemme keränneet, plus valiokunnan mietintö ahdistavat asian päällä olevaa ministeriä suuresti, niin ajattelen, ja panevat hänet aika kovaan rakoseen, kun hän lopullisia päätöksiänsä esittelee valtioneuvostolle. Minä en kadehdi sitä ministeriä, joka joutuu sen työn tekemään kaiken sen jo kertyneen tiedon perusteella, mikä täällä on tuotu monesta suusta jo esiin.

Sitten haluaisin sanoa erään hyvin tärkeän asian, joka tässä keskustelussa ei ole tullut riittävästi esiin. Se on se, että kun maksukatto nyt lukee piiriinsä tietyt palvelut, niin sieltä puuttuu toki, listan pitäisi olla pitempi. Mutta nyt ne on luettu, niin kuin perustuslakivaliokunta vaatii, lain tasolla. Tämä luettelo sinänsä on äärimmäisen tärkeä edistysaskel. Nimittäin minä jaksan uskoa, että esimerkiksi kaikkein vähätuloisimpia ihmisiä, jotka ovat riippuvaisia toimeentulotuesta, tämä lista tulee auttamaan jo sillä tavalla heti 1.1. lähtien, että he eivät enää joudu kamppailemaan ainakaan niiden terveystkustannusten kuumumisesta toimeentulotuen hyväksyttäviin kustannuksiin, jotka tämän maksukaton piiriin kuuluvat. Eli heillä on sitä kautta aikaisempaa parempi turva myös hakeutua saamaan ainakin maksukaton piirissä olevia palveluja. Se on sellainen asia, joka hyödyttää pienituloisintakin ihmistä enemmän kuin tässä tämän keskustelun kuudessa on tullut esille.

Olen oikein iloinen siitä, että tämä maksukattoesitys on tullut. Niin kuin sanoin, haluan luovuttaa vastuun tästä terveystmaksujen osasta tässä kokonaisuudessa, niin kuin se lain mukaan kuuluu, valtioneuvostolle ja erityisesti esittelevälle ministerille. Minä toivon, että hän joutuu tulisille hiilille, kun hän opiskelee nämä asian-

tuntijalausunnot ja vielä kerran arvioi, mitä kannattaa tehdä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

¹² **Timo Ihämäki /kok:** Arvoisa puhemies! On myönnettävä, tai kyllähän sen kaikki tietävät, että selvä tavoite lailla on: kuntien maksutulojen lisääminen. Tiedän, että sosiaali- ja terveydenhuollon maksuista ollaan täällä kovastikin eri mieltä, ja tiedän myös sen, että tämä laki on vaikea myös monille hallituspuolueiden kannattajille.

Tosiasia on, että hallitusohjelmaa tehtäessä todettiin sosiaali- ja terveydenhuollon maksujen jääneen vuoden 91 tasolle. Jotta ne voitaisiin korottaa vuoden 99 tasolle, olisi niitä nostettava 550 miljoonaa markkaa. Hallitusneuvotteluissa päädyttiin korottamaan 370 miljoonaa markkaa, josta nyt on jo 20 miljoonaa markkaa tingitty. Kun tehdään 550 miljoonan markan lisäys, maksukatto leikkaa asiakasmaksuista 200 miljoonaa markkaa. Maksukatto on täysin hyvä ja hyväksyttävä toimi. Jotta kukaan yksittäinen henkilö tai perheenjäsen, joka paljon sairastaa, ei joutuisi kohtuuttomaan tilanteeseen, päätettiin säätää tämä maksukatto, jonka suuruudeksi nyt tuli 3 500 markkaa.

On kuitenkin huomattava, että maksut korvaavat vain pienen osan todellisista kustannuksista. Keskussairaalan poliklinikkamaksu on asiakkaalle 150 markkaa, mutta keskussairaalan poliklinikkakäynti maksaa yhteiskunnalle 800—1 000 markkaa, sairaalapaikka 1 500—2 500 markkaa ja tehohoitovuorokausi noin 12 000—15 000 markkaa. Maksut toimivatkin ensisijaisesti ohjaavana tekijänä. Ne ohjaavat tarkoituksenmukaiseen palvelujen käyttöön. Totta kai asia on niin, ettei maksu saa koskaan muodostua kellenkään haitaksi tai esteeksi saada hoitoa tai palveluja, mutta peritään maksuja kuitenkin nyt niiltä, jotka kykenevät maksamaan ja jotka haluavat jonkinlaista maksua hyvästä hoidosta mak-

Toisaalta maksut antavat kuitenkin tuloa kunnallistalouteen. Niillä voidaan osittain kattaa kuluja. Tärkeää on, että terveydenhuollossa ja sai-

raaloissa ei niinkään kiinnitetä käyntien lukumäärään huomiota, vaan maksutulojen avulla voidaan pitää sosiaali- ja terveydenhuollon tasokin yllä ja parempana. Kuntalaisten kannalta on tärkeää ei vain palvelun saatavuus, vaan ennen kaikkea niiden laatu, ja pienellä maksulla sitä voidaan osaltaan parantaa.

Kuntien sosiaali- ja terveystalouden maksut ovat Suomessa keskitetysti säädetty. Kunnallinen päätösvalta maksuissa on vähäistä ja koskee lähinnä maksujen alentamista sekä poistamista. Vaikka sosiaali- ja terveydenhuollon muuta ylhäältä tulevaa sääntelyä on purettu viime vuosina laajasti, ei vastaavaa kehitystä ole tapahtunut maksupolitiikassa, vaan sääntelyä on päinvastoin lisätty. Todettakoon, että laskennallisessa valtionosuusjärjestelmässä maksut ovat kuntien tuloa eikä niillä ole minkäänlaista vaikutusta valtiontalouteen.

Kuntien itsehallintoon olennaisesti kuuluvana on pidetty kunnan oikeutta päättää talousarviossaan, menoistaan ja tuloistaan. Myös hallitusohjelmaan on kirjattu tavoite lisätä kuntien päätätävältä tuloistaan. Tämä on välttämätöntä peruspalvelujen turvaamiseksi, koska valtion osuus kuntien tuloista on vähentynyt.

Lainsäädännössä on määrätietoisesti siirretty päätätävältä kuntiin. Esimerkiksi kunnilla on oikeus päättää itse koululaitoksensa opetussuunnitelmista. Ne saavat sosiaali- ja terveydenhuollon ja opetuksen valtionosuudet könttäsummana, ja niillä on oikeus käyttää ne näihin tarkoituksiin omilla päätöksillään. Kuntalaki on tuonut kunnille oikeuden järjestää hallintonsa kuten ne haluavat vähäisiä rajoituksia lukuun ottamatta. Viimeksi uusin rakennuslaki antaa kunnille vahvan aseman kaavoituksessa. Mutta terveyskeskusmaksua tai sen suuruutta kunta ei saa määrätä.

Maksukatto tulee kunnille niin nopeasti, että kunta ei voi varautua hoitamaan sen kontrollointia. Maksukaton seuranta jää asiakkaan kontrolle. Miinuskirjaehdotus ei ole huono ainakaan alkuvaiheessa. Kuntaliitto ehdottikin lain voimaantumisen siirtämistä sen takia, että kunnalle tulevat tulot jäävät odotettua pienemmiksi ja maksukaton toteuttamisen seuranta on vaikeaa, mutta valio-kunta halusi edetä tässäkin asiassa.

¹³ **Leena Rauhalta /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Terveydenhuollon maksuilla tulee mielestäni olla ensisijaisesti terveystaloudelliset perus-

teet. Näin ollen se, että nyt sairaille lisätään rasitteita, ei mahdollista terveydenhoitoa. Lakiesityksessä on kysymys maksujen korotuksista, ja näen, että se on todella ongelmallista. Täällä on ed. Stenius-Kaukonen pitänyt erittäin hyviä puheenvuoroja siitä, miten on eettisesti väärin, että sairaalla maksetaan mahdollisesti sitä, mitä maksukatosta kustannuksia tulee.

Näen, että on todella hyvä, että maksukatto-käytäntö on tulemassa, mutta erittäin tärkeää on se, mitä sosiaali- ja terveystieteidenkuntakin on ottanut huomioon, että tehdään seuranta ja huomioidaan siinä ne puutteet, joita siinä on vielä olemassa.

Vastalauseessa ed. Päivi Räsänen on tuonut esille myös kohtuuttoman korkean katon ongelman. Ed. Päivi Räsänen on esittänyt 25 000:ta markkaa enimmäismääräksi, joka on myös kristillisen liiton eduskuntaryhmän kannattama. Tällä esityksellä voidaan tulla vastaan sitä, että ne kustannukset, joita juuri on paljon sairastavilla, eivät tulisi kohtuuttomiksi.

¹⁴ **Matti Kangas /vas:** Rouva puhemies! Terveystieteidenhuollon maksujen korotukset ovat mielestäni vääränlaista politiikkaa. Siitä kärsivät eniten tämän maan vähävaraiset ihmiset, varsinkin, kun kuntatalouteen on tullut ylimääräistä rahaa lisää, vaikka ed. Hyssälä väitti toista, että aina on vain leikattu. Kuntatalouteen tuli 400 miljoonaa markkaa lisää, kun työttömyysvakuutusmaksua kuntatyöntantajalle alennettiin. Jo tämä summa peittää kunnille tulevan korvauksen, jonka saa, kun nostaa terveydenhuollon maksuja. Samoin muun muassa Sampo—Leonija-järjestelyistä aiheutuvat tuotot tuovat kunnille noin 150 miljoonaa markkaa lisää. Ei ole mitään tarvetta antaa kuntien rahastaa kuntalaisia.

Pidän tätä vaikeana asiana, kun ottaa huomioon, että usein sairaus ja köyhyys liittyvät yhteen. Minä myös kannattaisin terveystieteidenmaksujen porrastamista. Se olisi solidaarista politiikkatekijä. Maksukatto sairausvakuutusmaksuihin on myös yhteinen asia ja tuo helpotusta eniten sairastaville. Samoin laitoshoidon maksua on pienennetty.

¹⁵ **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Aikanaan joskus vuosisadan alussa, kun työväenliikkeen ihmiset kasaantuivat, muistaakseni he tekivät semmoisen päätöksen, joka on historiallisesti todistettu, että terveydenhoidon pitää olla

maksutonta. Välillä me jopa pääsimme semmoiseen tilanteeseen, että terveystieteidenkeskuksissa ei peritty vastaanotosta maksua, mutta jotkut kävivät elämöimään siitä, jotta siellähän kaikki huvikseen käyvät vastaanotolla itseänsä näyttämässä. Minusta se on hyvin aiheellinen asia, jotta silloin pitää kyllä ihminen tutkia, jos se huvikseen menee sinne. Jotain on vipaa kyllä päässä. Sitten tuli ensin pieni maksu ja sitten vähän isompi maksu. Nyt jo vähän kasvatellaan kaikkia. Tässä nyt ei suoraan siitä puhuta, mutta se kuitenkin osin liittyy samaan asiaan.

Tämä pitäisi nähdä semmoisena kysymyksenä, niin kuin edellisetkin puhujat ovat todenneet, mikä on oikein koko tässä yhteiskunnassa. Meillä rahaa kuitenkin on käytettävissä kansantaloudessa hirveän paljon enemmän kuin niinä aikoina, kun asetettiin maksuton terveydenhoito tavoitteeksi.

Sitten samanaikaisesti puhutaan isoista verohelpotuksista, voidaan antaa kevennyksiä. Ne lait eivät tule voimaan ennen kuin tupo on syntynyt, mutta ensi talvena joskus tulevat, jaetaan jopa 11 miljardia tai jokin tällainen potti verokevennyksinä. Kokoomuslaiset ystävät sanoivat, jotta ihmisten pitää antaa päättää rahoistaan enemmän itse. Köyhillä raukoilla kun ei sitä rahaa niin viljavalti ole, että he pystyisivät päättämään, kun raha haetaan toimeentuloluukulta tai saadaan työttömyyskorvauksena tai minimipalkkana tai alle minimipalkan tai ollaan yhdistelmätyötyössä. Rahaa ei vain ole käyttää. Sen takia ne ihmiset ovat pulassa myös tilanteessa, kun sairastuvat. Se tulee lisäämään eriarvoisuutta.

Hävetää sinällään, kun täällä työväenliikkeen ihmiset ovat antaneet periksi ja hallituksessa ei ole päästy yksimielisyyteen asiakasmaksuista. Missään tapauksessa ei sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja olisi pitänyt korottaa, vaan ennemminkin olisi pitänyt tinkiä verokevennyksivarjoista, joita tuntuu olevan, ja olisi pitänyt katsoa sieltä kautta ratkaisua tai kattaa vaikka pääomaveron korotuksella, joka tulee voimaan. Siitäkään ei olisi mennyt kuin osa tähän pottiin.

Sen takia minä suhtaudun hyvin hyvin kriittisesti koko pakettiin. Jos sellaista tahtoa vain löytyisi tästä salista, jotta olisi jopa niin päin, että näitä maksuja alennettaisiin, olisin valmis sellaiseen esitykseen ilolla lähtemään mukaan. Mutta se edellyttää sitä, jotta ystävät ja kaverit, vai miten voisi sanoa, oikealta olisivat sitä mieltä, että

tällainen olisi mahdollinen. Sellainen itsekkyyshäviö, että ei aina mietittäisi, millä tavalla rikkaat saisivat enemmän sijoituksiinsa rahaa. Kyllä suomalaisessa yhteiskunnassa pitäisi miettiä ja pitää huolta, jotta kyllä köyhemmillekin ihmisille kuuluu ihmisarvo ja elämä on ainutkertainen. Miksi tehdä niiden ihmisten elämä vaikeaksi? Eikö rikkaus pitäisi osata jakaa? Sitä riittää vielä omistajapiireille ja hyvätuloisille ihan riittävästi. Siitä ei monta murua menisi köyhempien huolenpitoon.

16 Timo Ihämäki /kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. E. Lahtelan puheenvuoron johdosta haluan muistuttaa mieleen, että kyllä oli kova huuto aikanaan, kun terveyskeskusmaksu oli 3 markkaa. Puhuttiin kolmen markan laitoksista, kolmen markan hoidoista ja kolmen markan lääkäreistä. Kaikki puhuivat. Kenelläkään ei ollut kivaa. Asiakkaat eivät luottaneet terveyskeskuksiin, kun se oli niin halpaa. Etenkin lääkärit kokivat tilanteensa kurjaksi, kun näin jatkuvasti haukuttiin. Näyttää olevan niin, että maksulla on myös psykologista merkitystä.

17 Esa Lahtela /sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Ihämälle voisi todeta, jotta kyllä suurin huuto ilmeisesti oli porvaripuolella. Jotenkin lietsottiin semmoista ajatusta, minkä kuulin ja juuri mitä totesin edellisessä puheenvuorossani, jotta siellä käydään turhan takia, että jonkin joutavan takia mennään vastaanotolle. En usko, jotta ne köyhimmat ihmiset, joilla ei ole varaa maksaa kallista yksityistä lääkärä, valittivat asiasta.

Toisekseen voisi todeta, että eriytetään tämä systeemi sillä tavalla, että on todella yksityislääkäripalvelut, jotka maksetaan täydellisesti, ja laitetaan ne rahat, jotka nyt menevät Kelalta, yhteisen terveyskeskusjärjestelmän ja julkisen palvelun kehittämiseen. Silloinhan rikkaatkin voivat kokea saavansa yhä parempaa palvelua, kun maksavat paljon enemmän kuin tänä päivänä. Nyt sinne hukkaantuu rahaa hirveästi.

18 Anne Huotari /vas: Arvoisa puhemies! Oikeastaan ed. E. Lahtelan puheenvuoron jatkoksi on hyvä käydä arvokeskustelua, koska nimenomaan tämän lain yhteydessä arvokeskustelua pitää käydä.

Minusta tämä lakiesitys on puhtaimmillaan esimerkki siitä, että kun köyhät ihmiset, monet

työttömät jättivät äänestämättä viime eduskunta-vaaleissa, kokoomus sai yhä enemmän valtaa myös sateenkaarihallituksessa ja hallitusneuvotteluissa. Muistan hyvin tarkkaan sen, miten kokoomukselle oli tärkeä se, taisi olla jopa hallituskysymyksen paikka, että terveydenhuollon maksujen korotukset tulevat. En sitä yhtään ihmettele. Totta kai se on tärkeä, jos tavoitteena on yksityisten palveluiden saaminen kilpailukyiseksi julkisten palveluiden kanssa. Totta kai helpompi on tehdä niin päin, että nostetaan julkisten palveluiden hintaa, ne tulevat lähemmäksi yksityistä sektoria, jolloin monet keskituloiset ihmiset valitsevat mieluummin yksityisen sektorin kuin julkisen vain sen vuoksi, että se on vain vähän kalliimpi — anteeksi, puhuin yksityisestä, oli tarkoitus puhua puoliyksityisestä, koska yksityistä sektoriahan meillä ei ole olemassakaan, koska kaikki saavat sv-korvausta.

Tämä on siis hyvin ideologinen kysymys. Kysymys ei ole lainkaan kuntataloudesta. Totta kai kunnat saavat muutaman markan lisää rahaa, kun nostavat maksuja, mutta samalla tässä eriarvoistetaan maan eri puolilla olevia asukkaita. Nimitäin korkea veroäyri, korkeat palvelumaksut kuuluvat juuri niihin kuntiin, joilla on kaikkein vähiten rahaa käyttääl palvelujen tarjoamiseen. Tästä asiasta mielestäni on puhuttu aivan liian vähän. Puhutaan siitä, että perustuslain mukaan ei voida järjestää erilaisia työllisyyskokeiluja eri puolille maata, koska ihmisten pitää olla tasa-arvoisessa asemassa, ja samanaikaisesti meillä on erilaisia maksujärjestelmiä terveydenhuollossa, jonka pitäisi olla peruspalvelu.

Joskus kaipaamaan aikaa, jolloin ay-liike oli sellainen, että se välitti myös muusta kuin palkan saajien eduista eli välitti koko kansan eduista. Niinä aikoina Suomeen saatiin aika monta hyvää asiaa työväenliikkeen yhteisellä työllä eli poliittisen työväenliikkeen ja ay-liikkeen yhteisellä työllä. En ole kuullut yhdenkään ay-liikkeen ihmisen tuolla turuilla ja toreilla julistavan, miten terveydenhuollon maksujen korotukset ovat suuri ongelma.

Mutta ei keskustapuoluekaan pääse tässä asiassa kovin helpolla. Esimerkiksi kotikaupunkini Kajaani ei ottanut terveyskeskusmaksua käyttöönsä silloin, kun siellä oli vasemmisto plus vihreä enemmistö, mutta viime kunnallisvaalien jälkeen ensimmäinen päätös perusturvalautakunnassa oli terveyskeskusmaksun käyttöönotto, ja se tapahtui porvarienemmistöllä. Eli täällä tun-

tuu hieman hurskastelulta keskustan toiminta, mutta voihan olla tietenkin niin, että Kajaanissa on oikeistolaisemmat keskustalaiset kuin täällä eduskunnassa. Vai johtuukohan se tästä oppositioasetelmasta?

Mielenkiintoista on se, että kun viime lauantai-iltana juuri ja juuri ehdin siihen lentokoneeseen, josta uhkasin myöhästyä, mutta onneksi konekin oli myöhässä, niin vieressäni istui Lontoosta joululomalle tuleva suomalainen sairaanhoitaja, kajaanilainen, jolle ei Kajaanissa ole töitä. Hän kertoi, miten Lontoossa ihmisten ei tarvitse maksaa sairaanhoidosta ja lääketeetkin ovat ilmaisia omavastuun jälkeen. Tuntuu aika ihmeelliseltä, kun olemme kuitenkin pitäneet Englantia surkean sosiaaliturvan maana. Kuitenkin siellä arvostetaan terveyspalvelut korkealle ja nimenomaan arvostetaan niin, että ei peritä niistä maksuja.

Tämä on mielenkiintoinen kysymys, että ed. Ihamäen logiikan perusteella englantilaiset varmaan halveksivat aivan hirvittävästi sairaala- ja muita terveydenhuoltopalveluja, koska ne eivät maksu mitään. (Ed. Ihamäki: Puhuin suomalaisista!) — En usko sitä, että suomalaiset olisivat yhtään sen huonompia tässä asiassa. Minä luulen, että suomalaiset arvostavat terveyspalvelujaan. Tämä arvostuskysymys on enemmän lähtenyt lääkäreitten suusta, ja pitää kyllä miettiä silloin, onko palvelu sitten siellä ollut sellaista, että siinä ei ole ollut arvostelemista. Joku kertoikin, että pitää laittaa sinne ulkopuolelle aina semmoinen läpinäkyvä laatikko, jonne voi tiputtaa punaisen tai keltaisen lapun riippuen siitä, onko ollut tyytyväinen palveluun, ei siitä, minkälainen diagnoosi on, vaan minkälainen palvelu on ollut.

Arvostan suuresti terveyskeskuslääkäreitä. He tekevät raskasta työtä ja joutuvat päivystämään, olemaan vaikeina aikoina siellä ja tekemään erittäin raskasta työtä. Myös he joutuvat paljon priorisoimaan, mikä on minusta myös yksi työn raskauden aiheuttaja.

Ed. Ihamäki puhui myös maksujen ohjausvaikutuksesta, ja jos ohjausvaikutuksesta välitetään vähääkään, niin silloin terveyskeskusmaksuun ei pitäisi panna yhtään penniä lisää, sillä terveyskeskusmaksulla on kaikkein suurin ohjaava vaikutus. Ei potilas itse päättä, onko hän erikoissairaanhoidossa vai ei. Lääkäri päättää sen. Ei potilas päättä myöskään siitä, kuinka kauan hän on erikoissairaanhoidossa. Tänä päivänä lääkäri päättää senkin silloinkin, kun henkilö itse haluai-

si olla hoidossa pitempään. Monet puolikuntoiset henkilöt laitetaan kotiin. Onneksi nykyisin kuitenkin jo hieman tarkistellaan, onko siellä kotona ketään, joka voi tätä henkilöä hoitaa.

Minä en siis ole ollenkaan tyytyväinen siihen, että maksuja korotetaan. Mutta suuri ongelma laissa tässä muodossa on ensinnäkin se, että lakiin ei ole kirjoitettu summia, jotka peritään, ja se aiheuttaa sen, että ilmeisesti jatkossa — en ole aivan varma tästä — mutta ilmeisesti hallitus voi asetusta muuttamalla, poliittisella päätöksellä, myös nostaa niitä jatkossa.

Toinen ongelma on kolme kattoa, jotka pitäisi saada yhdeksi katoksi. Ymmärrän kyllä sen. En tiedä, voisiko tehdä sellaisen mallin, jossa olisi ikään kuin yhden katon sisällä useampia kattoja, että se voisi poistaa tämän aika suurten kulujen ongelman, mikäli henkilölle ei kaikkia kuluja tule, mutta mikään katto näistä ei täyty.

Toivoisin, että kokoomus löytää joskus myös sen inhimillisemmän linjan ja pistää omat arvonsakin kohdalleen ja hakee sellaista ratkaisua, että terveyskeskus- ja muihin terveydenhuollon maksuihin ei korotuksia enää tulisi.

19 Pentti Tiusanen /vas: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Huotarin jälkeen on hyvä aloittaa sillä lauseella, että se ei ole lääkäreiden vika, että on maksuja jne. Siis Suomessa on sellainen vanha perinne, että lääkärit ovat toisaalta jonkinlaisia hyväntekijöitä, mutta heillä on semmoinen paha vika, että he tietävät joitakin asioita itse kustakin, ja sitten toisaalta he ovat kauhean rahanhimoisia. Kun minä olen katsellut myös monta vuotta ulkopuolelta tätä taloa, niin missä tämä ajatus on kaikkein voimakkaimmin ollut, se on ollut sosialidemokraattien ryhmä, mutta se siitä. (Ed. Vehkaoja: Mikäs kupla tuo oli?) — Tämä on aika tosi juttu, ja siitä nyt ei kannata alkaa keskustella, mutta myös ed. Huotarin puheessa kuului tällainen pieni sävy.

Arvoisa puhemies! Itse arvostan ed. Ihamäkeä kolleganakin, mutta hänen puheenvuorossaan oli aikamoisia, voisiko sanoa, epäloogisuuksia. Hän puhui vuoden 91 maksujen tasosta ja sitten hän sanoi, että maksut pitäisi saada vuoden 99 maksujen tasolle — suora sitaatti: "vuoden 99 tasolle". Ei ole olemassa mitään vuoden 99 tasoa, ed. Ihamäki.

Sitten ohjaava tekijä. Todellakin, niin kuin ed. Huotari, ja siinä hän oli ihan oikeassa, sanoi, ohjaava tekijä on olemassa. Pienikin terveyskes-

kusmaksu on ohjaava tekijä, ja sanoisin, että se on ohjaava tekijä kompastumaan, siis potilas kompastuu hoitomaksuihin yrittäessään päästä hoitoon. On väitöskirjatutkimuskin julkaistu Kuopion yliopistossa siitä, miten hoitomaksut vaikuttavat hoitoon hakeutumiseen ja pääsemiseen. Ne vaikutukset ovat huomattavia, ja jo pienten maksujen ollessa kyseessä ne ovat huomattavia. Kun ihmiset sitten maksavat, he maksavat tietysti, ei niin kuin, ed. Ihamäki, totesitte, että he haluavat maksaa, vaan heidän on pakko maksaa.

Kun arvokeskustelusta puhutaan, on aivan selvää, että maksut ovat vain yksi kysymys. Toinen yhtä suuri ja paljon suurempi ongelma on se, ettei päästä edes hoitoon, siis sairaanhoitoon pääsy on hankalaa. Maassa ovat edelleen ne samat kymmenettuhannet hoitoa jonottavat, jotka olivat ennen vuoden 1995 eduskuntavaaleja. Tässäkin salissa oltiin hyvin huolestuneita vanhusten hoidosta, vanhempien ihmisten hoidosta, niin sanotusta arvokkaasta vanhuudesta, sairaanhoidon toiminnasta ennen vaaleja kuin nyt myöhemmin. Tässä ministeri Biaudet ja nykyinen valtioneuvosto eivät ole kovin paljon petranneet aikaisemmasta. Mehän muistamme, että pääministeri pari vuotta sitten vielä totesi, ettei mitään ongelmia olisikaan tällä sairaala-alueella.

Mutta sitten maksun määräämiseen. Kuntien käsissä on se. Valiokunnan puheenjohtaja, ed. Vehkaoja, totesi asian aivan oikein. Siitä huolimatta, että nyt tietysti me kaikki tiedämme, että maksujen määrääminen pyritään kytkemään tähän lainsäädäntöön, joka tapauksessa on kunnilla se asia. On kuntia, jotka ovat valmiita rakentamaan hulppeita erilaisia monumentteja, monitoimihalleja, elämyskeskuksia samaan aikaan, kun ne pihtaavat terveyspalveluissa ja tekevät erittäin ahtaita raameja omille sosiaali- ja terveyspuolen palveluilleen. Aivan samaan aikaan käytetään miljoonia, kymmeniä, satoja miljoonia aivan muuhun hyvin avokätisesti. Kuntien hallitusten, kunnanjohtajien, kaupunginjohtajien omat määrärahat pullistelevat, mutta sitten pihdataan todellakin esimerkiksi vanhusten hoidossa.

Omassa kotikaupungissani Kotkassa on menossa vanhustenhoitoyksikössä rikosilmoitus, jonka pohja asiantuntijalausuntojen mukaan on nimenomaan huonoissa henkilöstösuhteissa, jotka pohjautuvat liikaan työmäärään, jaksamisen ongelmiin ja jatkuvaan säästämiseen, joka on

kohdistunut vanhusten hoitoon. Vehkalahdella eivät asiat ole kovin paljon paremmin.

Edelleen mielestäni erittäin tärkeään asiaan, jonka ed. Huotari otti esiin, siihen, millä tavalla pelataan yleensä maksujennostovälineellä. Hyvä, se sopii kokoomuksen pirtaan. Ed. Ihamäki oli hyvin tyytyväinen tähän, jos kunnat nostavat, ja niiden pitäisi hänen mielestään nostaa maksuja. Me muut, esimerkiksi vasemmalla laidalla, tiedämme, että ihmiset tekevät todellakin johtopäätöksiä, että mitä sitä turhaan vaaleissa äänestää, kun tilanne menee kuitenkin vain huonomaksi. Prosentit putoavat täällä, kokoomuksessa ne eivät välttämättä edes nouse absoluuttisesti, mutta suhteessa vaikutusvalta kasvaa vasemmistoon nähden. Aika yksinkertainen tapa ikään kuin antaa lahjaksi. Muistan tänään ed. Pulliaisen toisessa yhteydessä maininneen, että annetaan lahjaksi valkoinen norsu. Vasemmistolle annetaan lahjaksi valkoinen norsu ja hoito-ohjeet, se pääsee hallitukseen, mutta ne hoito-ohjeet tulevat niin kalliiksi, että lahjan saaja kärsii tietynlaisen romahduksen sen vuoksi.

Arvoisa puhemies! On maksujen ja sairaanhoitoon pääsemisen kohdalla muitakin ongelmia terveydenhoidon puolella. Lyhyesti haluan vain mainita lääkkeit. On todellakin ongelmallista, että esimerkiksi interferonihoitoa ei Kela enää korvaa esimerkiksi mesotelioman hoidon suhteen, joka on keuhkopussin pahanlaatuinen kasvain, kun edelleen interferonia käytetään esimerkiksi muiden pahanlaatuisten kasvainten, kuten munuaissyövän hoidossa. Mutta näitä päätöksiä tehdään niin sanotusti, kun ei ole ajankohtaisia, ikään kuin pystyviä tieteellisiä näyttöjä, niitä näyttöjäkin on mahdoton saada. Esimerkiksi onkologit käyttävät näitä lääkkeitä ja raportoivat toista, mutta siitä huolimatta Kelassa tehdään tällaisia päätöksiä. Mikä on jälleen tässä takana, on rahan puute.

Lopuksi totean, että itse maksukatto, jota laki varsinaisesti tietysti koskee, on hyvä asia, mutta maksujen nostamiset ovat siinä mielessä sanoisinko täysin epäloogisia, että sairaita ei voi laittaa kuntatalouden tervehdyttäjiksi.

²⁰ **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa rouva puhemies! On erittäin tärkeää, että lakiesityksen kohdalla nostetaan esille kysymys, onko kysymys ideologiasta vai mistä taustalla, kun näitä asioita pohdiskelemme. Minäkin näen, että on kysy-

myksessä ideologinen tarkastelu silloin, kun näitä ratkaisuja tässä tehdään. Ennen kaikkea näkisin, että nyt jos koska on käytävä arvokeskustelua. On erittäin vakavasta eettisestä kysymyksestä myöskin puhe.

Näillä ratkaisuilla, joita terveydenhuollossa tehdään, tulee olla kestävät terveystaloudelliset perustelut. Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta käsittelee oikeastaan vain maksukattokysymystä. Maksukattoasia sinänsä on myönteinen asia, mutta se olisi voitu toteuttaa toisin. Asiaa olisi pitänyt tarkastella osana laajempaa kokonaisuutta, eli tapa, jolla kunnille aiheutuvat menetykset aiotaan rahoittaa, eli muuttamalla maksuasetusta siten, että kunnilla on mahdollisuus korottaa terveydenhuollon maksuja, on ristiriitainen. Tämä on todella ristiriitainen ja eettisesti huono ratkaisu, että maksukorotuksia on samalla esitetty. Valiokunta mielestäni aivan oikein toteaa, että maksut kasautuvat paljon palveluja käyttäville, joilla on myös muita sairauksia tai terveydenhoidosta johtuvia menoja, lääk- ja matkakuluja sekä myös kotipalvelu- ja kotisairaanhoidokustannuksia, hammashoitokuluja jne. Näistä syistä maksukatto on todella hyvä ja oikea.

Valiokunta ehdottaa, että maksukatto säädetään lailla ja että se on 3 500 markkaa. Maksukaton piiriin kuuluvat palvelut ehdotetaan samoin säädettäväksi hallituksen esityksen perustelujen vastaaviksi, jolloin maksukaton piiriin sisällytetään terveyskeskuksen avosairaanhoidon lääkäripalvelujen maksu, yksilökohtainen fysioterapia-maksu, sairaalan poliklinikkamaksu, päiväkirurgian maksu, sairaanhoidon maksu, yö- ja päivähoidon maksu, kuntoutushoidon maksu sekä lyhytaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon laitoshoidon maksu. Laitoshoidosta voidaan periä maksu palvelujen käyttäjän ylläpidosta maksukaton ylittyttyäkin. Tämä mielestäni ei ole oikein.

Kristillinen liitto esittää maksukatoksi 2 500 markkaa. Tässä on muun muassa perusteluna se, että me tiedämme, että meillä on maksukattoja muun muassa lääk- ja matkakulujen kohdalla. Kun kaikki lasketaan yhteen, voidaan jo puhua aika korkeasta maksukatosta, joka henkilökohdaisesti voi asiakkaalle, potilaalle, vuoden aikaan tulla.

Valiokunta on nähnyt oikein monet ongelmat, jotka liittyvät maksukattoasiaan ja siihen liittyvään maksujen korotusmahdollisuuteen, mutta ei

ole tehnyt muutosesitystä, mikä on valitettavaa. Sitä, että maksukorotuksia ei esitetäisi katteeksi, ja myöskin sitä, että rajattaisiin laajemmaksi se, mitä kaikkea maksukaton piiriin tulee, olisi voitu tarkastella syvällisemmin ja viedä pidemmälle.

Lausuma, jossa esitetään edellytystä, että hallitus seuraa järjestelmän toteutumista etuineen ja haittoineen, sen sosiaali- ja terveystaloudellisia vaikutuksia sekä ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntötoimenpiteisiin, on toki hyvä ja myös tarpeellinen. Se huoli, joka lausumassa on, että kokonaisrahoituksesta vielä valiokunta edellyttää, että kokeuksista ja kehittämistarpeista annetaan selvitys viimeistään vuonna 2001, on myöskin oikein hyvä asia, mutta ei riittävä mielestäni.

Terveydenhuollon omavastuun porrastaminen on mielestäni kannatettava asia. Toivon, että tähän asiaan hallitus pikaisesti palaa ja tuo esityksiä tältä osin.

Terveydenhuollon maksuilla on merkittäviä terveystaloudellisia vaikutuksia. Maksuilla ohjataan sekä palveluiden käyttäjiä että tarjoajia. Pahimmillaan seurauksena voivat olla kansanterveyden heikkeneminen ja merkittävät terveyserot sekä alueellisesti että eri kansalaisryhmiä ajatellen. Vuotuinen maksurasitus on monelle terveydenhuollon palveluja käyttävälle maassamme hyvin korkea. Siksi maksukatto on hyvä, niin kuin olen moneen kertaan sanonut.

Suomalaisten omakustannusosuus terveydenhuollon kustannuksista Oecd-maiden tarkastelussa on korkea. Vain Portugalissa potilaan maksuosuus ylittää Suomen tason. Meillä kotitalouksien rahoitusosuus terveydenhuollon kustannuksista on todella korkea, yli 20 prosenttia, kun se on aikaisemmin 90-luvun alussa ollut noin 15 prosenttia.

On kysymys terveystaloudellisista linjauksista. Maksukattoasia ei olisi pitänyt todella tuoda ilman kokonaistarkastelua nyt tähän käsittelyyn. Kokonaistarkastelussa olisi pitänyt maksujen korotukset, maksukatto ja myöskin verotuskysymykset sekä erilaiset tuet tarkastella. Samalla kun pitää pystyä tarkastelemaan kokonaisuutta, on nähtävä erilaiset ryhmät, jotka palveluja joutuvat käyttämään, ja erityisesti sairast, jotka joutuvat käyttämään hyvin monenlaisia palveluja, ei vain terveydenhuollon tai edes sosiaalitoimen palveluja. On palveluja, joita ei ole sisällytetty maksukaton piiriin. Se on ongelma.

Tässä yhteydessä haluankin todeta, että ensisijaisen toimeentulon parantaminen on myöskin nähtävä tärkeänä ja siihen on puututtava, jotta voidaan ehkäistä köyhyyttä ja syrjäytymistä muun muassa sairaudesta johtuen. Kunnat ovat hyvin erilaisessa taloudellisessa tilanteessa keskenään. Monet kunnat ovat joutuneet nyt jo korottamaan tuloveroprosenttejaan ja muita maksuja. Nimenomaan sairastaneiden pienituloiset kokevat nämä raskaina. Maksukorotukset ovat kestävämmän tapa korvata maksukatosta aiheutuvaa vajetta. Hallitusohjelmassahan tästä ei ole mainintaa.

Huolestuttavaa on myös se, että monissa kunnissa on nyt jo tehty ehdolliset päätökset talousarviokeskusteluissa ja -ratkaisuihin siitä, että maksujen korotukset otetaan käyttöön heti, kun se vain on mahdollista. Monissa kunnissahan nimenomaan erikoissairaanhoidon kustannukset ovat, jos eivät nyt täysin ryöstäytyneet käsistä, ainakin ylittäneet kaikki arviot. Mielestäni valtion tulee esittää kunnille maksukatosta aiheutuvan vajeen katteet eikä maksujen korotuksia tule muutenkaan pakottaa maksukattoasiaan.

Vielä haluan todeta sen, että erityinen ongelma on se, miten rajataan todella maksukaton piiriin kuuluvat. Tähän tulisi saada selvitys. Aukkoja muodostavat erityisesti lääkekulut, yksityisterveydenhuollon palvelut, hammashuolto, valtaosa fysikaalisista hoidoista, lyhytaikaisesta vuodehoidosta mahdollisesti vielä perittävä maksu. Samoin tulevat esimerkiksi erilaiset ruokavaliokustannukset joissain sairauksissa ja sosiaalipalveluista aiheutuvat kustannukset, kuten kotipalvelumaksut. Erityisesti huolestaa se linjavalinta, että meillä rikkaassa maassa talouskasvun aikana kehitellään maksujen korotuksia, kun tiedetään, että Norjassa maksukatto on 1 200 markkaa ja siihen kuuluvat lääkkeet ja avohoidon käyntimaksut. Sairaalahoidon Norjassa on täysin maksutonta. Ruotsissa 800 markan maksukaton saavuttamisen jälkeen voi käyttää niin yksityisiä kuin julkisiakin palveluja.

Ei ole oikein myöskään se, että tällä hetkellä näitä asioita kunnissa tarkasteltaessa vedotaan toimeentulotukeen. Sanotaan, että henkilöt voivat käyttää toimeentulotukea, mikäli eivät pysty terveydenhuoltomaksuja maksamaan ja palveluja käyttämään. Tämä on mielestäni huolestuttavaa.

Mietinnössä on eriävä mielipide ed. Veijo Puhjolta, jota siteeraan suoraan.

"Lausunnossaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta perustuslakivaliokunta katsoo, että palveluiden turvaamisessa jokaiselle asiakasmaksut eivät saa suuruutensa takia siirtää kyseisiä palveluja niitä tarvitsevien tavoittamattomiin. Valiokunnan enemmistö ei kuitenkaan kannattanut ehdotusta, etteivät asiakasmaksut saisi johtaa myöskään siihen, että palveluita tarvitsevat joutuisivat turvautumaan hallitusmuodon 15 a §:n 1 momenttia toteuttaviin viimesijaisiin tukimuotoihin eli nykyiseen toimeentulotukeen.

Asiakasmaksujen korotus muodostaa riskin asiakkaiden joutumiseen turvautumaan toimeentulotukeen, mitä riittävien palveluiden järjestämisessä kuitenkin tulisi välttää."

Se oli ed. Puhjon eriävästä mielipiteestä. Sitä ei varmasti ole kannatettu, mutta halusin sen lukea kuitenkin oman puheenvuoroni yhteyteen.

Yhden asian haluan vielä ottaa esille. Monissa kunnissa on vielä esimerkiksi budjetin käsittelyn yhteydessä ollut erilaisia lisämäärärahamomentteja, ja niitä on nyt leikattu eli vähennetty, niitä määrärahoja, joita on voitu käyttää esimerkiksi harkinnanvaraisina avustuksina vaikeissa tilanteissa erikoissairauksien ja vaikeiden, paljon kustannuksia aiheuttavien sairauksien kohdalla erityisanomuksesta. Niitä on nyt jätetty pois nimenomaan odottaen, että maksukatto hoitaa kaiken. Mielestäni ei saisi eteen tulla tilannetta, joka aiheuttaa eriarvoistumista ja epäoikeudenmukaisuutta ja ennen kaikkea terveyserojen kasvua.

21 Eero Akaan-Penttilä /kok: Arvoisa puheemies! Kyllä monenlaisia ajatuksia kiertää tämän alan ammattilaisen mielessä, kun kuuntelee salissa käytävää keskustelua asiasta, joka sinänsä pohjimmiltaan on hyvin tärkeä. Hämmästyttävän paljon tuntuu olevan tunnetta mukana ja sellaista kritiikkiä, joka ei kuitenkaan ole rakentavaa.

Hyvin herkästi toistuu se mielipide, että kaiken pitää olla maksutonta. Kaikki kuitenkin tässä maailmassa maksaa. Kysymys on vain tieteenkin siitä, kuka hoidon maksaa. (Ed. Stenius-Kaukonen: Mutta miksi monet maat sen antavat ilmaiseksi? Se on eettinen kysymys!) Hyvin harva puhujista on sanonut, että hoito on potilaalle maksutonta. Minusta tämän verran huolellisuutta pitäisi kaiketi toivoa. Ei ole mikään ilmaista tämän maailman katon alla.

Samaten muutamissa puheenvuoroissa mieliteitä rikkaista ja köyhistä heitellään hyvin kevyesti ilmaan, ja minusta on suorastaan vaarallista, että Suomessa kannatetaan sellaista systeemiä, jossa rikkaille — en kyllä tiedä keitä ne ovat — järjestettäisiin aivan erilainen terveydenhoito, ja se ratkaisisi tämän asian. Se olisi todellinen katastrofi, jos Suomessa näin tehtäisiin. Silloin mentäisiin Amerikan tapaan järjestää asioita, ja sitä minä en kyllä kannata.

Ed. Ihmäki käytti erittäin hyvän, asiallisen puheenvuoron monella tavalla ja sanoi yhdessä kommentissaan asian perusytimen eli sen, että järjestelmä on kunta- ja valtion rahoitteinen peruseriaatteiltaan ja perusrungoltaan, niin se Suomeen on rakennettu. Se on tärkeä asia.

Minusta asiaa pitäisi osata katsoa vähintään kansanterveyslain voimaan tulosta lähtien ja miettiä, miten kussakin kunnassa asiat sen jälkeen ovat toteutuneet. Siitä kehikosta tai kokonaisuudesta pitäisi nähdä, miten pientä osaa itse asiassa kyseinen lakimuutos näyttelee, joka kyllä on aika lailla jännä monella tapaa, miten se siinä toteutuu.

Tässä on kaksi eri asiaa. Toisaalta korotetaan tiettyjä asiakasmaksuja ja samanaikaisesti säädetään maksukatto. Katsoisin niin, että jos pelkästään asiakasmaksuja olisi korotettu ja perusteena olisi ollut pelkästään se, että kuntien rahoitustilanne pitää saada paremmaksi, minusta se olisi ollut epäterve perustelu. Mutta nythän on niin, että kuntien rahoitustilanteen takana ei ole se, että kunnat haluaisivat olla äveriäitä ja käyttää rahat jonnekin pörssiin tai mihin tahansa matkustamiseen, vaan kunnathan haluavat tätä kautta pitää peruspalvelut laadukkaina ja kunnossa, koska niiden taloudellinen tilanne on tosi hankala. Tällainen rahoitustilanteen parantaminen on perusteluna vähän kömpelö. Tämän takana, ed. Huotari, on laatuajatus. Yritän perustella tätä kaikkea vähän useammaltakin kantilta.

Jos kaikki halutaan kaikille maksuttomaksi, niin kyllä ihmisten, jos edustajat väittävät sen nostavan terveyspalvelujen laatua. Olen aivan päinvastaista mieltä. Sen sijaan kaikkien nostojen pitää olla kohtuullisia.

Jos ajatellaan esimerkiksi asiakasmaksuja, niin ihan asiallisesti ottaen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksukertymä oli 6 miljardia markkaa vuonna 1999. Asiakasmaksuilla kateetaan siitä nykyisin noin 10 prosenttia. Täällä on välillä ollut siitä aikamoinen huuto, että on suuri

vääryys kaikille, että näin pienellä määrällä korotetaan. Tällä kaikellahan on tarkoitus pitää systeemi kunnossa, niin että sairaita ihmisiä voitaisiin jatkossakin hoitaa. Ja kun tähän tulee mukaan maksukatto, 3 500 markkaa, niin kuinka moni teistä on tullut ajatelleeksi, että se on täysvakuutus siitä, että sairastutte te mihin tahansa Suomessa, vaikka tarvitsisitte uuden sydämen, teille ei tule mitään lisälaskua sen jälkeen? Se on kaikista halvin tapa. Useimmilla teistä on auto. Ed. Stenius-Kaukonen, jos teillä on auto, te maksatte vakuutusmaksuja pelkästään siitä autosta enemmän kuin tämä sairausvakuutusmaksukatto on. Täytyy osata verrata terveellisesti näitä asioita toisiinsa ja pitää sillä lailla laatu ja kokonaisuus kunnossa. Ei pidä polemisoida liikaa tätä asiaa. Minusta tässä maassa on myös hyvin toimentulevia ihmisiä, jotka osaavat hoitaa asiansa kunnolla. Kaikki tämän maan ihmiset eivät ole kurjia ja köyhiä. (Ed. Stenius-Kaukonen: Sairaudet ja köyhyys liittyvät yhteen!) Se on hyvin yksipuolinen, kapea sektori, jonka sisällä tämän salin keskustelu tänään kaikinensa on käynyt, ja sen takia puhun näin.

Sitten maksukaton vaikutuksista maksukertymään vielä lisää. Maksukatossa on lähdetty siitä, että kun potilaalla on muutama avohoitokäynti, esimerkiksi kolme terveyskeskuslääkärikäyntiä, kolme poliklinikkakäyntiä ja 22 laitoshoitopäivää, niin sillä saavutetaan maksukatto, jonka jälkeen kunta on velvollinen hoitamaan kaikki kulut. Potilaan omavastuu loppuu siihen. Minusta se ei ole mitenkään törkeästi ajateltu. Se on ihan selvä. (Ed. Stenius-Kaukonen: Entä lääkkeet?) — Siitä on oikeus olla vasemmalla eri mieltä. Minä istun tuolla toisella puolella. Sen takia minä olen toista mieltä ja sen takia puhun näin, niin kuin tässä nyt puhun. (Ed. Tiusanen: Eihän istumapaikan mukaan pitäisi mielipidettä muodostaa!) — Me olemme organisoituneet täällä tietyllä lailla. Oliko se uutinen ed. Tiusaselle? Ilmeisesti varmaankin.

Minä palaan vielä tähän 3 500 markan hintaan sillä lailla, että paljonko ohitusleikkaus, ed. Tiusanen, maksaa Suomessa? Se maksaa 50 000 markkaa. Pelkällä maksukatolla saa jokainen teistä tämän ohitusleikkauksen. On hyvä, että te kuuntelette, kiitoksia siitä, mutta minusta näitä positiivisia puolia pitäisi myös osata tähän heittää mukaan.

Näistä turhista käynneistä sanoisin sen, että niitä todennäköisesti on erittäin vähän. Minä en

hyväksy käsitettä turha käynti, koska se tarkoittaa sitä, että ihminen tullessaan tietää, että hän käy ihan huvikseen täällä vaan leikkimässä lääkäreiden ja hoitajien kanssa. Semmoisia potilaita olen omassa 20 vuotta kestäneessä yleislääkärityössäni nähnyt erittäin vähän. Käynnin takana on aina joku syy, joka vaikuttaa siihen.

Mutta sitä, mikä ohjausvaikutus tällä rahalla on, on tutkittu hyvin monella tavalla, ja me keskustelimme tästä myös valiokunnassa. Ihan selvästi on todettu, että raha vaikuttaa kroonisissa sairauksissa käyntimääriin. Missään en ole nähnyt, että esimerkiksi tapaturmien hoito olisi sen takia vaikeutunut, että se maksaa jotain tai ei maksa mitään. (Ed. Tiusanen: Jos on tajuton potilas!) Se on ihan selvä asia. Minä en halua niin hirveän pitkään tässä puhua. Minä voisin kertoa yhden aluesairaalan päivystysesimerkin: Lahdessa oli maailmanmestaruushiihtokisat, ja suuren mäen kilpailun piti alkaa aamupäivällä, ja sumun takia se siirtyi kuusi tuntia. Sinä aikana ei tullut yhtään potilasta, vaikka siellä kaikkina muina viikonloppuina oli potilaita. Ohjausvaikutusta on joskus hyvin ihmeellisilläkin asioilla näihin asioihin.

Potilaan omasta vastuusta täällä ei ole tainnut kukaan puhua mitään. Suurimmat kansanterveysdelliset ongelmat Suomessa ovat sydän- ja verisuonitaudit, mielenterveyshäiriöt sekä tuki- ja liikuntaelinsairaudet. Kaikkiin näihin ongelmiin auttaa, jos ihmiset eivät ole ylipainoisia, jos he harrastavat liikuntaa, jos he käyttävät korkeintaan kohtuullisesti alkoholia eivätkä tupakoi ollenkaan ja hoitavat oman perheensä asiat myös kuntoon. Tämä vaikuttaisi siihen, ettei tarvitsisi edes käydä lääkärissä. Se ei maksa kuin viitteliäisyyttä. Se ei maksa yhtään markkaa. Minusta tätä pitäisi korostaa myös. (Ed. Stenius-Kaukonen: Tässä meillä on yhteinen tavoite, ed. Akaan-Penttilä!)

Se, että täällä syyllistetään osittain terveyskeskuslääkäreitä, on minusta erittäin ikävää. Se, että syyllistetään myös muuta ammattitaitoista terveydenhuoltohenkilökuntaa, on vähintään yhtä ikävää tässä asiassa. Jos näistä asioista puhutaan, minusta kokonaisuus pitäisi tässä hyvin monella tavalla pitää oikein kunnolla näköpiirissä.

Ohjausvaikutuksesta sanoisin toisena esimerkkinä sen, että verratkaapa tätä asiaa oman autonne käyttöön ja huoltoon. Jos huolto ei lähimmällä huoltoasemalla maksa mitään, niin väitän, että kaikki käynte siellä paljon useammin

korjuuttamassa jotain venttiilin ääniä tai muita. Se on toinen puoli tätä asiaa. Jonkinlaiset kontrollit ja käyttäytymissäännöt meillä aina täytyy kuitenkin olla.

Vielä, rouva puhemies, olisin näistä maksuisista, vaikka tässä joutuu vähän pomppimaan, kertonut myös sen, kun kukaan muu ei täällä ole sanonut näitä muutoksia, mistä on kysymys. Hoitopäivämaksun korotus 10 markkaa. Se ei ole edes tupakkiasikin hinta nykyaikana. (Ed. Stenius-Kaukonen: Se on 4 tonnia kuussa!) — 4 000 on yli maksukorotuksen, edustaja, minun matemaatiikkani mukaan ainakin. Poliklinikkamaksu on plus 20 markkaa. Ainoa, joka nousee selvästi rivistä esiin, on päiväkirurgia, 150 markkaa, mutta sen verran varmaan ovat vasemmistonkin edustajat tietoisia, että sillä saa aivan eritasoista palvelua kuin kymmenen vuotta sitten. On täysin aiheellistakin nostaa siitä vähän enemmän rahaa. Todennäköisesti teidän omat palkannekin ovat tänä aikana nousseet aika paljon. (Ed. Huotari: Työttömyyspäiväraha ei ole noussut!) Ostovoi-masta en tiedä, mitä mieltä olette.

Arvoisa puhemies! Tässä oli muutamia ehkä vähän irtonaisia heittoja tähän keskusteluun. Mutta summa summarum näkisin, että tämä on aivan oikeaan suuntaan menevä toimenpide sen takia, että siinä toteutuu kaksi asiaa. Jos olisi ollut pelkästään maksujen korotuksesta kysymys, niin huolimatta tästä puheesta en olisi nähnyt sitä aiheelliseksi tässä järjestelmässä, koska sen tuotantovaikutus ei olisi ehkä silloin ollut niin merkittävä, että siihen olisi pitänyt mennä, mutta maksukatto turvaa sen suurkäyttäjillä. Se on turva ja puskuri. Se tuo kokonaisvakuutusmahdollisuuden. Se, että niiden omavastuu nousee, jotka kolme neljä kertaa vuodessa käyvät lääkärissä, on minusta täysin aiheellista.

²² **Juha Rehula /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä keskustelussa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain muutoksesta on se positiivinen asia, että tämän syksyn aikana kerran myös kokoomuksen kansanedustajat osallistuvat tähän keskusteluun. Niin kuin edellä ed. Akaan-Penttilän puheenvuorosta saatoimme kuulla, edelleen on arvoja, on arvovalintoja, joissa me edustajat eroamme toinen toisistamme.

Pyysin puheenvuoron aikanaan siinä vaiheessa, kun ed. Huotari puhui. Muutama kommentti, arvoisa rouva puhemies!

Näiden terveydenhuollon asiakasmaksujen lähtökohta on ollut se, että kuntatalouden rahoitusaliijäämää paikataan. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan näillä kerätään 379 miljoonaa markkaa. Se, että nyt syy vyörytetään keskustan niskaan, ikään kuin me olisimme tässä se syyllisjoukko, on sangen mielenkiintoista. Kyllähän tänne mahtuu, kyllähän näillä hartioilla ainakin kestää näitä asioita ylläpitää, mutta kyllä minä haluan kaikesta huolimatta muistuttaa, että tämä on ollut hallituksen yksimielinen esitys.

Ed. Stenius-Kaukonen toteaa, että eduskunnalla ei ole tähän asiaan valtaa. Olen omassa puheenvuorossani todennut, että ainoa keino, jolla me pystymme tähän asiaan tässä vaiheessa vaikuttamaan, on esittää lausuma, jossa me edellytämme, että valtioneuvosto ei asiakasmaksuasetusta muuttaisi. Tämä on meille kaikille täysin selvää. Tästä asiasta huomenna keskiviikkona kello 14 äänestetään. Sitten katsotaan, mitä tehdään. Alkäämme vyöryttäkö kunnallispäättäjien niskoille sellaista vastuuta, joka kuuluu meille. Sieltä löytyy esimerkkejä laidasta jos toisestakin siitä, kuka on toiminut oikein, kuka on toiminut väärin.

Tämä on tämän syksyn suurimpia asioita, ja käsitykseni mukaan vasemmistoliitolla — puolueen puheenjohtaja on hallituksen ministeri — on hallituksessa kaksi ministeriä. Käsitykseni mukaan myös eduskuntaryhmä viime viikkojen tulle van vuoden budjettiin liittyvän käsittelyn yhteydessäkin on ministeriensä esityksiä ollut tuke-massa ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Ed. Rehula, kaksi minuuttia! Voisitte jatkaa puhujakorokkeelta, jos haluatte.

Puhuja: Kyllä nyt riitti!

²³ **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Ed. Akaan-Penttilän puheenvuoron jälkeen tuntuu vähän turhalta käyttää tätä puheenvuoroa, mutta olin sen pyytänyt vastauksena muutamiin aikaisemmin esitettyihin kannanottoihin.

Tietysti pitäisi olla kauhean imarreltu siitä, että täällä koko ajan keskustellaan siitä, mitä kokoomus on tehnyt ja mitä kokoomus tekee ja mitä ed. Ihamäki sanoo. Mutta minusta pitäisi enemmän keskittyä kunkin edustajan siihen, mitä itse tekee ja mitä oma ryhmä tekee.

Ed. Tiusanen sanoi, että minun mielestäni kunnan pitäisi nostaa terveyskeskusmaksuja. En minä niin sanonut. Sanoin, että minusta tämänkin asian pitäisi olla kunnan itsensä päätettävä eikä sitä asiaa pitäisi liikaa kahlehtia, koska paljon suurempia asioita kunnissa päätetään. Monissa kunnissahan on päätetty, ettei terveyskeskusmaksua peritä, ja minusta se on täysin demokraattista ja oikeata hallintoa.

Ed. Lahtelalle haluaisin todeta, kun hän väitti minun sanoneen, että on turhia käyntejä terveyskeskuksissa, että en minä niin sanonut, koska en ole sitä mieltä. Ei pidä antaa väärää todistusta omien mielikuvien mukaan.

Lopuksi, on merkillistä, että kun täällä yrittää olla hallitusohjelman takana ja hallituksen linjoilla, saa jatkuvasti ryöpyt osa-aikaoppositiolta. Hallituspolitiikka nyt vain on sellaista, että ollaan joko hallituksessa tai ei olla.

²⁴ **Petri Salo /kok:** Arvoisa puhemies! Näin uutena edustajana olen aina kuvitellut, että kolmas käsittely on lakiesityksen sellainen käsittely, jossa keskustellaan siitä, hylätäänkö jokin lakiesitys vai hyväksytäänkö se. Nyt olen todennut, ettei kukaan täällä salissa, vaikka tätä lakia on hyvin voimakkaasti kritisoitu, ole esittänyt sen hylkäämistä, ei oppositio, eivät vasemmiston edustajat, jotka ovat käyttäneet puheenvuoroja. Olen oikeastaan kuunnellut nämä puheenvuorot jo kolmeen kertaan, kuinka sen sisältöön haluttaisiin vaikuttaa, mutta nythän on kysymys siitä, että huomenna äänestetään ainostaan hylkäämisestä tai hyväksymisestä. (Ed. Huotari: Äänestetään ponnesta!)

Ed. L. Hiltunen erittäin arvokkaasti kiinnitti huomiota siihen, onko tässä kysymys jonkinlaisesta ideologiasta. Ymmärtäisin niin, että ideologia silloin, kun hallitusohjelmaa laadittiin, oli ainostaan siinä, että todettiin, että kunnat joutuvat voimakkaaseen alijäämään tulevalle kaudella, noin 4 miljardia markkaa. On paljastunut myöhemmin, että ne saavuttavatkin ylijäämää. Kunnat halusivat edustajiensa mukaan nimenomaan, että niille lisätään tuloja ja nimenomaan sellaisiin osioihin, jotka aiheuttavat niille paljon kustannuksia. Tästähan on kysymys. En vain ymmärrä tätä keskustelua. Onko täällä salissa joku, joka haluaa, että tämä lakiesitys hylätään? Minä aion äänestää sen puolesta niitten kollegojen perustelujen mukana, joita täällä ovat ed. Ihamäki ja ed. Akaan-Penttilä useasti esittäneet. Tässä on

paljonkin hyviä puolia, jos se halutaan niin nähdä.

²⁵ **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. P. Salolle voisi heti todeta, että on se vaihtoehto, että ponnien puolestakin jotkut voivat äänestää. Siinä ei pelkästään ole hylkäämisestä tai hyväksymisestä kysymys. (Ed. P. Salo: Mitkä ovat ponnien vaikutukset?) Kolmannen käsitteilyn vaihe on se, ihan totta.

Itse asiassa pyysin puheenvuoron jossakin aikaisemmassa vaiheessa. Täällä puhuttiin siitä, että kunnille jätetään päätösvaltaa, ja tottahan näin on eli kunnat nostavat tai eivät nosta maksuja. Se minulla tässä koko ajan onkin huoli, ja heitän yhä ne rikkaat ja köyhät tähän, koska minä pelkään, että kun jostain syystä tämä yhteiskunta näköjään porvarisoituu yhä enemmän ja keskustan luen siihen porvariporukkaan ihan vahvasti, siellä on aika kovat arvot ja siellä juuri köyhimmät ihmiset joutuvat pulaan. Niistä meidän pitäisi kantaa huolta. Jotkut kokoomuslaiset edustajat toteavat, että Suomessa ollaan hirveän hyvinvointia ja täällä on paljon rikkaita ihmisiä. Se siinä onkin juuri, jos ei nähdä kuin niin se asia ja katsotaan keskiarvojen mukaan, niin on totta näin, mutta sitten on semmoisia, jotka ovat ihan alimalla oksalla. He ovat niitä heikoimpia, joista pitää pitää huolta ja joita ei saa heittää oman onnensa nojaan.

Ihan lopuksi ed. Akaan-Penttilälle voisi vastata, kun hän totesi, ettei ole olemassa turhia käynnejä eli saman kuin ed. Ihamäkikin, mutta kuitenkin tuli loppupuheenvuorossaan siihen, että jos huoltoasemat olisivat ilmaisia, maksuttomia, siellähän käytettäisiin autoa varmuuden vuoksi, onko siinä jokin venttiili vähän väljä. Koko tämä ideahan perustuukin siihen, että jos ihminen tuntee itsensä sairaaksi, hän menee etukäteen, että voidaan hoitaa se juttu eikä tarvitse mennä pitempään hoitoon, ettei pääse pahemmaksi.

²⁶ **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Rehulalle sanoisin, että kunnat päättävät itse siitä, mitä tekevät. Kajaanissa keskusta on suurin puolue, ainakin toistaiseksi, ensi kunnallisvaaleihin saakka. On hyvin todennäköistä tai on jo budjetoitu niin, että näitä maksuja nostetaan, ja siellä kaupunginjohtajasta lähtien kaikki odottavat, että kun maksuja nostetaan, saadaan pikkuisen lisätuloja. Mutta se ei edellytä sitä, ed. Ihamäki, että laatu nousisi, niin kuin te ilmeisesti toivoit-

te, että näissä yhteyksissä myös laatu nousisi, kun kunnat saavat lisärahoitusta terveydenhuoltoon. Ikävä kyllä se ei välttämättä kohdistu sinne.

Ed. Akaan-Penttilälle sanoisin, että kyllä tässä kohtaa pitää nimenomaan puhua köyhistä ihmisistä, koska nämä maksut kohdistuvat köyhiin ihmisiin. Työssä olevat ihmiset saavat työterveys- ja veyshuollon, ja mitä parempi palkka, sitä paremmat työterveys- ja veyshuollon etuudet. Näin se vain on, ikävä kyllä, ja varmasti tekin sen myönnätte. Minä olen kysynyt tässä yhteydessä aikaisemminkin ja kysyn vielä, minne unohtuivat kirkon nälkäröyhien ajatukset. Siellä puhuttiin pitkäaikaissairaista ja työttömistä ihmisistä. Työttömälle kymmenenkin markan korotus on iso raha, sitä on täällä ehkä vaikea ymmärtää, mutta minä ainakin tiedän, että 10 markan korotus tai 200 markan korotus on erittäin iso raha.

²⁷ **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Ihamäkeä arvostan erityisesti ja myös sitä, että hän yleensä aina on keskusteluissa mukana. Toivon, ettei hän pahastu siitä, että pyrin siteeraamaan hänen puheenvuoroaan — sehän on myös saatavana kirjallisena — kun hän totesi, että maksut pitäisi nostaa vuoden 1999 tasolle. Kritisoin sitä, ettei ole olemassa mitään maksuja vuoden 99 tasolla. Kaiken kaikkiaan voimme lähestyä maksukysymystä niin, että maksuja ei pitäisi olla lainkaan tai että niiden pitäisi olla hyvin matalat. On ihan lääketieteelliset ja myös epidemiologiset perusteet tähän asiaan tautien kehittymisen kannalta.

Ed. Akaan-Penttilälle, joka on myös lääkäri, haluaisin todeta, että itse olen tehnyt toistakymmentä vuotta myös muun kirurgian ohella päiväkirurgiaa ja totean, että se maksoi kymmenen vuotta sitten joko ei mitään terveyskeskussairaaloissa tai toimenpide maksoi 100 markkaa, olipa se polviartroskopia tai jokin muu hyvinkin vaativa operatio. Ed. Akaan-Penttilä, nyt se tulee maksamaan 400 markkaa.

Viittaan siihen, mitä ed. Huotari juuri sanoi, että köyhälle ihmiselle pienikin korotus merkitsee paljon.

Vielä yksi asia, ed. Akaan-Penttilä, köyhät ihmiset helposti unohtuvat tässä porukassa, jossa ei ole yhtään köyhää. Mutta ei pitäisi aktiivisesti heitä unohtaa, mihin puheenvuorossanne viittasitte ja halusitte unohtaa.

Ed. Lea Hiltuselle Norjan mallista vain, että se, että suomalaiset sairaanhoitajat käyvät siellä

töissä, johtuu siitä, että siellä ei ole oma terveydenhuollon koulutus kunnossa, ja toisaalta siitä, että siellä ei ole hoidon porrastusta.

Ed. P. Salolle lopuksi totean, että on hienoa, että täällä yleensä keskustellaan. Sen takia kai debatit ovat olemassa, ja ehkä tästä keskustelusta jotakin hyvääkin syntyy.

28 Liisa Hyssälä /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Pyysin puheenvuoron oikeastaan ed. Huotarin aikaisemman puheenvuoron innoittamana, jolloin hän totesi, että viime kunnallisvaalien jälkeen keskustaenemmistö Kajaanissa olisi ollut nostamassa terveystaksuja. Hän saman tien unohti kertoa syyn, että hän, ed. Huotari, itse oli myötävaikuttamassa siihen eduskunnasta käsin viime kaudella. (Ed. Pekkarinen: Näin on!)

Kun Lipposen hallitus päätti toteuttaa ylisuuret kuntien valtionosuuksien leikkaukset, niin kunniltahan meni edellytykset palvelujen toteuttamiseen ja ed. Huotari myötävaikutti siihen äänestämällä sen puolesta, että Lipposen hallitus teki nämä leikkaukset. Muistan hyvin sosiaalivaliokunnassa, jossa olin ed. Huotarin kanssa viime kaudella samaan aikaan, kuinka suuria vaikeuksia hänelle tuottivat nämä leikkaukset ja ylipäänsä viime kauden sosiaalipolitiikka, kun edes kädet eivät tahtoneet äänestykseen nousta, mutta sentään kämmenpuoli nousi, että jonkinlainen räpylä kaikilla oli pystyssä, että äänet saatiin lasketua.

Nyhdän on niin, että koko illan on kuultu koomuksen taholta erittäin myönteisiä arvioita terveyspalveluhintojen nostamisesta. Mitään poikkipuolista sanaa ei ole kuulunut salin oikealta puolelta siitä, että terveyspalvelumaksut nousevat. Ymmärrän kyllä hyvin, mistä se johtuu. Hyvätuloiset ja terveet hyötyvät maksujen korotuksista ja pienituloiset ja sairaat häviävät. Kun köyhyys, sairaus ja pienituloisuus kuuluvat yhteen, niin totta kai ollaan sille väestönosalle syysäämässä yhä suurempaa vastuuta koko terveydenhuollon rahoituksesta, jolloin hyvätuloiset pääsevät siitä kuin koira veräjästä. Tätä ei voi millään tavalla hyväksyä, ei pohjoismaiseen malliin eikä myöskään länsieurooppalaiseen malliin, koska meillä läntisissä teollisuusmaissa terveydenhuollon periaatteena on ollut yhteisvastuu, jossa verovaroin rahoitetaan terveydenhuollon palveluja kollektiivisesti. Mutta nyt meillä Suomessa ollaan siirtymässä siihen, että

asiakasmaksuilla rahoitetaan, jolloin siitä kollektiivinen vastuu on väistymässä ja vastuuta sysätään pienituloisille.

Tätä terveystaloudellista tavoitetta en voi käsittää, mikä se on ja mikä on hallituksen terveystaloudellinen tavoite. Sitä ei ole kuulunut, ei ministeriltä aikaisemmin tämän käsittelyn yhteydessä, ei kyselytunneilla, kun olen sitä tivannut, eikä myöskään yksikään hallituspuolueen kansanedustaja ole täällä kertonut, mikä on hallituksen terveystaloudellinen tavoite. Onko se terveyserojen kaventaminen vai mikä se on? Nyt on selkeästi osoitettavissa, että terveyserot ovat tässä maassa kasvamassa. Ne eivät ole kaventumassa vaan kasvamassa. Nämä maksut lisäävät terveyseroja.

Haluaisin kuulla näihin kysymyksiin todellakin myös ministeriltä vastauksen, ennen kuin näistä asioista äänestellään. Tällaista vastausta ei ole tullut. On ollut ikävää seurata tätä keskustelua, kun täällä kielletään ihan selkeitä tosiasioita. Koko hallitus on vastuussa tästä ja kaikki ne kansanedustajat, jotka ovat mukana hankkeen toteuttamisessa, ovat vastuussa. Toivon todellakin, että tiedotusvälineiden kautta saadaan kentälle oikea viesti siitä, mitä eduskunnassa todella tapahtuu, mitä sairaille ihmisille Suomessa ollaan tekemässä.

29 Jaana Ylä-Mononen /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Ed. P. Salo totesi, että täällä on vain keskusteltu, mutta kyllä tässä salissa on tehty esitys ja sitä on kannatettukin. Siitä nyt on jo tovi aikaa, laskisin, että noin kaksi tuntia vähintään, ja ehkä se tässä keskustelun tiimellyksessä pääsee unohtumaan.

Ed. Tiisanen totesi, että oleellista on se, että kun ei pääse hoitoon, niin se se vasta maksaa, ja tässä olen ehdottomasti samaa mieltä. Edelleen ed. Akaan-Penttilä käytti mielenkiintoisen myyntipuheenvuoron, mitä kaikkea mukavaa tällä maksukatolla voidaan saada, vaikkapa sydämensiirron. Kyllä minä katson, että sairaudessa on kärsimystä niin paljon, että maksukatto ei sitä korvaa ennen eikä tullen. Voisi sanoa, että tietysti on tärkeää, että ihmiset saavat tietää, mitä jokin toimenpide tai sairaalassa oleminen maksaa yhteiskunnalle, mutta se on aivan eri asia kuin nämä maksukorotukset tai maksukatosta keskusteleminen. Tosiasia on se, että köyhät ihmiset köyhtyvät näillä päätöksillä, joita nyt ollaan tekemässä.

³⁰ **Eero Akaan-Penttilä /kok:** Arvoisa puhe-mies! Lyhyesti muutamia kommentteja, koska niin moni on maininnut allekirjoittaneen nimeltä. Mutta sitä ennen aivan yleisesti sanoisin, että hämmästyttävän vähän täällä kukaan on puhunut siitä, miten kunnat pystyvät nämä asiakasmaksut toteuttamaan. (Ed. Pekkarinen: Aivan!) Minusta se on todellinen ongelma. Se on todennäköisesti suurin käytännön hankaluus, jonka tämä lainsäädäntö tulee luomaan. Ei vielääkään tiedetä, onko se miinuskirjakäytäntö vai onko se jokin muu. Tiedetään oikeastaan vain se, että mikään sähköinen viestintäkortti tai muu ei taida missään kunnassa vielä olla mahdollinen, ja se on hyvin vaikea ongelma. Mutta se ei ehkä ole niin lainsäädännöllinen asia ja siksi se on jäänyt vähemmälle. Vähän kyllä ihmettelen teitä purnaajia, että te ette tätä asiaa ole ottaneet esille, mutta minä halusin nyt sen kuitenkin tuoda esille.

Toinen puoli on se, kun täällä hyvin yleisesti heitellään, että terveystalousten käyttäjät ovat kaikki samanlaisia, että 20 prosenttia väestöstä käyttää 95 prosenttia Suomen terveystalouksista. Minä pyytäisin muistamaan tiettyjä tunnuslukuja eikä yleistämään kaikkia asioita aina liian voimakkaasti, vaikka meillä on jokaisella mielipiteen oikeus ja myös puhumisen oikeus, eikä niin?

Sitten näihin kommentteihin. Ed. E. Lahtelalle sanoisin, että hän ymmärsi väärin minun huoltoasemavertaukseni sikäli, että minä tarkoitin vain sillä sanoa, että aina kun on jokin maksu, niin se vaikuttaa siihen käyttöön. Minä en sanonut, että se on turhaa. Minä nimenomaan sanoin, että terveydenhoidossa minä olen nähnyt turhia potilaskäyntejä hirvittävän vähän. Minä pyydän, että ed. Lahtela pitää nämä asiat vähän erillään, ja jokainen teistä automiehistä kyllä ymmärtää varmasti yksityisesti, mitä minä täällä asialla tarkoitin.

Sitten ed. Huotarille sanoisin, että minä nimenomaan en sanonut täällä pelkästään köyhistä, että heidät jotenkin pitäisi sulkea tästä pois. Pois se minusta. Minä olen ihan tarpeekseni omassa työssäni nähnyt heidän vaikeuksiaan. Se on oma ryhmänsä, johon hyvin luontevasti kuuluu, ed. Huotari, myöskin tämä kirkon nälkätyöryhmän mietintö. Se on itse asiassa vaikea asia. On valitettavaa, että se ei kovin konkreettisesti näy, mutta se ei koske ollenkaan tätä käsiteltävänä olevaa asiaa. (Ed. Huotari: Nimenomaan koskee! — Ed. Stenius-Kaukonen: Mitä suurimmas-

sa määrin!) — Se on aivan eri asia. Jos te, ed. Huotari ja muut, jotka olette tämän alan ammattilaisia, väitätte, että se ainoa tapa ratkaista näitä asioita on tämä maksupolitiikka, niin meidän koko sosiaalihuoltomme on silloin epäonnistunut. Kirkon nälkätyöryhmän esiin tuomat ongelmat ovat erittäin polttavia. Ne koskevat pientä väestöosaa, mutta niitä ei ratkaista tällä lainsäädännöllä minun nähdäkseni ollenkaan. Tämän halusin erityisesti teille sanoa.

Sitten ed. Tiusaselle haluaisin sanoa päiväkirurgiasta, että hän otti esimerkiksi yhden aika yleisen toimenpiteen, siis polviniveltähystyksen ja siinä suoritettavat mahdolliset nivelkierukka-toimenpiteet ja muut. Minä luulen, että ed. Tiusanen tekee niitä itsekin omalla yksityislääkäri-vaatanottoasemallaan. (Ed. Tiusanen: En missään vaiheessa, vaan sairaalassa!) — Selvä, se oli ehkä sitten ylimääräinen mainos, jota ed. Tiusanen täällä halusi, kun hän näin sanoi. — Mutta se maksaa yhteiskunnalle joka tapauksessa paljon enemmän. Se on vaativa toimenpide, mutta niitä on paljon muita. Sappileikkaus tästä on minusta käytännöllisin esimerkki. Kun se tehdään nykyisillä tähytysmenetelmillä, niin muutamassa päivässä ihminen on työkykyinen. (Ed. Tiusanen: Se ei ole päiväkirurginen toimenpide!) Halutesaan hän voi mennä takaisin töihin. Vanhanaikaisella yläkeskiviillolla tehtynä, ed. Tiusanen ehkä muistaa sen, potilas oli kuusi viikkoa työkyvyttö, niin että kyllä näillä on ihan erilaista näyttöä, mutta meidän terveystaloustiedehän laahaa perässä näissä asioissa ikävä kyllä hyvin paljon.

Sitten ed. Ylä-Monoselle sanoisin vain, että se oli hyvin söötisti sanottu. Sairaus merkitsee aina kärsimystä. Se on ihan selvä. Kukaan ei sitä tässä salissa kenellekään halua, mutta se on ihan eri asia kuin tämä taloudellinen puoli, josta me nyt täällä hetkellä täällä puhumme.

³¹ **Mauri Pekkarinen /kesk:** Arvoisa puhe-mies! Kuten ed. Akaan-Penttilä edellä, myös minä johdannoksi sanon, että tulin korokkeelle puhumaan lähinnä sen takia, että minun tapauksessani ed. Huotarin täällä käyttämät molemmat puheenvuorot antavat aiheen muuttamaan kommenttiin, oikeastaan saman sisältöisiin kuin jo aikaisemmin lausuin, kun käsitelin sitä, minkälaisilta ed. Stenius-Kaukonen kannanonotot tämän asian tiimoilta elokuussa ja tänään täällä ja toisen ja ensimmäisen käsitelyn aikana ovat vaikuttaneet. Samaa sukua on kaikki se, mitä ed.

Huotari tässä on yrittänyt tämän keskustelun aikana kertoa eduskunnan pöytäkirjaan siinä ihanaissa toivossa, että tiedotusvälineet niistä poimisivat juuri sen hyvän, mikä vasemmistoliitolle tästä kenties olisi otettavissa, ja sen tölväisyn, jonka hän oman kotimaakuntansa pääkaupungin Kajaanin kunnan päättäjiä kohtaan omissa puheenvuoroissaan osoitti. Hän pesi samalla omat kätensä puhtaiksi niistä ratkaisuksista lähtien siitä, että se on kajaanilaisten syy, että siellä on jouduttu maksuja korottamaan, unohtaen ottaa aktiivisesti ja selkeästi omaa vastuuta siitä, minkä takia kajaanilaiset joutuivat tähän tapaan toimimaan. Tämä on syy, minkä takia haluan tässä vielä pari sanaa sanoa. Mutta ennen hieman tarkempaa sanojen käyttöä tuon asian suhteen haluan salin oikealle laidalle lausua tunnustuksen sanat, jotka mielestäni sinne kuuluvat. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ei kai keskusta pyri hallitukseen kokoomuksen kanssa?)

Kokoomuslaiset edustajat ovat tässä keskustelussa johdonmukaisesti puolustaneet sen ratkaisun anatomiaa, sisältöä ja perusteluja, joka ratkaisu on tässä käsittelyssä ja josta me nyt kolmannessa käsittelyssä olemme päätöksiä tekevässä. Näin se on kuin te kerotte. Kokoomuksen arvoperustasta voidaan tehdä tällaisia ratkaisuja ja sen arvo-perustan anatomian, jota sanaa käytin, ovat hyvin perustelleet useammatkin kokoomuksen kansanedustajat. Siinä mielessä heidän linjansa ja kantansa on johdonmukaista.

Mutta kovasti ihmetyttää todellakin, että vasemmalla, ennen kaikkea vasemmistoliiton piirissä, toimitaan niin kuin täällä toimitaan. Tietyllä tavalla se on koko parlamentaarisen järjestelmän toimivuuden kannalta perin ikävä seikka, että todella tehdään näin kuin tässä on tehty. Ensimmäin, kun hallitus antaa esityksen, tuomitaan se jyrkästi, haetaan suurta julkisuutta. Kun hallitus antaa esityksen ja jokin merkittävämpi hallituspuoluetta edustava kansanedustaja tuomitsee sen jyrkästi, niin taatusti nimi on lehdessä, niin kuin esimerkit kertovat esimerkiksi ed. Stenius-Kaukonen kohdalta. (Ed. Tiisanen: Pitäisi valittaa Helsingin Sanomiin!) — Näin on käytännössä mennyt.

Ei ed. Stenius-Kaukonen, ed. Tiisanen, ei hän sitä varten sitä kannanottoa julkisuuteen laittanut, että Helsingin Sanomat ei olisi sitä julkaisut, vaan hän laittoi sen sen takia, että Helsingin

Sanomat sen olisi julkaissut ja Helsingin Sanomat sen julkaisi. Ja hyvä niin, mutta kun ollaan siinä vaiheessa, että täällä ollaan ratkaisuja asiasta tekemässä, niin parlamentaariseen demokrati-
aan kai kuuluisi se, että jos on ollut elokuussa jotakin mieltä ja täällä tullut toiseen johtopäätöksen, että oli elokuussa väärässä, niin täällä pitäisi perustella, miksi oli elokuussa väärässä, ja puolustaa sitä kantaa, joka nyt enemmistön päätöksellä viedään täällä läpi. Tästä, ed. Stenius-Kaukonen, on pohjimmitaan kysymys. Jos parlamentaarinen demokratia toimii, niin se edellyttäisi edustajalta tätä.

Tietyllä tavalla samaa sukua tälle ed. Stenius-Kaukonen menettelylle on se, mitä todella ed. Huotari puheenvuorossaan sanoi. Panna nyt tässä eduskunnassa Kajaanin kaupungin päättäjät ikään kuin kantamaan vastuu siitä, että palvelumaksuja on siellä korotettu. Totta kai, he kantavat osavastuun siitä, mutta päävastuu, ed. Huotari, totta kai, on siinä tosiseikassa, että Kajaaninkin kaupungin ... Sattuneesta syystä pikkuisen tunnen sitä tilannetta, ihan siitä yksinkertaisesta syystä, että Kajaanin kaupunginjohtaja sattuu istumaan Suomen Kuntaliiton hallituksen keskustalaisessa hallitusryhmässä ja muutaman kerran me olemme tästä asiasta mielipiteitä ja näkemyksiä vaihtaneet. (Ed. Huotari: Nythän se selvisi-kin, mitä puoluetta hän on!) — No, tätä kautta tunnen vähän, te tunnette hirveän paljon paremmin sitä kainuulaista tilannetta, mutta jonkin verran me muutkin sitä tunnemme.

Vielä kerran, sitä varten kai palvelumaksujen korotusta ollaan tekemässä, miten hallitus on oman lakiesityksensä perusteluissa asian sanonut. Tavoite on kerätä rahaa lisää, aivan oikein ed. Ihamäki, se on se tarkoitus, mikä tässä on. Sen kieltäminen täällä, että ei tämä tarkoitus pohjimmitaan olekaan, ja sitten kumminkin äänestäminen sen saman puolesta, sitä on tavallaan tässä parlamentaarisessa demokratiassa tavattoman vaikea ymmärtää. Ed. Huotari ja ed. Stenius-Kaukonen, ennen kaikkea teitä kuuntelin käydyssä keskustelun aikana. Jos te selvästi myöntäisitte, että te nyt vain olette tässä omaksuneet kokoomuslaisen näkemyksen ja kannan, äänestäisitte reilusti sen puolesta ja ottaisitte selvästi vastuun siitä, mitä täällä teette, asia olisi täysin selvä ja reilua, mutta nyt me emme oikein voi ymmärtää teidän menettelytapanne. Te kierrätte ja kaarratte, yritätte säilyttää vastuun ensin oikealle, mutta

ette siinä onnistu. Sitten yritätte sen heittää kainuulaisille Kajaanin tapauksessa, ette te siinä kään onnistu.

Meidän, opposition, tehtävä, jos ei muuten media kerro teidän menettelytapanne epäloogisuutta, on tehdä niin lujasti työtä heti, kun joululta lomalle pääsemme, heti pitkin tammikuuta, että jossakin vaiheessa kainuussakin tiedetään, miten ed. Huotari täällä on käytännössä (Ed. Tiusanen: Ostakaa ilmoitustilaa Kainuun Sanomista!) menetellyt, taikka että Pirkanmaalla tiedetään, miten on toiminut ed. Stenius-Kaukonen, jota minä tavattomasti olen arvostanut ihan tähän syksyyn asti. Hän on paitsi ollut mielipiteiltään minusta sosiaalisen näkemyksen vankasti sisäistänyt henkilö, myös tähän saakka rohkeasti puolustanut mielipidettään. Ed. Stenius-Kaukonen, minä edelleenkin näen teissä juuri sen hyvän, minkä aina ennenkin olen täällä nähnyt, mutta nyt teidän rohkeutenne puolustaa omia pohjimmaisia näkemyksiänne horjuu, ja siitä olen tavattoman suruissani. Vielä teillä on aikaa muuttaa kantaanne tämän budjetin eduskuntakäsittelyn aikana. Tehkää se.

³² **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Ensiksi vastaan kuitenkin ed. Akaan-Penttilälle. Kyllä on niin, että maksujen korotus lisää köyhyyttä, siis se lisää köyhyyttä. Se ei pelkästään köyhdytä niitä, jotka ovat jo köyhiä, vaan näillä maksujen korotuksilla tulee lisää köyhiä.

Sitten ed. Hyssälälle sanoisin, kun minä olen aikaansaanut nämä valtionosuuksien leikkaukset. Varmasti muistatte, miten vaikeita asioita nämä minulle muun muassa olivat. Olen saanut osani myös Kajaanin kaupunginvaltuustossa siitä, koska olen tällä hetkellä ainoa ja viime kaudellakin olin ainoa hallituspuolueen edustaja kantamassa vastuuta muun muassa ex-kansanedustaja Kemppaisen syytöksiin siitä, miten minulla on ollut niin paljon valtaa, että olen voinut leikata juuri Kajaanilta niin paljon, enkä ole leikkannut Espoolta ja Helsingiltä, joilta olisi pitänyt leikata.

Sitten ed. Pekkarinen. Kajaanissa äänestettiin terveyskeskusmaksusta silloin, kun siellä oli vasemmistovihreä enemmistö, ja saimme estettyä terveyskeskusmaksun syntymisen. Se oli priorisointia. Me päätimme nimenomaan sen, että terveyskeskushoito on sellaista, mikä kanslaisten pitää saada ilmaiseksi. Sillä päätöksellä, joka heti porvarillisen enemmistön tultua voimaan tehtiin

perusturvalautakunnassa, äänestyksen jälkeen tietenkin — kokoomus ja keskust yhdessä tämän asian veivät ja vasemmistoliittolaiset, totta kai, vastustivat — ei ole ratkaistu Kajaanin taloutta. Kajaanin talouteen on vaikuttanut muun muassa se, että ylimpien johtajien palkkoja nostettiin. Kyllä siellä on myös tehty sellaisia päätöksiä, jotka olisi voinut jättää tekemättä. En syytä siitä kajaanilaisia. Minusta se ei ole paikallaan täällä.

Otin Kajaanin esimerkiksi kertoakseni vain sen, että kun kunta tekee itse päätökset, myös ne ovat poliittisia päätöksiä ja priorisointipäätöksiä. Siinä suhteessa keskustalaiset eivät ole puhtaita pulmusia, niin kuin täällä nyt kuulostaa, eivätkä myöskään siinä suhteessa, että mikäli muistini oikein tässä toimii, eikä se ollut niin, että terveyskeskusmaksu tuli juuri keskustan ollessa hallituksessa. Muistanko oikein, ed. Pekkarinen? (Ed. Pekkarinen: Vastaaan kohta!) — Taisi olla juuri niin. Hallituksessa ollessanne te aloititte perusterveydenhuollon maksullisuuden, ja nyt te täällä puhutte näitä korotuksia vastaan. Teidän logiikkanne pettää nyt tässä. Minä olen ollut koko ajan sitä mieltä, että perusterveydenhuollon ei tarvitse olla maksullista. (Ed. Pekkarinen: Ja äänestätte toisin kaiken aikaa!) — Te ette tiedä, miten minä äänestän. Minä teen sen täysin itsenäisesti, oman äänestysratkaisuni, en sen perusteella, mitä edustajat Rehula, Hyssälä tai Pekkarinen täällä minua yrittävät provosoida päättämään.

³³ **Marjatta Vehkaoja /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Minua ihmetyttää keskustan suuri huoli siitä, miten vasemmistolaiset maan asioita nyt hoitelevat. Teillä on erityisen suuri huoli siitä, miten me pärjäämme äänestäjien kanssa. Se on tietysti hyvin sympaattista osaltaan. Mutta minä haluan muistuttaa siitä, että me, jotka olemme uudelleen valituiksi tulleet täällä, olemme aika lailla kuitanneet vanhat syntimme, kun olemme päässeet uudelleen valituiksi, jopa senkin hallitusohjelman läpivieneinä kansanedustajina, joka viimeksi meidän eteemme asetettiin ja joka oli ehdottomasti erittäin vaikea nielaistava, varsinkin niille, jotka alaa tuntevat ja ovat sillä pitkään toimineet.

Ed. Pekkariselle: Me emme päättä terveysmaksuja eduskunnassa. (Ed. Pekkarinen: Se se juuri on!) Se on uskomaton väite. Te koko ajan pyöritte samassa liemessä, ja vaikka näin myöhään on

ilta jo mennyt, te ette vieläkään usko sitä. En tiedä, montako tuntia te vielä aiotte meille yrittää todistaa, että niistä päätetään täällä. Niistä ei päätetä täällä. (Ed. Pekkarinen: Kerätäänkö tällä 300 miljoonaa vai ei?) Sitä paitsi minä ihmettelen sitä, mikä on muuttumassa, jos ed. Pekkarinen on nyt sitä mieltä, että tämän tyyppisten erittäin vaikeiden kysymysten esissä ollen ei täällä eduskunnan salissa saisi problematisoida kysymystä eikä saisi käydä yhteiskunnallista keskustelua aiheesta. (Ed. Pekkarinen: Saa käydä!) Sitähän täällä muun muassa ed. Hyssäläkin toivoi. Hänhän kysyi omassa puheenvuorossaan, missä on hallituksen terveystalitiikka. Nimenomaan tämä on ydinkysymyksiä. Se on sitten kohtuuton ajatus, että uusi hallitus, joka on istunut vasta puolisen vuotta, voisi tuoda valmista purtavaa, laaja-alaista terveystalitiikkaa ohjelmaa tänne käsiimme, eikä sellaisena tietysti hallitusohjelmaa voida pitää. Hallitusohjelma on joukko toimenpiteitä, mutta ei se nyt ole mikään terveystalitiikka ohjelmakokonaisuus, josta ilmeisesti ed. Hyssälä haaveksi.

Sitten haluaisin sanoa sen, että kritiikki, joka täällä on eri suunnilta tullut, on aivan oikeaa, että maksukorotusten perusteena on ollut kuntien tulopuoli eivätkä ollenkaan terveystalitiittiset näkökulmat. Hyvät ystävät, kollegat, tämä seikka on mainittu myöskin valiokunnan mietinnössä. Se on myöskin hallituspuolueiden edustajien näkemys asiasta, että asiaa ovat hallinneet muut kuin terveystalitiittiset seikat. On sitten ikävä asia — minä sanoin sen jo edellisessä puheenvuorossa — että hallitusohjelman on tullut tällainen kohta, joka osoittaa, ettei ole asiantuntemusta ollut tällä kohtaa. (Ed. Väistö: Sen voi muuttaa!) Meilähän on nyt viisi senttiä asiantuntijalausuntoja, jotka todella osoittavat sen, että terveystalitiittisten korotus on hyvin hankala osuus tässä kokonaisuudessa. Siitäkin syystä olen halunnut mielusti korostaa sitä, kun nyt myöskin toimivallan jaon takia pallo siirtyy valtioneuvostolle joka tapauksessa, että sen piirissä tutustuttaisiin asiantuntijalausuntoihin hyvin ja sillä tavalla voitaisiin uudelleen arvioida sitä puolta asiassa.

Haluaisin sitten sanoa hallitusohjelmasta muutoin, että kun siellä on paljon syrjäytymisen ehkäisemiseen tarkoitettuja hankkeita, niin nyt meidän pitäisi hyvin tarkkaan katsoa, pääsevätkö nämä ohjelmasta ollenkaan esiin ja missä järjestyksessä ne mahtavat päästä sieltä esiin vai uhkaako käydä niin, että ne hankkeet menestyvät

paremmin, jotka palvelevat hyvinvoivaa väkeä. (Ed. Väistö: Niin aivan!) Tämä on se asia, jota me ainakin vasemmistopuolueissa tulemmme varmasti aivan lähikuukausien aikana nostamaan omassa keskuudessa esille ja vaatimaan tässä tiukkaa seurantaa.

Lopuksi haluan vain sanoa sen, että kunnallisen päätöksenteon merkityksestä tässä yhteydessä ei pidä vaieta. Itse tulen kaupungista, jossa on tähän saakka menty ilman, että terveystalitiittismaksua on lainkaan peritty. On kunnan oma näkemys tässä, haluaako se luoda hyvinvointiprofiilia. Siihen kuuluu sitten aktiivinen kannanotto siitä, minkälaista maksutalitiikkaa harrastetaan ja mihin ylipäätään kunnan verorahoja muutenkin käytetään.

³⁴ **Pentti Tiisanen /vas:** Arvoisa puhemies! On se tietysti hyvä, että meillä loistaa tuollainen puhdas omatunto oikean ja vasemman, mustan padan molempien laitojen keskellä, eli keskusta. On hyvä tietysti, että viritellään kysymyksiä, mutta muistetaan maksuasetusta ja sitä, miten se nostettiin siihen aikaan, kun ed. Pekkarinen oli ministeri, silloin, kun ed. Kankaanniemi, joka ei nyt ole paikalla, oli ministeri. Silloin sitä nostettiin ja tuotiin myös uusia maksuja terveystalitiittisairaaloille. Kotkan valtuusto, siis valtuuston enemmistö, oli silloin ilomielin, ed. Pekkarinen, nostamassa sitä maksua ja ottamassa sitä käytäntöön. Silloinkin, niin kuin nytkin, siellä oli täsmälleen kaksi kappaletta valtuutettuja 51:stä, jotka olivat ikään kuin hallituspuolueiden valtuutettuja. Nyt on edelleenkin tilanne tämä.

Olen todella sitä mieltä, että terveystalitiittisista syistä ei missään valtuustossa pitäisi mistään syystä lähteä nostamaan terveystalitiittismaksuja. Tällainen näkökulma on mielestäni kestävä.

Kotkasta haluaisin vielä todeta sen, että tällä hetkellä on tietysti jo laskettu, paljonko siitä tulisi kaupungille: 1,7 miljoonaa markkaa eli yksi tuhannesosa Kotkan kaupungin budjetista, joka on 1,6 miljardia. Tässä näemme kokoluokan. Ei Kotkan tarvitse nostaa näitä maksuja taloudellisista syistä. Siitä en tiedä, miten on jossakin Talvalkoskella tilanne, mutta ainakaan meillä Kotkassa ei ole tätä pakkoa.

³⁵ **Petri Salo /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Luulen, että Kajaanin tilanne on varmasti siinä mielessä ollut tarpeen, että kyllähän me kaikki tässä salissa tiedämme, että lääketiede kehittyi

hirvittävää vauhtia. Ihmisten tarpeet kasvavat vielä kovempaa vauhtia. Päivittäin tulee lehtiä, joista luetaan, kuinka uusia sairauksia pystytään yhä nopeammin ja paremmin hoitamaan. Sitä kautta nousee kysyntä ja sitä kautta kasvavat jonnit. Eli kyllä maksuilla myös pyritään ohjaamaan ihmisten käyttäytymistä siten, että ... (Ed. Tiusanen: Etteivät tulisi jonoon vai?) — Se vaikuttaa myös jononmuodostukseen. Se vaikuttaa välillisesti myös jonojen muodostukseen, ilman muuta se vaikuttaa. (Ed. Huotari: Niin että menevät yksityisiin?)

Sanoisin kyllä, että aika hyvin on mennyt niillä kunnilla, jotka eivät ole joutuneet terveyskeskumaksua ottamaan käyttöön. Se tietää, että niiden taloudellinen tilanne on ollut kohtalaisen hyvä. Sellaiset kunnat, joissa tilanne on ollut huono, ovat ensimmäisinä siihen valitettavasti joutuneet.

Erityisesti annan arvoa oppositiojohtaja Pekkariselle, että hän meille veljille oikealla antoi tunnustusta johdonmukaisuudesta, siitä että olemme seuranneet hallitusohjelmaa jo kahden hallituksen ajan ja aiomme edelleen jatkaa. Me aiomme huomenna äänestää esityksen hyväksymisestä. Nyt haluaisin tietää, miten oppositio käyttäytyy huomenna, kun ei ole tullut hylkäysesitystä.

³⁶ **Mauri Pekkarinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Mitä tulee äänestämiseen, jos se näin kiinnostaa, niin ehkä nyt on aikaa ottaa oppositiollekin joku momentumi ja jättää tässä yhteydessä kertomatta asiasta enempää. Seurataan, miten oppositio menettelee jatkossa.

Arvoisa puhemies! Vielä esityksestä ja perusteluiden kirjosta, joita esitykselle on esitetty, ja siitä taloudellisesta toimintaympäristöstä, jossa nyt näitä ratkaisuja tehdään, muutama ajatus.

Ensinnäkin kaikki me kai tällä hetkellä tunnustamme sen tosiseikan, että kuntien taloudellinen tilanne on eriytyneessä ja eriarvoistumassa erittäin nopeaa vauhtia. Pääsääntöisesti niissä kunnissa, jotka nyt ovat heikoilla, monissa jo nyt palvelut ovat valmiiksi saatavuudeltaan ja monesti jopa tasoltaankin heikompia kuin keskimäärin.

Mitä ratkaisua tässä nyt ollaan tekemässä? Tässä annetaan mahdollisuuksia kieltämättä muun muassa äsken sanotun tyyppisille kunnille päästä palkkahästä, kun ei kovin paljon muita ratkaisuja enää ole. Käytännössä se tarkoittaa sitä,

että tuon tyyppisissä kunnissa ne kuntalaiset, jotka niissä asuvat, ovat entistä suuremmissa vaikeuksissa, yhtäältä siksi, että jo valmiiksi palvelut, niitten taso tai saatavuus, ovat vähän heikommat kuin keskimäärin maassa, ja sitten vielä palvelumaksut niiltä osin kuin ne eri kuntien kesken eriytyvät, eriytyvät äsken mainitun tapaisten kuntien tappioksi. Tämä esitys omalta osaltaan, edustajat Huotari, Tiusanen ja Stenius-Kaukonen, eriarvoistaa kansalaisia, kuntalaisia. Viime kädessä kunta-käsitteen takaa löytyvät tietysti kuntalaiset, ja äsken kerrotulla logiikalla näin mielestäni käytännössä käy.

Toinen lisänäkökulma vielä. Unohdetaan kunta ja mennään vielä konkreettisiin yksilöön ja yksilöihin, katsotaan keitä koskevat kunnissa ne maksut, jotka tulevat nyt korotettuina käyttöön ainakin osassa kuntia. Muutaman sadan miljoonan markan verran, ainakin jonkin sadan miljoonan markan verran yhteisesti maksuilla ollaan keräämässä enemmän tuloja. Katsotaan, ketkä näistä eniten kärsivät. Ne ovat ne samat väestöryhmät, joilta Lipposen ykkönen ja Lipposen kakkonen ovat ottaneet suhteellisesti eniten.

Tulotulotilastot kertovat selvää, väijäämätöntä kieltä. Lukekaa tuposeton viimeisin selvitys. Mitä se selvitys kertoi? Se kertoi, että eivät vain eniten ansaitsevien yhden prosentin ja kaikkein vähiten ansaitsevien yhden prosentin välillä tulot ole kasvaneet, vaan eniten ansaitsevan viidenneksen ja vähiten ansaitsevan viidenneksen välillä tulot kasvavat erittäin vankkaa vauhtia, niin että jos väheneminen vähiten ansaitsevien kohdalla jatkuisi tätä vauhtia seuraavat 30—40 vuotta, nämä vähiten ansaitsevat eivät saisi enää palkkaa, ei sosiaalisia tulonsiirtoja eivätkä mitään, yhtään markkaa, heidän tulonsa olisivat kaiken kaikkiaan nolilla. Näin se on.

Keitä nämä ihmiset tulotulotilastoissa monta kertaa ovat? He ovat niitä eläkeläisiä ja lapsiperheitä, joilta Lipposen ykkös- ja kakkoshallitus on leikannut miljardimitassa. Tänä päivänä on vielä kolmannessa käsittelyssä kansaneläkkeen pohjaosan ratkaisu. Viime viikolla sen sisältö äänestettiin keskeisesti jo läpi jnp. Siinäkin kysymys on siitä, että näitä samoja henkilöitä, joita on satojatuhansia ihmisiä, noin 400 000 eläkeläistä — otan sen yhden kohderyhmän esille — huomattavan monta kertaa useammin kuin mitään muuta väestöryhmää näitä samoja kansalaisia kuritetaan myös näillä maksuilla. Kaikki me tiedämme, että jos me täällä sairastumme ja

meillä on asiaa terveysasemalle, me kävelemme sinne emmekä maksa penniäkään siitä. Mutta kun nämä eläkeläiset sairastuvat, elleivät tosi paljon sairasta, heidän kontolleenhan nämä lisärasitteet tästä tulevat, joita näillä päätöksillä te olette aikaansaamassa. (Ed. Stenius-Kaukonen: Tätähän me olemme täällä juuri kertoneet!) Näin katsoen sekä yhtäältä eri kunnissa asuvien välisessä vertailussa että toisaalta myös eri sosiaali-ryhmien, eri väestöryhmien välisessä vertailussa, kumpi tahansa näkökulma otetaan, aina se häviää on hivenen heikommassa asemassa oleva kansalainen ja kuntalainen. Tätä me tässä ratkaisussa kritisoimme.

Vielä kertaalleen: Totta kai voi olla tilanteita, niin kuin on ollut 90-luvun alkupuolella, että kailkilta piti ottaa, vyötä piti kiristää, kuitenkin niin, että kaikkein eniten otettiin niiltä, jotka olivat kaikkein vauraimpia. Koskaan Suomessa — olen kymmenen kertaa sen sanonut, mutta sanon sen vielä kertaalleen — kaikkein äveriäimpien verotusta ei ole kiristetty kertaakaan sodanjälkeisen Suomen historiassa niin kuin tehtiin Ahon hallituksen aikana. Se oli ihan oikein, koska se oli ainoa tapa saada vaurain väki vastuuseen, osaltaan kantamaan vastuuta siitä taakanjaosta, mikä silloin piti kantaa. Siinä yhteydessä joutuivat myös pienempituloiset kansalaiset valitettavasti kantamaan oman siivunsa. Puolustin silloin sitä ja puolustan nytkin sitä, että näin tapahtui.

Mutta nyt, mitä on tapahtumassa? Kansantulon kakku kasvaa kymmenillä miljardeilla markoilla, vähintään 30 miljardilla markalla vuodessa jo monetta vuotta perä perää. Siitä huolimatta, että näin käy, löytyy niistä väestöryhmiä, en käy kertaamaan, äsken mainitut esimerkit puhuvat puolestaan, joita nyt rokotetaan tässä tilanteessa, jotka eivät saa lisää siivua sitä kakusta ensinnäkään ja joiden maksettavaksi sen lisäksi tulee uusia rasitteita tyyliä nämä palvelumaksut, nämä asiakasmaksut.

Aivan viime sanoikseni — sitten lopetan tästä asiasta keskustelemisen, omalta osaltani annan rauhan muille — mitä vielä tulee ed. Huotarin puheenvuoroon Kajaanista, Suomen sivu on näitä kuntia, ed. Huotari, joissa te käyttäydyste todella samalla tavalla. Kun te täällä ensin näitä maksuja korotatte tai kunnilta leikkaatte, sen jälkeen kunnissa, joissa te olette selvänä vähemmistönä, te voitte äänestellä siellä mitä tahansa ja luottaa siihen, että teidän kunnissanne, eri paikkakunnilla, löytyy se enemmistö, milloin se on

kokoomuksen ja keskustan enemmistö, jossakin tapauksessa sosialidemokraattien ja keskustan enemmistö, joka pitää sen budjetin jollakin tavalla kasassa, että menot ja tulot ovat suurin piirtein kasassa. Teille jää vapaus äänestellä, niin kuin nyt teidänkin esimerkinne paitsi Kajaanista, myös Raahesta kertovat, jossa olin pari päivää sitten käymässä.

³⁷ **Esa Lahtela /sd:** Rouva puhemies! Itse asiasa ed. Petri Salo sanoi sen, mitä minä olen pelännyt koko ajan ja mikä muissakin puheenvuoroissa on tullut esiin, eli sen, jotta maksuilla ohjataan hoitoon hakeutumista. Sehän tässä koko juu on, että jos se ohjaa hoitoon hakeutumista juuri niiden ihmisten osalta, köyhimpien ihmisten osalta, jotta he eivät pysty menemään tai jostain syystä ei kannata mennä, sehän on silloin varmasti kokoomuslaista politiikkaa, mutta se ei ole oikeudenmukaista eikä sitä politiikkaa, mitä pitäisi harrastaa, vaan köyhemmät se ongelma onkin.

Ajattelin kuntien päättämisestä jotain vielä sanoa. Kyllä se siitä joka tapauksessa kiinni on, jotta mihin se painopiste asetetaan. Ed. Pekkarinen messusi edellisessä puheenvuorossa siitä aiheesta. Olen yhä edelleen sitä mieltä, että niissä kunnissa, joissa on enemmän semmoista porvarillista voimaa hallinnossa, siellä on kovemmat arvot. Sen näkee muuten tässä eduskunnassa ihan samalla tavalla. Kokoomuslaiset nielevät tämän ja toteavat, että tämä on juuri oikeata politiikkaa. Saman tyyppistä on tuolla kunnissa, saman tyyppinen ajattelu, jotta jotka ovat rikkaampia, ovat sitä mieltä aina, jotta maksakoot siitä ja miksi köyhät tulevat jalkoihin. Hyvänen aika, pankinjohtaja Voutilainen sanoi, että köyhät pois pankaista. Mihin se muuttuu tämä asenne? Sen takia olen joskus miettinyt, voisiko olla niin päin, jotta kansalaisten mahdollisuus kasvaa kunnallisdemokratiassa, jos kunnissa on mahdollisuus päättää yhä enemmän näistä asioista. Mutta pelottaa se tilanne, kun ihmiset ovat menettäneet toivonsa, niin löytyykö sitä. Menevätkö he äänestämään edes? Sen takia, kun rikkaat äänestävät ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä!

Puhuja: Tämä riittää oikeastaan näin iltamyöhällä.

³⁸ **Liisa Hyssälä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vehkaoja myönsi, että terveystalouden kokonaisuus ei ole tämän asian kohdalla kyllä hahmottunut. On todella ikävää, kun näin on, että silti lähdetään yhtä palaa tästä kokonaisuudesta muuttamaan eikä kuitenkaan ole tutkittu, miten se tässä kokonaisuudessa vaikuttaa, vaikka tietenkin voimme aavistaa, että se vaikuttaa kysyntään.

Ed. P. Salonen logiikkahan olikin se, että maksuilla ohjataan käyttöä ja tällä tavalla estettäisiin jonoja. Tämän logiikan mukaan maksuja pitäisi paljon reilummin korottaa, niin että ei olisi kysyntää eikä olisi jonoja eikä varmasti tulisi vaikeuksia siellä jonossa oleville ihmisille.

Nyhtämällä selvästi ohjataan terveystaloutta päätöksentekoa kuntien sosiaalitoimen luukuille. Meillä on tällä vuosikymmenellä jo todettu, että toimeentulotukimenot ovat asiakasmaksujen korotusten myötä kasvaneet. Vuonna 97 yli 60 prosenttia kunnista ilmoitti, että toimeentulotukea on myönnetty parin edellisen vuoden aikana aiempaa enemmän kuntien terveydenhuollon maksuihin. Nyt sosiaalityöntekijät pannaan toteuttamaan terveystaloutta, kun terveystalouden suunta on hallituksella täysin hämärä eikä ole kirkastunut, ja yhä enemmän summamutikassa sosiaalityöntekijät siellä valikoivat, keille tätä tukea annetaan, ketkä siellä luukuilla sattuvat olemaan, ja ohjaavat sillä tavalla maan terveystaloutta. Tavoite on kyllä siis kerta kaikkiaan hämärtynyt. Kyllä terveystalouden tavoite pitäisi valiokunnankin ensin määrittellä, ennen kuin lähdetään tuomaan tänne näitä raakile-esityksiä.

³⁹ **Eero Akaan-Penttilä /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä keskustelu on ollut niin peräti poliittinen ja vain osittain terveystaloutta, mikä tietysti on sinänsä hyvä, nämä molemmat ovat. Ajattelin kuitenkin kerrata nyt uudestaan, että käsiteltävänä oleva laki koskee vain noin 20:tä prosenttia niistä potilaista, joita Suomessa on. Toivoisin, että se muistettaisiin. (Ed. Tiusanen: Miten niin?) — Se on esittelyteksteissä, ed. Tiusanen, luettavissa. Voitte lukea sen sieltä aivan hyvin.

Toinen asia on maksukatto ja siihen kuuluvat asiat. Jos se on 3 500 markkaa vuodessa, kuinka paljon se on kuukaudessa? Se on vajaa 300 markkaa, se on noin 10 markkaa päivää. Me puhumme siis semmoisesta summasta emmekä jostain ai-

van muusta summasta emmekä koko väestöön kohdistuvasta asiasta, olkoonkin, että se on joillekin ongelma. Mutta minä olen kokenut tämän niin, että tämä suurennetaan kaikkia koskevaksi yhtäaikaista. Minusta se on silloin poliittista keskustelua, ja silloin meidän terveystalouttamme ei onnistu. (Ed. Tiusanen: Se koskee kaikkia suomalaisia!) Tyypillinen suomalainen potilas käy terveyskeskuksessa alle kaksi kertaa vuodessa. Meidän papereissamme valiokunnassa on laskennassa ihan selvästi osoitettu, että tiedä, se ei ehkä vasemmistoa kiinnosta, että jos käy kolme kertaa terveyskeskuksessa ja kolme kertaa poliklinikalla, se tekee 540 markkaa vuodessa. Se on tyypillisimmän potilaan vuosikulut tähän asiaan ja piste. (Ed. Vehkaoja: Se on paljon!) — Se on alle kaksi tankillista bensaa. Se ei ole kuitenkaan sen enempää. (Ed. Vehkaoja: Se on paljon!) — Koska en tupakoi, en osaa sanoa, paljonko se on sitä, ja veikkaan, että alkoholiin hyvin monet käyttävät paljon enemmän vuodessa kuin tämä summa olisi. Heittelen näitä vain sen takia, että vastuunalaiset edustajat vähän ajattelisivat, millä tärkeystasolla te kohdennatte tätä keskustelua. Minusta koko asian suurin ongelma on, kuten sanottu, toteutuksessa, siinä, miten kunnat tämän toteuttavat. Ihmettelen sitä, että vasemmistoliitto ei siitä kanna huolta, että teidän kohderyhmänne mahdollisesti joutuu miinuskirjojensa kanssa tosi suureen ongelmaan, jos siellä taltioidaan tilastoja väärin. Se on aina mahdollista näissä asioissa. Minusta siitä pitäisi kantaa huolta.

Sitten varsinaiseen, koko tähän itse äänestysasiaan ja lain käsittelyyn. Ed. Pekkariinen käytti aivan oivallisen analyttisen puheenvuoron. Jäin oikein miettimään sitä, miten tällaisen kokeen parlamentaarikon silmä siihen näin hyvin iskikään, sillä vasemmistoliitto on minusta tässä kyllä aika jännällä vedenjakajalla. Me olemme täällä monta tuntia kuunnelleet teidän keskusteluanne siitä, miten näihin asioihin ei pidä puuttua. Tässä on kaksi asiaa, jotka on sanottu hallitusohjelmassa, ja te olette hallituspuolue. Minusta on aika mielenkiintoista, että te olette koko ajan vastustaneet selvästi asiaa, mihin te muualla olette sitoutuneet. Minusta se antaa luottavuudesta vähintäänkin mielenkiintoisen kuvan. (Ed. Huotari: Samoin kuin teidän tänään!) — Me olemme tänään täysin systemaattisesti puolustaneet hallitusohjelmaa. Rupean epäilemään lukutaitoani, jos tästä asiasta tulee riita.

Toisaalta, menkääpä ajatuksissanne eteenpäin. Kun te puhutte näin, kyllä logiikka tarkoittaa sitä, että teidän pitäisi vastustaa tätä, kun tämä tulee varsinaiseen äänestykseen. Se pitää sisällään, arvon vasemmistolaiset, sen, että te vastustatte myös maksukattoa, minkä jälkeen te olette sitä mieltä, että teidän kohderyhmänne ääntäjillä ei tarvitse olla edes maksukattoa. Minun logiikkani ei riitä seuraamaan teitä, mutta sen takia minä varmaan istunkin täällä toisella puolella. Jos te olette toista vastaan, te olette silloin molempia vastaan. En ymmärrä, miten hallitusohjelman olette voineet hyväksyä. (Ed. Vehkaoja: Ei eduskunnassa pärjää mustavalkoisella ajattelulla!) — No niin, joko välihuudot, rouva puhemies, loppuivat?

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Ei saa häiritä puhujaa!

Puhuja: Sanoisin vielä sen, että täällä nähdään ihan valtiontaloudellisia ongelmia tämän kaiken keskellä ja jotenkin moititaan sitä, että yritetään kokoomuksen toimesta ehkä enemmän kuin muiden myös lyhentää valtion velkataakkaa. Kyllähän sen takana on surullinen totuus, että siellä ovat vain lastemme velkataakkaan tai lastenlapsiemme velkataakkaan liittyvät asiat. (Välihuuto vasemmalta) Ne eivät kuulu mielestäni tähän asiaan, mutta koska salista on heitetty tällaisia eväitä tähän mukaan, nämä halusin vielä tuoda teidän huomioon.

Sitten ed. E. Lahtelalle aivan lopuksi. Tämä hoitoon hakeutuminen, josta edustaja toistuvasti puhuu, on erittäin monimutkainen asia. Pitäisi tarkemmin ajatella, minkälaisesta hoidosta on kysymys. Hoitoa on niin monella eri tasolla pääsääntöisesti. On sairaalahoitoa, terveyskeskuksissa annettavaa, on äkillistä, on tapaturmia, on kroonista, on terveystarkastuksia, on ennalta ehkäisevää. Minusta se huitaisu vain, että hoitoon hakeutuminen niin tai näin, on huolimaton asiain käsittelyä. Kun kovista arvoista puhutaan, minä olen samoista kovista arvoista huolissani, mutta aivan eri foorumilla, en näiden asioiden sisällä, jossa on kysymys kymmenestä markasta päivässä. Sen sijaan se, että kovat arvot muualla maailmassa jylläävät tavalla, joka voi olla vaaraksi, olisi aivan erilaisen messun paikka.

⁴⁰ **Timo Ihämäki /kok:** Arvoisa puhemies! Ed. Salolle haluaisin todeta, kun hän sanoi tämän

olevan jo toinen hallitus, jonka ohjelmaa kokoomus on toteuttamassa, että tämä on jo kolmas.

Täällä on arvosteltu Ahon—Viinasen hirmuhallitusta ja täällä on arvosteltu Lipposen ensimmäistä hallitusta ja täällä arvostellaan nyt Lipposen toista hallitusta ja näiden hallitusten toimintaa. Oltakoon näistä asioista mitä mieltä tahansa, Suomi on nyt melkoisessa nousussa.

Arvoisa puhemies! Olemme täällä säätämässä lakia, että palvelun käyttäjän suorittamille asiakasmaksuille säädettäisiin vuotuinen enimmäismäärä eli maksukatto. Näin siksi, ettei erityisen paljon terveydenhuollon palveluja käyttävien vuotuinen maksurasitus nouse kohtuuttoman korkeaksi. Olemme keskustelleet täällä 3—4 tuntia tästä asiasta. Kukaan ei ole kertonut ääntävänsä lakia vastaan. Kaikki ovat tämän lain hyväksymässä.

Arvoisa puhemies! Minustakin maksukatto on hyvä asia.

⁴¹ **Juha Rehula /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Minun laskuoppini mukaan, kun lähdetään nykyisen valtioneuvos Holkerin hallituksesta, kokoomus on nyt neljättä perättäistä kautta opettelemassa vallankäyttöä. Ei se ole enää mitään opettelua, vaan he osaavat sen erittäin hyvin, koska täällä on kuitenkin vasemmistolla huomattavasti enemmän edustajia kuin kokoomuksella ja rkp:llä yhteensä.

Se, miksi pyysin puheenvuoron, arvoisa rouva puhemies, liittyy kuntien itsehallintoon ja kunnallisen päätöksenteon arvostukseen. On todella hienoa, että tämäkin asia on tässä yhteydessä nostettu esille, kun on vastuuta ikävistä päätöksistä kuntapäätäjille vyörytetty. Sen täällä on oppinut, että kunnallinen itsehallinto on arvossa vain silloin, kun se on tarpeellista ja tarkoituksenmukaista, niin kuin talon fraseologiaan hyvin kuuluu. Tästähän ovat osaltaan kertomassa menneen viikon tapahtumat ja se, mitä hallitusryhmien neuvottelujen aikana on käsitelty ja päätetty.

Arvoisa rouva puhemies! Ed. Huotarille sanon vielä sen verran, että kyllä teillä näitä Ahon hirmuhallituksen töitä on ollut aivan riittävästi aikaa korjata. En ole itse ainakaan omalla valtiopäivämieskokemuksellani nähnyt yhtään esitystä, että vasemmistoliitosta olisi esitetty, että terveydenhuollon maksuista tulisi luopua. Tämäkin on aloitteellista hommaa, jossa me yksittäiset ri-

vikansanedustajatkin pystymme oman touhumme touhuamaan niin halutessamme.

⁴² **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen on siirtynyt työhuoneeseensa työskentelemään, ei ole nyt paikalla, mutta kuitenkin käytän puheenvuoroni. Hän hyvin ikään kuin loukkaantuneeseen sävyyn puhui siitä, että vasemmistoliitto on kunnissa vastustamassa esimerkiksi terveyskeskusmaksujen tai muiden maksujen nostamista. Kuitenkin tilanne on hyvin monissa kunnissa se, että sen sijasta haluaisimme nimenomaan tukea terveydenhoidon, sairaanhoidon toimintaa kuin rakentaa esimerkiksi turhia halleja, teollisuushalleja, maksaa erilaisia konkurssimaksuja, konsulttipalkkioita, edustusmenoja, matkakustannuksia, elämys- ja happening-keskuksia. Me haluamme tietysti tukea tavallisen ihmisen, kuntalaisen, elämää. Kai siihen kunnanvaltuutetuilla on oikeus ja velvollisuus, huolimatta siitä, että vasemmistoliitto on Lipposen I ja II hallituksen hallituspuolue. Eivät nämä kaksi asiaa, enkä usko muidenkaan hallitusryhmien kohdalla, sulje tätä mahdollisuutta ja oikeudenmukaista työtä pois.

Haluaisin vielä ihan lopuksi todeta, että tämä on kai sitä arvokeskustelua, siksihän tätä on monta kertaa tänään täällä nimitetty. Maksukatto on minunkin mielestäni, ed. Ihamäki, hyvä asia. Siitähän toki lakiesitys on, eikä muusta. Olemme tämän lisäksi keskustelleet maksuista.

Ja aivan lyhyesti, puhemies, haluan vielä todeta ed. Akaan-Penttilälle, kun hän viittasi ed. Esa Lahtelan puheenvuoroon, että esimerkiksi epä-määräistä vatsavaivaa selvitetessä maksu on edessä ja sitä ei tapahdu ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia! Siirtykää puhujakorokkeelle, jos haluatte jatkaa.

Puhuja (korokkeelta): Puhemies! Ed. Akaan-Penttilä, kun epä-määräinen vatsavaiva pitäisi selvittää, siinä on kynnys, siis kynnys on se maksu mennä tutkimukseen ensinnäkin terveyskeskukseen, poliklinikalle, röntgentutkimukseen — kaikki maksavat. Ja taustalla saattaa olla vaikkapa paksusuolen pahanlaatuinen kasvain, jolloin kynnyksen aiheuttama viive pahentaa sairautta, sairaus etenee ja saattaa olla potilaille kohtalo-

kas. Joka tapauksessa hoito on vaikeampaa myöhemmin. Näin sen voi sanoa yksityiskohtaisesti.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

⁴³ **Marjatta Vehkaoja /sd:** Arvoisa herra puhemies! Toivoisin, että voisin nyt puolenyön koettaessa saada sen mahdollisuuden — en saanut sitä mahdollisuutta, että tämä olisi ollut viimeinen puheenvuoro. Nimittäin aion perustella kuitenkin tätä pitkää keskustelua paitsi kansalaisten tarpeilla myös sillä, että kun meillä vaihtui puhemies nyt, kaikki puhemiehet lienevät saaneet osansa kuulla asiakasmaksukeskustelusta nyt kolmannessa käsittelyssä. Siinä mielessä oli erittäin tärkeää hieman venyttää keskustelua.

Asiasta vakavampaan. Mielestäni on ihmeellistä, että täällä on pitänyt monta tuntia puhua siitä asiasta, että eduskunta ei päättäneistä maksuista. Olin jo huolissani senkin johdosta, että näytti, että äsken jopa kokoomuksen leirissä kuviteltiin, että maksuista täällä päätettäisiin. Ei sellaista vaihtokauppaa nyt voi tehdä, että jompaakumpaa maksuja tai maksukattoja. Me päätämme vain maksukatosta.

Onhan tämä keskustelu paljastanut sen sinänsä ennestään tiedossa olleen asian, että oikeistossa ja vasemmistossa ajatellaan näistä asioista aika lailla eri tavalla. On myös valotettu syitä, miksi hallitusohjelmassa on tällainen lipsahdus tapahtunut. Se on ollut asiantuntemattomuutta. Siinä mielessä minusta olisi rehellistä puhua nimenomaan siitä, että se on asiantuntemattomuutta. Jos te lääkäreinä taikka tohtoreina huomaatte, että teiltä on puuttunut tietoa, minä sanoisin, että on ammattieettisesti silloin oikein arvioida uudelleen. Juuri sellaista uudelleenarviointia tietysti toivoisin. Ennen kaikkea se ministeri, joka nimensä kirjoittaa esittelyyn, kantaa erittäin suuren henkilökohtaisen vastuun, koska hallitusohjelman jälkeen on tässä asiassa kertynyt niin paljon uutta faktaa. Minä olen hyvin tyytyväinen siitä, että me emme joutuneet eduskunnassa pakkoratkaisun eteen.

⁴⁴ **Kari Myllyniemi /kesk:** Herra puhemies! Ed. Tiusanen kolmannen kerran, mitä olen tänä

iltana ehtinyt kuuntelemaan, jotenkin sekoitti taikka hämmensi kunnan asioita siinä mielessä, että hän kertoi, kuinka rahoja tuhlaataan urheiluhalleihin ja näyttelytiloihin jne. eikä rahoja sen sijaan käytetä esimerkiksi vanhusten hoitoon. Ed. Tiusanenkin on varmasti kunnallispoliitikas mukana ja tietää, että nehan ovat aivan eri rahaa ne investoinnit kuin toimintamenot. Toimintamenoja, joilla vanhuksia hoidetaan, pitää kerätä veroilla ja maksuilla, ja poistoihinkin pitäisi riittää rahaa. Mutta investointiin esimerkiksi urheiluhalliin voidaan ottaa velkaakin. Siinä jollakin tavalla, ehkä kuulin väärin, vaikutti siltä, että ed. Tiusanen sotki kaksi asiaa keskenään.

45 Pentti Tiusanen /vas: Arvoisa puhemies! Tämä on vastaus ed. Myllyniemelle. Totesin, että meidän pitäisi mieluummin tukea terveydenhoidon ja sairaanhoidon toimintaa kunnissamme kuin maksaa erilaisia konsulttipalkkioita, edustusmenoja, matkakorvauksia, erilaisten teollisuushallien konkurssimenoja tai laittaa rahaa erilaisiin elämys- ja happening-keskuksiin. Sanaa "urheiluhalli" en maininnut.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

5) Hallituksen esitys vuodelta 2000 suoritettavaa vakuutetun sairausvakuutusmaksua ja työnantajan sosiaaliturvamaksua koskevaksi lainsäädännöksi

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys HE 151/1999 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 21/1999 vp
Lakialoite LA 118, 123, 142, 151/1999 vp
Toivomusaloite TA 397, 410—412, 422, 429, 452, 462, 473, 477, 500/1999 vp

Toinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista, joista toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

¹ Juha Rehula /kesk: Arvoisa herra puhemies! Eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistaminen on ollut eräs kuluvan syksyn voimakkaimmin tuntoja ja mielipiteitä herättänyt asia. Tämän aisti erinomaisesti asian toisen käsittelyn yhteydessä viime viikon perjantaina. Ei voi kuin todeta, että koville se ottaa, kun tekee kipeää.

On tulkittu pääministeri Lipposen puheita ja lupauksia, luettu hallitusohjelmaa, jonka kohdalla meitä oppositiossa olevia on opetettu siitä, mitä todellisuudessa hallitusohjelmaan kirjattu "eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentamista jatketaan" oikein tarkoittaakaan. Se on ainakin ollut havaittavissa, että hallituksen sisällä vasemmistoliiton kansanedustajille nuo viisi sanaa ovat erilaisia kuin pääministerille tai kokoomukselle. Poliittiset paineet eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistoon kuluvan vaalikauden aikana ovat ilmeiset. Tätä osoittaa muun muassa valiokunnassa käyty äänestys eduskunnan päätökseen liitettävästä lausumasta.

Kukaan meistä ei varmuudella tiedä, miten kansantalous tulevina vuosina kehittyy. Hallitus kuitenkin toistaa kerta toisensa jälkeen sitä, miten valtion velkaantuminen on saatu pysähtymään. Samoin hoetaan myönteisen talouskehityksen mahdollistavan yli 10 miljardin markan veronkevennykset. Nyt on kyse siitä, miten nämä asiat arvotetaan, miten kohdennetaan olemassa oleva veronkevennysvara. Onhan sairausvakuutusmaksu veroluonteinen maksu, joka ylimääräiseltä osaltaan tuli osana laman torjuntaa ja sen hoitoa. Kyse on siis lama-ajan jäänteestä, jolle ei ole ainakaan sosiaalipoliittisia perusteita. Kysymys on puhtaasti valtiontalouteen liittyvästä asiasta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on omassa mietinnössään rojennut todeta vain ja ainoastaan sen, että oikeudenmukaisuussyistä on tärkeää, että eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentamista jatketaan, kunnes se on kokonaan poistettu. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan palkansaajien ja eläkeläisten verotus eivät täysin vastaa toisiaan. Tämä yhtä kaikki noudattaa sitä samaa linjaa, jos tämän asian yhteydessä vähäisimmässäkään määrin voi enää mistään linjasta puhua, joka linja kuitenkin on varsinakin ministereiden piirissä viime aikoina

omaksuttu. Jatketaan, kunnes on kokonaan poistettu, osoittaa toki suunnan, mutta onko tämä vastaus sellainen, mitä sadat tuhannet eläkeläiset aivan oikeutetusti odottavat?

Eduskunnan tulee lausua asiasta oma tahtotilansa. Edellä olevan perusteella ehdotankin vastalauseen 2 mukaisesti, että hyväksyttäessä vuodelta 2000 suoritettavaa vakuutetun sairausvakuutusmaksua ja työnantajan sosiaaliturvamaksua koskeva lainsäädäntö päätökseen liitetään lausuma, jossa eduskunta edellyttää, että eläkeläisten ylimääräinen sairausvakuutusmaksu poistetaan vuoteen 2003 mennessä. Tällöin ja tätä kautta olisi ainakin yksi tulkittava vähemmän, kun olisi eduskunnan tahto tiedossa, johon oletettavasti enemmistö saattaisi jopa löytä.

2 Marjatta Stenius-Kaukonen /vas: Arvoisa puhemies! Eläkkeensaajien ylimääräisestä sairausvakuutusmaksusta on tässä salissa tämän syksyn aikana puhuttu todella paljon, ja jo viime keväänä tämän asian keskustelu tietysti alkoi tämän eduskunnan aikana, kun pääministeri itse tulkitsi, mitä hallitusohjelma tarkoittaa. Kun hän teki sen tulkinnan hallitusohjelmaa eduskunnassa hyväksyttäessä, mielestäni hänen tulkintansa on syytä ottaa vakavasti, ja näin ainakin me vasemmistoliitossa olemme tehneet. Me lähдемme siitä, että eläkeläisten ylimääräinen sairausvakuutusmaksu tulee tämän hallituskauden aikana poistaa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on todennut selkeästi, että on tärkeää, että maksun alentamista jatketaan, kunnes se on kokonaisuudessaan poistettu. Se, mikä on hallitusryhmien tahtotila, tulee selviämään lähivuosien aikana. Se, että saimme tässä vaiheessa 0,7 pennin alennuksen, oli saavutus, johon keskusta ei uskonut meidän yltyvän. Tämä on alku tämän maksun poistamiselle, ja me tulemme johdonmukaisesti toimimaan sen puolesta, että se poistetaan kokonaan, ja tästä meillä on valiokunnassa yhteinen näkemys.

3 Jaana Ylä-Mononen /kesk: Arvoisa herra puhemies! Tässä on tosiaan mielenkiintoinen ilmaisu valiokunnan puolelta, että vähentämistä jatketaan niin kauan, kunnes se on kokonaan poistettu. Samalla olisi voinut kirjoittaa, että poistetaan ensi vuosituhanalla. Totta kai se näin tapahtuukin, mutta mitään sitoumusta siihen aikaan ei kuitenkaan tosiasiallisesti ole.

Lyhyesti, arvoisa herra puhemies, kannatan ed. Rehulan ehdotusta.

4 Marjatta Vehkaoja /sd: Arvoisa herra puhemies! Minusta nyt olisi aika iloita siitä, että meillä on edessämme hallituksen esitys, joka eduskunnan käsittelyssä on muuttunut niin, että voimme alentaa eläkeläisten sairausvakuutusmaksua kaksi kertaa niin paljon kuin hallitus nyt toisessa esityksessään oli ajatellut.

Kun sitten katsotaan tästä vielä eteenpäin, voidaan sanoa, että valiokunnan sanamuotoilut ja hallituspuolueitten edustajien yhteinen tahto tulevat siinä hyvin esille ja me olemme päässeet pitemmälle kuin hallitusohjelmassa päästiin. Siitä syystä muuten tämä onkin hyvä esimerkki tämmöisestä asiasta, että työskentelyn on jatkuttava hallitusohjelman jälkeen. Hallitusohjelmaa pitää jalostaa aina eteenpäin ja eteenpäin. Ei se ole riittävä ja ainoa asiakirja koko neljäksi vuodeksi, jonka perusteella pystytään toimimaan. On asioita, joissa se on helpompaa, ja toisia, joissa se on vaikeampaa. Asken juuri edellisessä kohdassa käsitelimme asiakokonaisuutta, jonka kohdalla aivan ilmeisesti hallituspuolueiden yhteinen tahto on vaikeampi löytää ja uusia tulkintoja hallitusohjelman jälkeen on vaikeampi löytää kuin sava-asiaissa, mutta otetaan nyt ilo irti tältä puolelta, kun se on kerran saatavissa.

5 Timo Ihamäki /kok: Arvoisa puhemies! Hallitus esitti, että sairausvakuutusmaksua alennetaan 0,35 plus 0,35 penniä kahden vuoden aikana. Tämä hallituksen esitys ei tyydyttänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaa eikä ilmeisesti koko eduskuntaa, vaan valiokunta esitti sairausvakuutusmaksun alentamista 0,70 pennillä. Minusta tämä oli saavutus, josta on syytä olla iloinen ja tyytyväinen.

Sitten vedottiin hallitusohjelmaan. Täytyy todeta, että hallitusohjelmassa luvataan, että sairausvakuutusmaksun alentamista jatketaan. Valiokunta halusi tässä panna vielä paremmaksi ja sanoa mietinnössään voimakkaasti, että ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentamista jatketaan, kunnes se on kokonaan poistettu. Valitettavasti se menee ensi vuosituhanalle, ed. Ylä-Mononen. Mutta tämäkään ei nyt tunnu riittävän oppositiolle. Minusta pontta ei tarvita, koska tämä on selvästi mietinnössä sanottu.

Mielestäni on huomionarvoista, että kuitenkin ryhmänjohtajat ovat sopineet osaltaan, että halli-

tusohjelmassa vuodelle 2002 merkitty kansaneläkkeen tasokorotus pieneläkeläisille aikaistetaan jo vuodelle 2001. Sehän lisää ostovoimaa ja antaa pienen mahdollisuuden myös lisätä kuluksyntää.

Tässä laissa on myös työnantajan kansaneläkemaksun kohtalo tehty sellaiseksi, että se pidetään ennallaan. Etenkin pienten yritysten työhön liittymättömät työnantajamaksut eli niin sanotut sivukulut eivät siis alene tässäkin nousukauden vaiheessa. Nyt olisi valtiontalous antanut tilaa korjata rakenteita, jotta voitaisiin edistää työllisyyttä, mutta tähän ei valitettavasti päästy. Näyttää olevan niin, että tässäkin eduskunnassa pidetään enemmän huolta kakun jakamisesta kuin sen kasvattamisesta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

6) Hallituksen esitys laiksi kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys HE 78/1999 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 22/1999 vp
Lakialoite LA 51/1999 vp
Toivomusaloite TA 387, 426, 453, 464, 472, 488, 502/1999 vp

Toinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista, joista toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

¹ **Juha Rehula /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Eduskunnan enemmistön päätöksen mukaisesti, vastoin noin vuosi sitten hyväksyttyä eduskunnan yksimielistä lausumaa, kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus jatkuu tulevanakin vuonna. Annetut lupaukset petettiin. Periaatteeltaan suuri-

merkityksellinen asia eli kansanvakuutusjärjestelmämme alasajaminen jatkuu.

Eduskunta teki käsitellessään hallituksen esitystä n:o 141/1998 vp kaksi lausumaa liittyen kansaneläkkeen pohjaosan leikkaukseen ja siitä syntyneisiin selkeisiin epäkohtiin. Toisessa lausumassa eduskunta edellytti, että hallituksen tulee huolehtia siitä, että pikaisesti selvitetään niiden henkilöiden määrä, joiden työeläkettä on vähennetty pohjaosan määrällä. Tämä selvitys on saatu, ja se osoittaa, että vuonna 1998 tällaisia henkilöitä oli kaikkiaan lähes 123 000. Voimaantulosäännöksen siirtämisellä pohjaosan leikkauksen kohdalla on haluttu varmistaa, että kenenkään eläke ei markkamääräisesti pienene.

Mutta niin kuin jo aikaisemmissa keskusteluissa on hyvin tullut esille, tulisi epäkohta, joka eduskunnankin edellyttämän selvityksen perusteella on olemassa, ratkaista. Sikälähän asia on edennyt, että aiemmin kiisteltiin jopa siitä, onko ongelmaa kaksinkertaisesta pohjaosan leikkauksesta edes olemassa. Nyt tiedämme, että on tuhansia opettajia, terveydenhuollon henkilöstöä, siivoojia, ajoneuvonkuljettajia, toimistohenkilökuntaa jne., joiden osalta pohjaosaa on leikattu kansankielellä sanottuna kahteen kertaan. Tämä koetaan väärytenä ja epäoikeudenmukaisuutena, joka pitäisi siis pikimmin korjata. Se on suoraan meidän kansanedustajien velvollisuus.

Valiokunta arvioi asiaa mietinnössään tuoden epäkohdat esiin ja todeten muun muassa seuraavaa. Tämä niin sanottu kaksinkertainen pohjaosan leikkaus ei valiokunnan mielestä ole hyväksyttävää. Se päättyi kuitenkin esittämään vain asian selvitystyön jatkamista ja ryhtymistä tarvittaessa toimenpiteisiin. (Ed. Stenius-Kaukonen: Eipä se niin ole! Väärin luettu! Tarkoituksellista väärin lukua!) Valiokunnan enemmistö ei kuitenkaan syystä tai toisesta halunnut mennä mietintötekstiä pidemmälle. Enemmistö ilmeisesti päätteli, että on vähemmän kiusallista jatkossa, kun eduskunnan päätöksentekotasolle menevää kantaa ei ole olemassa.

Eduskunnan kyselytunnilla saimme jokin aika sitten kuulla, että asia on ministeriössä selvitetävänä. Miten pitkään joudumme odottamaan, sen näyttää aika. (Ed. Vehkaoja: Ensi vuosituhannelle!) — Todennäköisesti ensi vuosituhannelle. Hyvin tyypillistä näyttää olevan se, että samanaikaisesti kun lukuisat hallituspuolueen kansanedustajat hyvinkin suuriäänisesti vakuuttavat, miten hyvin eläkeläisten asioita on hoidettu ja

hoidetaan, samanaikaisesti kaikki ongelmalliset ja kiistanalaiset asiat ovat selvitystyön alla. Onhan tämäkin asiantila tietysti parempi kuin se, ettei tehtäisi mitään, mutta eteenpäinkin on päästävää.

Keskustan mielestä valiokunnan mietintöön sorvaama teksti ilman toimenpiteitä ei ole riittävä tapa viedä asiaa eteenpäin. Ne henkilöt, joita siis saamamme selvityksen mukaan on 123 000 henkilöä, tietävät kuukausittain konkreettisesti sen, mikä merkitys on kansaneläkkeen pohjaosan kaksinkertaisella leikkauksella. He mitä todennäköisimmin kysyvät ja vieläpä aivan oikeutusti, mitä odotetaan.

Edellä olevan perusteella ehdotankin, että hyväksyessään tämän lain eduskunta liittyy päätökseen vastalauseemme mukaisen lausuman, jossa eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän välittömästi toimenpiteisiin kansaneläkkeen pohjaosan niin sanottujen kaksinkertaisten leikkauksen peruuttamiseksi.

2 Marjatta Stenius-Kaukonen /vas: Arvoisa puhemies! Ennen kuin ed. Akaan-Penttilä poistuu salista, haluaisin ilmaista syvän pettymykseni hänen edellisessä näistä maksuista käydyssä keskustelussa esittämiensä mielipiteiden johdosta. Olin luullut, että ed. Akaan-Penttilä ymmärtää pienituloisten sairaiden ihmisten tilannetta paremmin, nimenomaan sitä, että sairaus köyhdyttää ja sairaus ja köyhyys kuuluvat yhteen. Juuri tämän vuoksi maksujen korotukset kirpaisivat todella kovasti niitä ihmisiä, jotka paljon sairastavat, koska niillä tuloilla, jotka heillä on käytettävissä, ei ole mahdollisuutta selviytyä maksujen korotuksista.

Herra puhemies! Tämä asia liittyy suoraan kansaneläkelakiin, koska tällä hetkellä minusta tuntuu, että ed. Akaan-Penttilä ei tiedä, mikä on kansaneläkkeen määrä, eikä myöskään tiedä sitä, kuinka paljon pienillä eläkkeillä on eläkeläisiä. Vaikka aikaisemmin eräissä keskustelussa toin näitä määriä esiin, silloin ed. Akaan-Penttilä sanoi, että tällaisia numeroita ei kannata esittää, että ne eivät keneenkään vaikuta. Nyt ymmärrän, miksi hän näin sanoi. Hän ei ilmeisestikään ymmärrä, mitä niiden numeroiden takana on. Ne kertovat siitä elämästä, jota hyvin suuri joukko eläkeläisiä joutuu elämään tänä päivänä. Eläkeläiset ovat sairaita. Nuoret eläkeläiset ovat sairaita sen takia, että he ovat eläkkeellä, työkyvyttömyyseläkkeellä sairauden vuoksi. Heille sairaus-

kulut ovat suuri ongelma. Vanhat eläkeläiset taas ovat eläkkeellä sen vuoksi, että he ovat vanhoja. Sen vuoksi heillä myös on paljon sairauksia, niin kuin lääkärit hyvin tietävät. Kun heillä ei ole yleensä muuta toimeentuloa kuin se eläke, sairauskulut ja eläkkeellä toimeentuleminen muodostavat usein sellaisen ongelmavyöhyden, joka päitisi köyhdyttää näitä ihmisiä myös aiheuttaen heille jatkuvaa henkistä räsytystä ja tekee elämän todella raskaaksi. Juuri tämän vuoksi riittävien eläkkeiden maksaminen olisi tärkeää. Naispuolisista eläkkeensaajista on yli 90 prosenttia sellaisia, joiden kokonaiseläke on alle 7 500 markkaa. Tuosta 7 500 markan eläkkeestäkin jää vain reilu 5 000 markkaa silloin, kun ollaan ylätasolla, kuukaudessa käteen. Suurin osa joutuu tulemaan 3 000—4 000 markan, pienimmillään runsaan 2 000 markan eläkkeellä toimeen.

Eläkkeen pohjaosan leikkaus, joka on edellisen hallituksen toimesta pantu käyntiin ja joka on seitsemän vuotta jatkuva prosessi, josta nyt kolmanneksi viimeinen vuosi on käynnistymässä, ei koske kaikkein pienituloisimpiin eläkeläisiin. Nämä 400 000 eläkeläistä ovat niitä, joille ei jäänyt pohjaosaa lainkaan maksettavaksi, mutta eivät he ole suurituloisia eläkeläisiä. Kun otetaan huomioon sairauksien aiheuttamat kulut, silloin heidän tilanteensa on myös erittäin hankala.

Mutta minkä vuoksi vielä halusin, vaikka näistä asioista on puhuttu paljon, tulla puhujakorokkeella puhumaan, niin ennen kaikkea sen vuoksi, että ed. Soininvaara käytti viime istunnossa puheenvuoron, jossa hän puhui kauniisti sen puolesta, että kaikkein pienimpiä eläkkeitä pitäisi korottaa enemmän kuin 50 markkaa kuukaudessa. Olen iloinen jokaisesta puheenvuorosta, jossa sanotaan, että pienimpiä eläkkeitä pitää korottaa enemmän kuin 50 markkaa kuukaudessa.

Kun olen myöskin selvittänyt viime hallitusneuvottelujen kuvioita — ed. Soininvaara selvitti niitä edeltäneiden — olen tuonut aikaisemmin esille, että kun emme pohjaosan palauttamisessa päässeet eteenpäin, vasemmistoliitto ehdotti, että tasokorotukseksi olisi päätetty kolme kertaa 60 markkaa, jolloin olisi, kun nyt pohjaosaa on 171 markkaa jäljellä, tavallaan korvattu se. Se olisi tuonut vain osalle näistä eläkeläisistä, joilla pohjaosa on kokonaan leikattu, kansaneläkettä jonkin verran, osalle tietysti siellä alapäässä. Se, minkä takia yritimme tätä vaihtoehtoa tuoda myös osittaisena ratkaisuna pohjaosan leikkaus-

miseen, on se, että eläketulovähennys tuo helpotusta nykyisillä kertoimilla yksinäisille yli 7 000 markan kuukausieläkkeen saajiin saakka eli yli 80 prosentille eläkeläisistä, jotka mielestäni kaikki ovat eläkeläisiä, joiden eläke ei ole yhtään markkaa liian suuri. Mutta sen pidemmälle ei päästy kuin hallitusohjelmaan kirjattiin.

Olen tuonut esille sen, että olen jo erittäin iloinen siitä, että kaikki hallitusryhmät ovat olleet nyt valmiit kirjaamaan, että ainakin tuo 50 markkaa pitää aikaistaa. Mutta kun puhutaan, että käytetään se koko raha siihen, että kaikkein pienimpiä eläkkeitä korotetaan ja jätetään muut pienituloiset eläkeläiset ilman korotuksia ja nimenomaan ne, joilta pohjaosaa on leikattu, mielestäni se ei voi olla oikea ratkaisu juuri sen takia, että näillä eläkeläisillä on niin paljon menoja ja erityisesti suurimmalla osalla heistä sairauskulut ovat huomattavan suuret, joten he tarvitsevat siihen lisätukea, eikä ole oikein ajaa heitä toimeentulotukiluukulle. Jos se ehdotus, että tehdään kansaneläkkeisiin 150 markan tasokorotus ensi vuonna, on mahdollinen, niin sitä vasemmistoliitto tervehtii todella tyydytyksellä.

Mutta meidän mielestämme myöskään kansaneläkkeen eläketulovähennyksen kertoimia ei tulisi muuttaa, koska tässä on kysymys nimenomaan rakenteesta, joka on tehty silloin, kun koko eläkejärjestelmää muutettiin niin, että kansaneläkkeet, jotka aikaisemmin olivat verottomia, otettiin verotuksen piiriin, eläketulovähennyksellä pienimmät eläkkeet tehtiin kokonaan verottomiksi ja sen yläpuolella olevilta verotusta pienennettiin.

Kun on keskusteltu siitä, että pitäisi verrata eläkkeitä ja palkansaajien tuloja, niin olen sanonut jo aikaisemminkin, että tällainen vertailukohda ei ole oikea. Olen sen jo aikaisemmin perustellut.

Vasemmistoliitto kannattaa sitä, että kaikkein pienituloisimpia eläkeläisiä autetaan ensimmäisen kerran viiteentoista vuoteen, mistä keskusta ei huolehtinut hyvinäkään vuosina. Mutta sen lisäksi valtaosa eläkeläisistä on niin pienituloisia, että he tarvitsevat lisää tuloja selviytyäkseen arkipäivän menoista. Eläkeläiset eivät syyttä ole tyytymättömiä.

Kaksinkertaisen pohjaosan leikkaamisen kohdalla haluan tässä yhteydessä vain oikaista sen, minkä ed. Rehula tahallisesti luki väärin. Mielestäni tämä menee jo yli ymmärryksen. Valiokuntahan ehdottaa asian johdosta jatkettavaksi selvi-

tystyötä ja ryhdyttäväksi tarvittaviin toimenpiteisiin eikä suinkaan tarvittaessa toimenpiteisiin. (Ed. Rehula: Tämä on sisälukuhommaa! Kiitos!) — Ed. Rehulalle toivoisin sisälukuharjoituksia. Olemme sitä mieltä, että tämä on epäkohta, joka tulee korjata. Olen erittäin iloinen siitä, että hallitusryhmissä vallitsee tämän asian osalta pitkälle menevä yksimielisyys. Me haluamme tähän saada aikaan korjauksen ja siitä olemme tehneet selkeän esityksen.

³ Eero Akaan-Penttilä /kok (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän vastauspuheenvuorosta, koska ed. Stenius-Kaukoselle sanoisin sen, kun hän hyvin poikkeavasti puuttuu toisen edustajan henkilöön ja selvästi sanoo, mitä tämä ei tiedä tai tietää (Ed. Stenius-Kaukonen: Ed. Akaan-Penttilähän puhui meistä henkilöinä pitkään!) — että ihmettelen sitä viisautta, mistä edustaja tällaisen kapasiteetin itselleen saa. Voin vain todeta sen, että on ainoastaan kaksi mahdollisuutta: joko edustaja ei ole kuunnellut ollenkaan minua tai hän on ymmärtänyt minut tahallaan väärin, kun käytti tuollaista kieltä. Minä en sitä sen enempää halua edes kommentoida.

Koko muu prosessi minua aika lailla ihmetyttää jälleen kerran, se, miten vasemmistoliitto puhuu korokkeelta. Kysymyksessä on hallituksen esitys n:o 78. Teidän sanavarastoonne ei kuulu se, kun te olette hallituksessa mukana, oletteko tämän esityksen kannalla tai sitä vastaan. Te esitte esityksestä muutamia osia ja rakennatte siitä vastustuspuheenvuoron. En ymmärrä tällaista poliittista menettelytapaa.

⁴ Jaana Ylä-Mononen /kesk: Arvoisa herra puhemies! Ed. Akaan-Penttilä oikeastaan puolusti itseään ja hyvä niin. Olisin kyllä puuttunut samaan asiaan. Aika ovelasti ed. Stenius-Kaukonen puhui ihan eri asiasta kuin siitä, mitä nyt käsitellään, asiakasmaksuista, ja vetäytyy jälleen siitä vastuusta, mistä edellisessä kohdassa oli puhe, mihin piti sitoutua. Tämä on aika ihmeellistä näin oppositionkin näkökulmasta.

Kun joku ehdotti lukuharjoituksia ed. Rehulalle, niin ehkä niitä tarvitsee joku muukin.

Mutta ilahdutan myös ed. Stenius-Kaukosta ihan välittömästi sillä, että mitä lämpimimmin kannatan pienimpien eläkkeitten tasokorotusta. Se 50 markkaa voi minun puolestani olla vähän isompikin summa, mutta katsotaan sitten, kun päästään sillä kohdin vaikuttamaan.

Jos vielä etukäteen arvelee, mitä tullaan sanomaan, niin varmasti valiokuntamme puheenjohtaja, ed. Vehkaoja, tulee toteamaan, että hallitusohjelmaa pitää jalostaa. Niin varmaan tälläkin kohtaa.

Tosiasiassa ainoa asia, mikä minulla on, on, että kannatan ed. Rehulan tekemää ehdotusta.

⁵ **Liisa Hyssälä /kesk:** Arvoisa puhemies! Kansaneläkkeen pohjaosan poistaminen ja yleensäkin tarveharkinnan merkityksen kasvu eläketurvassa saattavat merkitä sitä, että eläketurva osaltaan lisää yhteiskunnan kahtiajakautumista hyvä- ja huono-osaisiin. Kansaneläkkeestä voi tulla huono-osaisen eläketurva, kun taas hyväosaiset saavat työeläkettä. Tästä on ilmiselvät osoitukset.

Eläkepolitiikan tavoitteena kuitenkin tulee mielestäni olla vähävaraisten eläkkeensaajien elintason säilyttäminen. Juuri tämän takia kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksesta on luovuttava ja pohjaosa on jäädytettävä ensi vuoden alusta tämän vuoden tasolle. Keskusta on jo aikaisemmin esittänyt, että komiteassa olisi pohdittava, miten jo tehty pohjaosan leikkauksen epäoikeudenmukaisuudet korjataan.

On puhuttu, että 50 markan korotus, joka on tulossa, ikään kuin hyvittäisi eläkeläisten kokemuksia vääryyksiä. Täytyy todeta, että 50 markkaan otetaan moneen kertaan pois jo etukäteen, jos terveyskeskusk maksut nousevat, koska eläkeläiset ovat juuri se ryhmä, joka eniten käyttää terveyspalveluja ja on niitten varassa, joten heitähän nämä terveyspalvelumaksujen nostot erityisesti koskettavat.

Muistelen, että aikaisemmissa puheenvuoroissa valiokunnan puheenjohtaja, ed. Vehkaoja, sanoi, että kansaneläkkeen lapsikorotusten leikkaus oli erehdys joskus aikaisemmin. Muistelen kyllä tällaisen puheenvuoron kuulleen, ehkä muistan väärin. Täytyy ihmetellä, miten se voisi olla erehdys, kun aivan selkeästi vuoden 96 alusta poistot ja leikkaukset aloitettiin. Tämä on eräs sellainen asia, että jos voisi jollakin skaalalla mitata, mitkä ovat olleet kaikkein epäoikeudenmukaisimpia päätöksiä pitkässä epäoikeudenmukaisten päätösten sarjassa, niin tätä ei kyllä voi millään puolustella. Odotankin, että hallitus tuo pikaisesti esityksen kansaneläkkeen lapsikorotusten palauttamiseksi. Lapsikorotusten saajistahan noin 90 prosenttia on työkyvyttömiä, ja me-

netykset kasaantuvat niissä lapsiperheissä, joissa kummatkin puoliset ovat työkyvyttömiä. Lapsikorotusten poistamista ei voida mitenkään pitää sosiaalipoliittisesti perusteltuna. Tämä olisi konkreettinen keino juhlallisten lupauksen sijaan huomata pienituloisten ja vähävaraisten kansalaisten asema pohjaosan leikkauksen rinnalla, ja lapsikorotukset olisi syytä kyllä pikaisesti palauttaa.

Keskustahan tulee myöhemmin esittämään paitsi tämän pohjaosan palauttamista myös ylimääräistä rintamalisää, joka koskee myös pienituloisia eläkeläisiä. Muutenkin olemme eläkepolitiikassamme kiinnittäneet huomiota nimenomaan pientä eläkettä saavien asemaan. Tämä nyt käsillä oleva asia, pohjaosan poistohan, on näistä kaikista epäoikeudenmukaisin, jos tällaisista suuruusluokkaa olevaa kysymystä tarkastellaan, koska tämä koskettaa satoja tuhansia eläkeläisiä.

Jos muistelemme maaliskaun kampanjaa, niin todellakin hyvin monet hallituspuolueitten kansanedustajat silloin vaativat pohjaosan palauttamista ja esittivät erilaisia lupauksia vaalitentillä. Itsekin olen ollut hallituspuolueiden edustajien kanssa samoissa vaalitilaisuuksissa, joissa selkeästi kaikki olivat sitä mieltä, kun kysyttiin palautetaanko, oletteko sitä mieltä, ja piti viitata. Nythän se nähdään, mihin nämä vaalilupaukset johtavat. Todellakin, niin kuin täällä on tullut aikaisemmin esille jo muitten asioiden käsitteilyn osalta, on hyvä, että kansalaiset saavat tietää, miten eduskunnassa on käyttäydytty. Tämä tieto tavalla tai toisella täytyy tiedotuksen kautta hoitaa, jotta paitsi asiakasmaksuasiat, myös eläkeläisten asiat tulevat kansan tietoisuuteen.

Totta kai eläkeläiset odottavat nyt niiltä, jotka näitä lupauksia esittivät, jonkinlaista lupauksen lunastusta. Muistan kyllä, että myös vasemmistoliiton edustaja Martti Korhonen laittoi ihan vaalien kieppeissä vasemmistoliiton, hän oli silloin eduskuntaryhmän puheenjohtaja, nimissä tiedotteen, että tämä koettiin hyvin epäoikeudenmukaiseksi ja että vaalien jälkeen siihen pitää palata (Ed. Stenius-Kaukonen: Siihen palattiinkin hallitusneuvotteluissa!) ja eläkeläisten asia korjata. Tämä tiedotehan tietysti löytyy arkistoista. Siihenkin on varmasti ihan hyvä palata.

Toivon todellakin, että ed. Rehulan ehdotus saa taakseen laajan kannatuksen eduskunnassa.

6 Marjatta Vehkaoja /sd: Arvoisa herra puhemies! Kyllä alkaa jo maratonista käydä tämä iltatuntto, kun on aamupuolelle kääntynyt jo kello. Minusta on surullista, että kun näitä tärkeitä sosiaali- ja terveysvaliokunnan asioita on käsitelty, nämä tärkeimmät hallituksen esitykset ovat kaikissa käsittelyissä tässä salissa tulleet esille varsin myöhäisenä ajankohtana. On tietysti aina se vaara silloin, kun valiokunnan työkin jää loppumetreille, että joudutaan tähän niin sanottuun jouluruuhkaan ja vapausasteita jää kovin sen suhteen, milloin näitä keskusteluja voi käydä.

Arvoisa puhemies! Eduskunnalta on todellakin vuodelta 98 kaksikin lausumaa, jotka liittyvät kansaneläkkeen pohjaosaan. Mutta olen ihmetellyt sitä, minkälainen tulkinta on annettu näillekin lausumille täällä ja haluttu tänään ainakin keskustelussa täysin unohtaa ja ohittaa se pääseikka, minkä vuoksi sosiaali- ja terveysvaliokunnassa tuolloin näitä lausumia haluttiin rustata. Kun tiedossa oli eduskuntavaalit ja hallituksen vaihtuminen, me halusimme painostaa eri puolueitten nokkamiehiä ottamaan tämän kysymyksen huomioon seuraavissa hallitusneuvotteluissa. Se oli tämän manööverin nimenomainen tavoite. Ilman tavoitteita ei ainakaan voida mitään saavuttaa. Minun mielestäni on hyvin matalaa olla antamatta mitään arvoa sille, että on kuitenkin haluttu asettaa tällaisia neuvottelutavoitteita. Se, että ne eivät ole toteutuneet, on kokonaan toinen asia.

Minä en tiedä kaikkia syitä, mutta varmasti eräänä raskauttavana seikkana on ollut se, että nyt kyseessä oleva kansaneläkkeen pohjaosan poisto aloitettiin jo Lipposen ykköshallituksen aikana ja se sisältyi vuoden 95 hallitusohjelmaan silloin hyvinkin yksilöidysti lausuttuna. Kun tämä juna oli lähtenyt liikkeelle, niin sen kääntämisessä takaisin päin kulkemaan rima oli uusissa hallitusneuvotteluissa liian korkealla.

Itse haluan katsoa tulevaisuuteen ja löydän monia mahdollisuuksia parantaa eläkeläisten asemaa tämän hallituskauden aikana. Sen johdosta en ole halunnut juuttua nyt kiinni tähän kysymykseen. Minulle ei henkisesti tuota hirveän suurta vaikeutta mennä nyt tässä hallituksen esityksen mukaisesti, koska näen muita mahdollisuuksia tämän matkan varrelle kuitenkin tulevan.

Täällä on jo puhuttu esimerkiksi maksukaton myönteisistä vaikutuksista. Minusta on oikein kiva kuunnella opposition puheenvuoroja, kun valitaan aina vain se, mikä kulloinkin tukee kä-

sillä olevaa aihetta, ja aivan vilpillisesti, niin haluan sanoa, tahallisesti unohtetaan mainita vasta-argumentit. Ei se ole mitään kiinnostavaa keskustelua, jossa ei oteta puolia jos toisiakin yhtä kertaa kuvioissa mukaan. Onhan meillä nyt sentään tulossa myönteisiä muutoksia. Maksukatto on myönteinen muutos myös pientä eläkettä saaville. Sairausvakuutusmaksun korottaminen kaksikertaa niin paljon kuin hallitus sitä esittää tuottaa nimenomaan näille, joilta on pohjaosa poistettu, lisää ja indeksikorotuksen palauttaminen tuottaa heille lisää. Kun vielä puhuttiin kansaneläkkeen tasokorotuksesta, sekin on ollut poliittisen sopimuksen perusteella aiennettunakin. Ne ovat kaikki elementtejä, jotka tuovat lisää eläkeläisille. Minä en ainakaan usko, että meidän viisaat, monia nähneet eläkeläisemme voisivat tätä hallitusta minään kovin surkeana hallituksena heidän kannaltaan katsottuna pitää. Ainakin tämä on näkyvillä jo näiden lupausten kautta.

Mitä tulee kaksinkertaiseen pohjaosan poistoon, siitähän meillä on mietinnössä lause, jota on täälläkin siteerattu pariin kertaan, mutta haluan ynnätä tähän ministeri Perhon valtioneuvoston kyselytunnilla kertoman eli minä näen, että tämä asia on erittäin hyvässä huollossa aivan ilman lausumaakin.

Haluaisin tähän vielä tuoda esiin sen, että olihan meillä poliittiseen sopimukseen liittyen iltalypsykierros, jossa kokoomus yritti yhdistää kahden viimeisen vuoden pohjaosan poistot yhteen eli aikaistaa viimeisen pohjaosan poistoa, mikä olisi vastannut eläkeläisille vuositasolla 144 markan menetystä. Me emme sitä hyväksyneet, koska mitään kompensatioesitystä ei esitetty. Todekkoon tässä nyt vain, että tuo 144 markkaa olisi vastannut 0,2—0,3 sairausvakuutusmaksupennin osuutta. Pidimme tosiaan myöhäsyntyisenä, että sitä olisi ruvettu veivaamaan tällä tavalla. Olisihan siitä se myönteinen puoli tullut, ettei olisi tarvinnut enää palata vielä kahdesti tähän kysymykseen, mutta ajattelimme kuitenkin tässäkin eläkeläisten etua ja myös halusimme alleviivata sitä, että kun hallitusohjelma ei kuitenkaan pakottanut tällä kohtaa kiiruhtamaan, torjuimme sen.

7 Timo Ihamäki /kok: Arvoisa puhemies! Lamatalloissa oli tilanteita, joissa valtio otti 60 miljardia markkaa uutta velkaa ja etsittiin erilaisia mahdollisuuksia selvittää laman kurjuudesta. Tällöin joutuivat kaikki kansalaiset lamatoimien

kohteiksi. Tässä tilanteessa Lipposen ensimmäinen hallitus päätti viedä kansaneläkkeen pohjaosan pois asteittain työeläkevähenteisesti. Oli päätös aikanaan oikea tai väärä, tämänkertainen käsittely on kansaneläkkeen pohjaosan poiston lähes viimeisen osan leikkaaminen. Pieni häntä jää, ja siitä ensi vuonna kiistellään. Ed. Vehkaoja sanoi aivan oikein, että kokoomus esitti, että olisi säädetty nyt yhdellä kertaa, mitä tässä asiassa tapahtuu vuonna 2000 ja vuonna 2001, ettei asiaan enää tarvitsisi palata, mutta se tuntuu olevan niin vaikeata säätää.

Kansaneläkkeen pohjaosaa leikattaessa tavoitteena on ollut, ettei kenenkään eläkkeen nettomäärä alene. Ongelmaksi on noussut pohjaosan niin sanottu kaksinkertainen leikkaus, eikä se ole ollut valiokunnan mielestä hyväksyttävää, joten valiokunta ehdottaa asian johdosta jatkettavaksi selvitystyötä ja ryhdyttäväksi tarvittaviin toimenpiteisiin. Nämä selvitystyöt on ministeri Perho jo aloittanut, asia on näin sovittu. En yhtään ymmärrä, mitä tässä ponnet enää asiaa auttavat.

Itse asiassa hallitusryhmillä on selvä eläkepoliittinen linja. Ensiksikin sairausvakuutusmaksuja alennetaan tällä kertaa 0,7 penniä ja sitä jatketaan hallitusohjelman mukaisesti. Toiseksi täyttää kansaneläkettä korotetaan 50 markkaa kuukaudessa vuonna 2001 normaalin indeksitarkastuksen lisäksi. Tämä rahoitetaan kuten sava-maksun alennuskin puuttumalla palkansaajien 10—11 miljardin markan hallitusohjelmassa luvattuun tuloveronalennukseen. Tämä toimenpide, jossa siis 50 markkaa korotetaan kansaneläkettä, on erittäin tärkeä, koska se parantaa kaikkein pienituloisimpien eläkkeensaajien asemaa, lisää edes hiukan heidän ostovoimaansa ja siten kulutuskykyntä.

Kolmas merkittävä asia eläkepoliittisissa linjassa on, että kaksinkertainen pohjaosan leikkaus selvitetään ja ryhdytään sen jälkeen toimenpiteisiin.

8 Matti Väistö /kesk: Herra puhemies! Kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus on ollut virhe. Sen useat hallituspuolueiden edustajatkin ovat myöntäneet. Tässä ollaan menettämässä se vahvuus, joka meillä kansaneläkejärjestelmän myötä on ollut, eli rahoituksen hyväksyttävyys. Kaikki ovat maksaneet tai maksavat ja kaikki ovat myös saaneet. Ongelmallisinta tässä tilanteessa on, herra puhemies, se, että meillä ei pienimpiä eläkeitä ole nostettu. Tässä mielessä kannatan erit-

täin lämpimästi ed. Stenius-Kaukosen esiin nostamaa ajatusta, että pienimpiin kansaneläkkeisiin tehdään merkittävä tasokorotus mahdollisimman pian.

Ed. Vehkaoja kertoili, että hallitus on tehnyt hyväinkin. Olemme ymmärtäneet oppositiossa niin, että hallitus ja hallituspuolueet kyllä kertoivat sen, mitä hyvää hallituksen toimin on eläkeläisille saatu. Meidän tehtävämme on nostaa epäkohtia esille, jolloin syntyy opposition ja hallituksen välinen tasapaino ja keskustelu kokonaisuudesta. Sitä ylipäänsä sosiaaliturvan, eläketurvan ja ylipäänsä toimeentuloerojen osalta kaivataan tässä yhteiskunnassa aiempaa enemmän. Nythän monet eläkeläiset ovat menettäneet maksujen korotuksien, erilaisien verojen ja muiden kustannuksien, niin kuin aiemmassa keskustelussa on käynyt ilmi, moneen kertaan sen, mitä nyt jatkossa on luvassa pieni korotus eläkkeen tasoon. Ongelmat kärjistyvät ja kasautuvat samoille henkilöille, ja tämä on vakava ongelma yhteiskunnassa.

9 Petri Salo /kok: Arvoisa herra puhemies! Ed. Väistö totesi puheenvuorossaan, että pohjaosan leikkaus on virhe. Näin saattaa olla. Luulen, että 90-luvun alun ja koko puolivälin jälkeen meiltä löytyy tästä salista paljonkin lakiesityksiä ja säännöksiä, joissa on tehty virheitä.

Muistuttaisin, ed. Väistö, siitä, että niin kuin muistatte, porvarihallitus toimi 90-luvun alussa. Myös silloin jouduimme yhdessä samoilla perusteilla tekemään säännöksiä. Silloin jouduttiin kokonaan luopumaan indeksikorotuksista, jouduttiin nostamaan veroja, jouduttiin tekemään päätöksiä, jotka eivät olleet miellyttäviä. Ne oli vain pakko tehdä sen takia, että Suomi pysyisi pystyssä, jotta emme laittaisi käsiämme lapsiemme ja lastenlapsiemme taskuun.

Oikeastaan samasta periaatteesta tässäkin on kysymys. Ainoastaan nyt on nousukautta menty ensimmäinen vuosi eteenpäin. Voitaisiin ajatella, että joko tästä voitaisiin luopua, mutta tämä on tietenkin johdonmukaista politiikkaa. Tämä on seitsemän vuoden uudistus, joka aiotaan viedä loppuun. Siinä mielessä tässä yhdyn niihin näkemyksiin, joita täällä on kerrottu, että pienituloisten eläkeläisten korotusta voitaisiin aikaistaa ja sitä voitaisiin myös suurentaa. Siksi ihmettelinkin, kun niin paljon oli puolestapuhujia tässäkin salissa, kun ylimääräistä sairausvakuutusmaksua haluttiin aikaistaa ja nostaa sen määrä

0,7 prosenttiin. Olen itse miettinyt, miten tämä vaikutti kaikkein vähätuloisimpien eläkeläisten asiaan, mikä kiire sillä oli verrattuna siihen, että olisi aikaistettu markkamäärää. Käsittäkseni ylimääräinen sairausvakuutusmaksu kohdistuu hieman toisen tyyppisiin eläkeläisiin kuin peruseläkkeen nosto.

10 Matti Väistö /kesk: Herra puhemies! Ed. Petri Salolle totean, että vaikeina aikoina on tehty vaikeita ratkaisuja. Tämä koskee eritoten 90-luvun alkua, jolloin talous romahti, talouden perusta petti ja työttömyys räjähti käsiin. Silloin kuitenkin niissä vaikeissa ratkaisuisissa pyrittiin ja kohtuullisen hyvin onnistuttiin toteuttamaan oikeudenmukaisuutta. Edellisen Lipposen hallituksen ja tämänkin hallituksen aikana tehtiin leikkauksia ja otettiin niiltä, jotka eivät veronkevennyksen tai muiden helpotusten kautta ole mitään saaneet. Tämä on se pulma. On otettu niiltä, niin kuin varsin hyvin täällä salissa paikalla olevat tietävät, jotka eivät ole myöskään mitään saaneet. Tämä ongelma pitäisi minusta nopeasti korjata. Yksi tapa on nostaa vähimmäiseläkkeen tasoa selkeästi ja nopeasti. Tietysti tässä ollaan tekemisissä myös eläkejärjestelmän perustan kanssa. Kun me olemme pitäneet hyvänä sitä, että meillä on ollut kattava kansaneläkejärjestelmä, niin nyt tämä perusta ja sen rahoituksen hyväksyttävyys on murenemassa. Se on myös ongelma tulevia vuosia ja aikoja ajatellen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

7) Hallituksen esitys eläkkeelle siirtymistä myöhentävistä ja työssä jatkamista edistävistä muutoksista eläkelainsäädäntöön

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys HE 93/1999 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö StVM 23/1999 vp

Lakialoite LA 168/1999 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

1 Marjatta Stenius-Kaukonen /vas: Arvoisa puhemies! Tähän asti on puhuttu eläkeläisten etuuksista: eläkkeistä ja niihin liittyvistä ongelmista. Tämä esitys pitää sisällään osittain heikennyksiä, osittain parannuksia tulevien eläkeläisten asemaan. Esityksen paras korjaus, kuten aiemmin olen todennut, on se, että tulevan ajan oikeuden ehto poistetaan työttömyyseläkkeestä.

Edellinen hallitus ei vain leikannut voimassa olevia eläkkeitä, ja sitä edellinenkin hallitus, vaan myös erittäin voimakkaasti leikkasi tulevia eläkkeitä. Tällä hetkellä jo alkavat työkyvyttömyyseläkkeet ovat pienempiä kuin maksussa olevat, mikä kertoo lakien muutosten seurauksista. Tämä tulevan ajan oikeuden ehdon poistaminen työttömyyseläkkeistä selkeästi korjaa väliinputoajien asemaa. Mutta kun oli tarkoitus kattavasti ratkaista väliinputoajaongelma, niin olemme esittäneet, että myös tämän viiden vuoden säännöksen, joka edellyttää, että viimeisen 15 vuoden aikana on ollut viisi vuotta töissä, aiheuttamat väliinputoajaongelmat olisi nyt korjattu.

Edelleen pitkän irtisanomisajan aiheuttama ongelma on valiokunnan mietinnössä seikkaperäisesti selvitetty, eli henkilöt, jotka on ennen 1.8. irtisanottu, ovat erilaisessa asemassa riippuen siitä, onko heillä 6 kuukauden irtisanomisaika, joka on saavutus pitkästä työsuhteesta, taikka sitä lyhyempi, esimerkiksi kolmen kuukauden irtisanomisaika. Kun nyt työttömyyseläkettä heikennetään siten, että siitä otetaan 60–65 ikävuoden väliseltä ajalta tulevan ajan eläke pois, niin ne, joilla on pitkä työhistoria samassa työpaikassa, joutuvat leikkauksen kohteeksi, koska kuusi kuukautta irtisanomisaikaa tulee täyteen vasta ensi vuoden puolella. Sen sijaan ne, jotka ovat olleet samassa työpaikassa lyhyemmän aikaa, saavat eläkkeen vanhojen ehtojen mukaan eli eläkkeeseen lasketaan myös tulevan ajan eläke. Tätä pidän aivan selkeästi epäoikeudenmukaisena. Valitettavasti me emme saaneet tätä korjatuksi valiokunnassa.

Näistä kahdesta asiasta valiokunta on kuitenkin tehnyt lausumaehdotuksen. Mielestäni lausumaehdotuksen paikka on nimenomaan se, että esitetään korjausta sellaiseen asiaan, joka ei ole vireillä, tehdään uusia ehdotuksia eduskunnalta hallituksen suuntaan, että korjataan asioita. Sen takia tämä ponsiehdotus poikkeaa monesta muusta, mitä tänä päivänä täällä on ollut esillä.

Tämä on ollut valiokunnan yksimielisesti hyväksymä ehdotus. Tämä perustuu ed. Kankaan lakialoitteessa esiin tuotuihin ongelmiin.

Edelleen valiokunta esittää, että selvitetään oikeudenmukaisuusnäkökohdista myöskin sitä, että työttömyyseläkkeeltä työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyvältä tämä tulevan ajan eläke otetaan pois 60—65 ikävuoden väliltä.

Mielestäni olisi tärkeää, että eduskunta voisi korjata selkeästi väliinputoamia aiheuttavia tilanteita, vaikka on kysymys työmarkkinajärjestöjen neuvottelemasta sopimuksesta. Siihen ei valmiutta kuitenkaan ollut. Tässä esityksessä on yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajan nostaminen 60 vuoteen. Sitä en pidä hyvänä esityksenä, mutta se on osana tätä pakettia hyväksytty. Varhennetun vanhuuseläkkeen osalta taas tässä esityksessä on parannus, koska sitä pienentymää korjataan.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on ollut valmis tämän ehdotuksen hyväksymään, ja toivomme, että hallitus pikaisesti ryhtyy tämän lausumaehdotuksen mukaisiin toimenpiteisiin.

² **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Esityksen suuri tavoite on myöhentää työstäpoisjäämisikää. Se edellyttää työelämän muuttamista sellaiseksi, että ikääntyvät ihmiset jaksavat olla työelämässä ja kykenevät olemaan pitempään töissä. Se edellyttää työnantajapuolen asenteen muuttamista ikääntyviä työntekijöitä kohtaan. Työttömyyseläkeputken tarvehan päättyisi siihen, jos työnantajat eivät irtisanoisi enää ihmisiä ennen 65 ikävuotta. Mutta kun todellisuus on aivan muuta, rakenemuutosta tapahtuu koko ajan ja firmoja lopetetaan, niin siksi tarvitaan työttömyyseläkeputki, että jo pitkään, siis useita kymmeniä vuosia työelämässä olleet ihmiset eivät jäisi heitteille.

Tavoitteen toteuttamiseksi tarvitaan myös kuntoutusta, oikea-aikaista kuntoutusta, toimivaa työsuojelujärjestelmää ja työterveyshuoltoa, ja näitä kaikkia pitää kehittää, että tätä työstäpoisjäämisikää voidaan myöhentää. Se edellyttää myös sitä, että jo nuorempina jaksetaan olla työssä eikä teetetä liikaa ylityöitä, ettei käy niin, että ollaan täysin loppuunpalaneita jo viisikymppisinä. Nämä asiat pitää ensiksi saada kuntoon. Sen jälkeen ruvetaan miettimään uusia toimenpiteitä, ja toivon, että toimitusjohtaja Puron työryhmässä, josta tämäkin esitys on tullut ja muita

myöhempiä esityksiä tulee varhaiseläkeratkaisuksi, muistettaisiin nämä asiat.

³ **Marjatta Vehkaoja /sd:** Arvoisa herra puhemies! Esillä on tosiaan niin kutsuttu Puron paketti, joka on kolmikantaisesti valmisteltuna tuotu sitten eduskunnan käsiteltäväksi. Hämäännystä hän aiheutti se, että syksyn aikana, kun asia on ollut täällä meillä esillä, toimitusjohtaja Puro on rientänyt jo eteenpäin ja arvellut, että jatkoakin seuraa, ja se on hieman hermostuttanut tätä ilmapiiiriä. Onhan kuitenkin nimittäin niin, että jo edellisen reformin aikana kuviteltiin, että sillä pärjättäisiin aika pitkälle 2000-luvun toiselle puolelle, mutta niin ei ollut. Näyttää vain olevan niin, että eläkepolitiikan reformista on tullut jatkuva aihe. Muutokset ympäröivässä yhteiskunnassa näyttävät siis olevan näin hirvittävän nopeita, tai toinen mahdollisuus on tietenkin sitten, että eläkematematiikat ovat jollakin tavalla prognooseissaan erehtyneet.

Voi olla myöskin eräänlaista yliuskoa nyt siihen, että esimerkiksi työttömyyseläkkeen kohtalo ikään kuin ratkaisisi kaiken tulevaisuuden osalta. Tämä paketti voi jäädä vaikutuksiltaan vähäisemmäksi kuin on ajateltu. Edessäni on esimerkiksi kalvo, joka osoittaa, että vanhuuseläkkeillä on paljon suurempi merkitys tähän kokonaisuuteen kuin millään muulla eläkemudolla, jolloin pelkästään ikärakenteen muutos selittää tulevaisuuden haasteista aivan ehdottomasti suurimman osan, mutta näin pitää varmaan edetä kolmikannan sietämässä tahdissa.

⁴ **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Muun muassa julkinen sektori työntää koko ajan ihmisiä työttömyyseläkeputkeen. Esimerkiksi viime lauantain Posti-keskustelussa puheenvuorossani otin esille tämän asian mutta ikävä kyllä ministeri Mönkäre joutui lähtemään jo aiemmin pois eikä hän pystynyt tähän asiaan vastaamaan. Tiedän, että myös Tielaitos koko ajan laittaa ihmisiä 55 vuoden 1 kuukauden ikäisenä pois, ja tietysti myös yksityissektorilta tätä tapahtuu. Myöskin kunnissa, vaikka siellä tällä hetkellä on jo kallimpaa laittaa työntekijöitä työttömyyseläkeputkeen kuin työntekijöiden jäädä työkyvyttömyyseläkkeelle myöhemmin, sielläkin harrastetaan tätä. Sen takia tuntuu aika teennäiseltä ajatella, että syyllistetään pelkästään työntekijät ja työttömät, että he haluavat työttömyyseläkeputkeen, vaikka he tietävät, että heidän tulotasonsa laskee huo-

mattavasti siinä vaiheessa, kun he jäävät työttömiksi työstä. Eli monenkaan kohdalla se ei ole vapaaehtoista vaan se on tilanteen sanelema pakko.

Tiedän, että monella työmaalla tilanne on se, että nuoremmat työntekijät alkavat keskustella siitä, miksihän tuokin vielä täällä on, vaikka hänellä olisi mahdollisuus putkeen päästä. Se on kyllä aika huono juttu siinä mielessä, että ei siinä ajatella paljon nenää pitemmälle, kun mietitään, että tulevaisuudessa nämä kaikki eläkkeet pitää kyetä maksamaan ja työssä olevien työeläkevaikutusmaksulla ne maksetaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön sisältyvä lausumaehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Hallituksen esitys laeiksi valtion eläkelain ja valtion perhe-eläkelain 5 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 118/1999 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 24/1999 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Hallituksen esitys laiksi eräiden kirkollisten kiinteistöjen luovuttamisesta Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle, Suomen ortodoksiselle kirkkokunnalle sekä näiden seurakunnille

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 142/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 29/1999 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Hallituksen esitys metsästyslain 87 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 59/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 13/1999 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Hallituksen esitys laiksi eläinlääkärinammattin harjoittamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 30/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 14/1999 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintöön sisältyvä lausumaehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Hallituksen esitys esiopetusta koskevaksi lainsäädännöksi

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys HE 91/1999 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 7/1999 vp
Lakialoite LA 59, 121/1999 vp
Toivomusaloite TA 330/1999 vp

Toinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista, joista toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Sivistysvaliokunnan mietintöön sisältyvät seitsemän lausumaehdotusta hyväksytään.

Eduskunta yhtyy sivistysvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteen hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

13) Hallituksen esitys laeiksi opintotukilain ja asumistukilain muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys HE 73/1999 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 8/1999 vp
Lakialoite LA 49, 110/1999 vp
Toivomusaloite TA 289, 295, 311, 319, 320/1999 vp

Toinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista, joista toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Sivistysvaliokunnan mietintöön sisältyvä lausumaehdotus hyväksytään.

Eduskunta yhtyy sivistysvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

14) Hallituksen esitys laiksi vapaasta sivistystyöstä annetun lain 16 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 130/1999 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 9/1999 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

15) Hallituksen esitys laiksi elokuvataiteen edistämisestä

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 120/1999 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 10/1999 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

16) Hallituksen esitys laiksi Suomen Teollisuussijoitus Oy -nimisestä valtionyhtiöstä

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 132/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 14/1999 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

17) Hallituksen esitys laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain 20 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 162/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 15/1999 vp
Lakialoite LA 95/1999 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

18) Hallituksen esitys laiksi valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain 2 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 160/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 16/1999 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

19) Hallituksen esitys laiksi eräistä kiinteistöjärjestelyistä

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 166/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

20) Hallituksen esitys laiksi kirkkolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 167/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

21) Hallituksen esitys laiksi ortodoksisesta kirkkokunnasta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 168/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

22) Hallituksen esitys panostajalaiksi

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 169/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan.

23) Hallituksen esitys 87. Kansainvälisen työkonferenssin hyväksymän lapsityön pahimpien muotojen kieltämisestä ja välittömiä toimia niiden poistamiseksi koskevan yleis-sopimuksen hyväksymisestä

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 170/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan.

24) Hallituksen esitys laiksi ulkomailla asuvien ja ulkomaisten yhteisöjen kiinteistönhankintojen valvonnasta annetun lain kumoamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 171/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ympäristövaliokuntaan.

25) Hallituksen esitys laiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 172/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan, jolle puolustusvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

26) Hallituksen esitys laiksi verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Mietintöjen pöydällepano

Hallituksen esitys HE 149/1999 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 30/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

27) Hallituksen esitys laiksi sähköisestä asiainnista hallinnossa

Mietintöjen pöydällepano

Hallituksen esitys HE 153/1999 vp

Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 10/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

28) Hallituksen esitys laiksi maaseutuelinkeinojen rahoituslain muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano

Hallituksen esitys HE 105/1999 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 15/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

29) Hallituksen esitys laiksi porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 104/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö
MmVM 16/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

30) Hallituksen esitys laeiksi työttömyysturvalain ja työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 135/1999 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö StVM
25/1999 vp

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan keskiviikkona 8 päivänä joulukuuta kello 1.14.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen